كرىلوف مەسەللىرى

ئوۋچى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: مىرزات ئابدۇللا تاجى

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرىسى
www.uyghurkitap.com

ISBN 978-7-228-10711-7
9 787228 107117 >
定 价:6.00元

كرىلوف مەسەللىرى

ئوۋچى

تەرجىمە قىلغۇچى: ئەخمەت ئىمىن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

图书在版编目(CIP)数据

克雷洛夫寓言. ③/(俄罗斯)克雷洛夫语言；艾合买提·伊明译—
乌鲁木齐：新疆人民出版社，2006.12
ISBN 978 - 7 - 228 - 10711-7

Ⅰ.克… Ⅱ.①克…②艾…Ⅲ. 寓言—作品集—俄罗斯—近代—
维吾尔语（中国少数民族语言）
Ⅳ.I512.74

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第158068号

责任编辑：阿不都吾甫尔·赛义丁
责任校对：阿依故丽·沙吾提
封面设计：米尔扎提·阿不都拉塔吉
绘　　图：阿米尔·托合提

克雷洛夫寓言③（维吾尔文）
艾合买提·伊明　译

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路348号　邮编：830001）
新疆新华书店发行
新疆新华印刷二厂印刷
880×1230毫米　32开本　3.375印张　2插页
2007年7月第1版　2009年2月第2次印刷
印数：3061—8060

ISBN 978 - 7 - 228 - 10711 - 7　定价：6.00元

بۇ كىتاب جياڭشى خەلق نەشرىياتىنىڭ 1979 - يىل 6 - ئاي 1 - نەشرى، 1984 - يىل 4 - ئاي 2 - باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىنغان نۇسخىسىغا ئاساسەن قايتا تەھرىرلىنىپ نەشر قىلىندى.

本书根据江西人民出版社1979年6月第1版、1984年4月第2次印刷本翻译出版的版本重新编辑出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابدۇغوپۇر سەئىدىن
مەسئۇل كوررېكتورى: ئايگۈل سابىت
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات ئابدۇللا تاجى
رەسىملەرنى سىزغۇچى: ئامىر توختى

كرىلوف مەسەللىرى — 3
تەرجىمە قىلغۇچى : ئەخمەت ئىمىن

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 2 - باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32
باسما تاۋىقى : 3.375 قىستۇرما ۋارىقى : 2
2007 - يىلى 7 - ئاي 1 - نەشرى
2009 - يىلى 2 - ئاي 2 - بېسىلىشى
تىرازى : 8060 —— 3061
ISBN 978 — 7 — 228 — 10711 — 7
باھاسى : 6.00 يۈەن

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

تەرجىماندىن

ئىۋان ئاندرېۋىچ كرىلوف (1769 — 1844) روسىيە دراما- تورگى، ژۇرنالىستى ۋە مەشھۇر مەسەل يازغۇچىسى. مەسەلچىلىك ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدە ئاساسىي سالماقنى ئىگىلەيدۇ. كرىلوفنىڭ مەسەللىرى روسىيە ئەدەبىياتى رېئالىزمىنىڭ مۇقەددىمىسى دەپ تونۇلغان. ئۇنىڭ مەسەللىرىدە ئەزگۈچى سىنىپلارغا لەنەت، ئېزىل- گۈچىلەرگە مەدھىيە ئوقۇلغان. بۇ مەسەللەردە روسىيە خەلقىنىڭ ئەقىل - پاراستى ۋە تۇرمۇش تەجرىبىلىرى كۆزگە يارقىن تاشلى- نىپ تۇرىدۇ. بۇ مەسەللەردىن روسىيىدىكى ھەر قايسى قاتلام كىشى- لىرىنىڭ ھەر خىل ئىدىيە، ھېسسىيات، مۇرەككەپ خاراكتېرى ۋە خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ توغرا، ھەققىي، ئەينەن قىياپىتىنى كۆ- رۈۋالغىلى بولىدۇ.

بۇ كىتابقا كرىلوفنىڭ پۈتۈن ھاياتىدا يازغان بارلىق مەسەللى- رى كىرگۈزۈلگەن. بۇ مەسەللەر ئەسلىدە شېئىرىي شەكىلدە يېزىل- غان. ۋۇ يەن ئەپەندى بۇنى خەنزۇ تىلىغا ئىنگلىزچىدىن تەرجىمە قىلغان. ئىنگلىزچە تەرجىمىسىمۇ ئەسلىي شېئىرىي نۇسخا ئى- كەن. لېكىن، خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغاندا، ئەسەرنىڭ ئومۇمىي روھىنى تولۇق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىش مەقسىتىدە نەسرىي شەكىل قوللىنىلغان. ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنغاندا، بۇ نۇقتا ئالاھىدە كۆزدە تۇتۇلۇپ، سۆزلەر بىر قەدەر ئەينەن ئېلىنىدى، جۈملىلەر بەك ئەركىن، يۇمشاق ئىشلىنىپ كەتكىنى يوق. ئاردا ئىنگلىزچە،

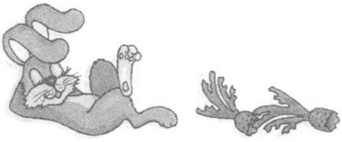

خەنزۇچە ئىككى تىل كۆۋرۈك قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، بۇ تەرجىمە كىرىلوف ئىجادىيىتىنىڭ ئەسلىي قىياپىتىدىن خېلى يىراقلىشىپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن. بۇ نۇقساننىڭ كەلگۈسىدە ئەسلىي رۇس-چىدىن قىلىنغان تەرجىمىسى بىلەن تېخىمۇ تولۇقلىنىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.

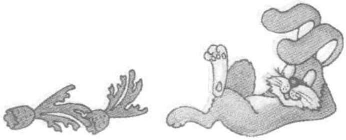

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

مۇندەرىجە

رىتسار 1

ئادەم ۋە ئۇنىڭ سايىسى 3

دېھقان بىلەن پالتا 4

شىر بىلەن بۆرە 5

ئىت، ئادەم، مۈشۈك ۋە قۇرغۇي 6

ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقى 8

شىر بىلەن تۈلكە 12

يۆگىمەچ 13

ئەتىۋار پىل 15

بۇلۇت 17

تۆھمەتچى بىلەن زەھەرلىك يىلان 18

تەقدىر ئىلاھى بىلەن قەلەندەر 20

پاقا بىلەن خۇدا 23

بىناكار تۈلكە 25

تۆھمەت 28

تەقدىر كۈلۈپ قارىغان چاغدا 30

بۆرە بىلەن پادىچى 33

كاككۇك بىلەن پاختەك 34

تارغاق 36

ئاچ كۆز ئادەم بىلەن مىكىيان 38

ئىككى ياغاچ تۇڭ 40

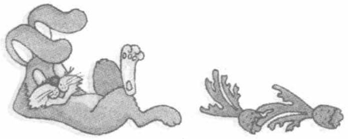

ئالكېستېس 41
ئاپپللېس بىلەن تەخەي 43
ئۈۋچى 46
بالا بىلەن يىلان 47
قولۋاقچى بىلەن دېڭىز 48
ئېشەك بىلەن باغۋەن 50
بۆرە بىلەن تۇرنا 51
ھەسەل ھەرىسى بىلەن چىۋىن 53
چۈمۈلە باتۇر 55
چارۋىچى بىلەن دېڭىز 57
يىلان بىلەن دېھقان 60
تۈلكە بىلەن ئۈزۈم 61
قوي بىلەن تايغان 63
تۈزاقتىكى ئېيىق 64
بىر تۈپ بۇغداي 65
بالا بىلەن مىتە 67
مېيىتنى ئۈزىتىش 70
تىرىشچان ئېيىق 72
يازغۇچى بىلەن قاراقچى 73
قوزا 76
چاشقانلارنىڭ مەجلىسى 78
تۈگمەنچى 80
شىغىل تاش بىلەن ئالماس 82

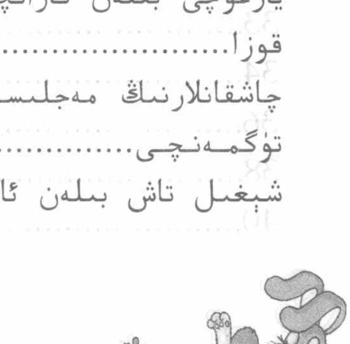

كرىلوف مەسەللىرى

ساياق بىلەن قارلىغاچ.......................... 84

كىچىك چىپار بىلىق.......................... 86

دېھقان بىلەن يىلان.......................... 90

دۆب دەرىخى ئاستىدىكى توڭگۇز.......................... 91

ئۆمۈچۈك بىلەن ھەسەل ھەرىسى.......................... 92

تۈلكە بىلەن ئېشەك.......................... 94

چىۋىن بىلەن ھەسەل ھەرىسى.......................... 96

يىلان بىلەن قوزا.......................... 98

www.uyghurkitap.com

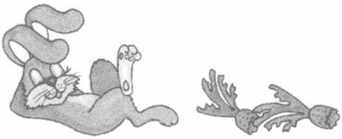

كرىلوف مەسەللىرى

رىتسار

ئوتتۇرا ئەسىر دەۋرىدە بىر رىتسار ئۆتكەنىكەن. ئۇ يىراق يۇرتلارغا سەپەر قىلىپ، ئاجايىپ - غارايىپ تەۋەككۇلچىلىك- لەر بىلەن يېڭى - يېڭى شان - شۆھرەت قازانماقچى بوپتۇ. ئۇنىڭ يەنە ۋەھشىي جادۇگەرلەرنى ۋە زۇلمەت دىۋىلىرىنى جازالاش مەقسىتىمۇ بار ئىكەن.

※ ※

ئۇ ساۋۇتىنى كىيىپ، ئالدىغا ئېتىنى ئەكەلدۈرۈپتۇ ۋە سادىق ئېتىغا مىنىشتىن ئاۋۋال ئۇنىڭغا تۆۋەندىكىچە ۋەزنى ئېيتىشنى زۆرۈر تېپىپتۇ:

— مېنىڭ ئالىيجاناب، سادىق تۇلپارىم، سۆزۈمگە قۇلاق سالغىن !

— تاغ - داۋانلاردىن ئېشىپ، ئېتىز - دالا، ئورمانلار- دىن ئۆتكەندە ئالدىڭدىكى ئەڭ تۈز ، داغدام يول بىلەن ماڭغاي- سەن. رىتسارلىق دەستۇرىدا مانا شۇنداق ئېيتىلغان، يەنە كې- لىپ تۈز يول شانۇشەۋكەتلىك، مۇقەددەس دىيارغا ئېلىپ با- رىدىغان يول !

گىگانتلار مەملىكىتى مېنىڭ شەمشىرىم ئالدىدا تىز پۈككەن، چىن خاقانىنىڭ مەلىكىسى يۈزى شەلپەردەك قىزار- غان هالدا مېنىڭ ئەمرىمگە ئۆتكەن، پۈتكۈل پادىشاھلىقلارنىڭ ھەممىسى ماڭا مەنسۇپ بولغان چاغدا، تارتقان رىيازەتلىرىڭ تولۇقى بىلەن مۇكاپاتقا سازاۋەر بولىدۇ. ماڭا تەئەللۇق بولغان-

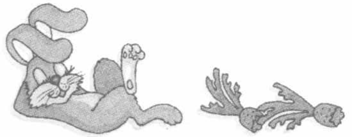

www.uyghurkitap.com

لىكى شان - شۆھرەتتىن سەنمۇ ئورتاق بەھرىمەن بولىسەن. ساڭا شۇنداق بىر ئېغىل ياسىتىمەنكى، ئۇ ھەتتا سۇلتاننىڭ قەسرىدىنمۇ گۈزەل بولىدۇ، سېنى ئوت - چۆپلىرى بولۇق ئۆسكەن ئوتلاقلارغا ئاپىرىپ يايلىتىمەن. ھازىرغىچە قوۋۇرۇق توشقۇدەك سۇلۇمۇ يېيەلمىدىڭ، لېكىن سەن بارىدىغان جايدا ناھايىتى نۇرغۇن ياخشى نەرسىلەر سېنى كۈتۈپ تۇرۇپتۇ، ياخشى - ياخشى ئارپىلارنى يەيسەن، ھەسەل شارابلىرىنىمۇ ئىچىسەن.

رىتسار سۆزىنى تۈگىتىپ ئېتىغا مىنىپتۇ - دە، تىز - گىننى چۆرۈۋېتىپ، ئۇنى ئۆزىنىڭ مېڭىشىغا قويۇۋېتىپتۇ. شۇ چاغدا بۇ ياش، باتۇر ئات قىلچە ئىككىلەنمەي ئۇدۇل ئې - غىلغا قاراپ يۈگۈرۈپتۇ.

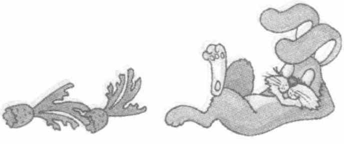

كرىلوف مەسەللىرى

ئادەم ۋە ئۆزىنىڭ سايىسى

بىر كۈنى بىر قىزىقچى كىشى ئۆزىنىڭ سايىسىنى قوغلاپ بېقىش نىيىتىگە كەپتۇ. ئۇ قەدىمىنى شۇنداق ئېلىپ مېڭىپتىكەن، سايىسى ئالدىغا ئۆتۈپتۇ. ئۇ تېزرەك مېڭىپ باقسام قانداق بولار، دەپ قەدىمىنى ئىتتىك - ئىتتىك يۆتكەپتىكەن، سايىسىمۇ ئىتتىك - ئىتتىك يۆتكىلىپتۇ، ئاخىر ئۇ يۈگۈرۈشكە مەجبۇر بوپتۇ، لېكىن سايىسىمۇ ئۇنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ، خۇددى ئادەمنى تەلمۈرتۈپ تۇتۇق بەرمەيدىغان ئېزىتقۇغا ئوخشاش يۈگۈرۈپتۇ.

ئۇ كىشى ئاخىر توختاپتۇ ۋە كەينىگە بۇرۇلۇپ ئاستا قايتىپتۇ. بىر چاغدا ئۇ ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ قارىسا، سايىسىمۇ كەينىدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتقۇدەك.

چوكانلار، مەن سىلەرنى سايىگە ئوخشايدۇ، دەپ جىق ئاڭلىغان، سىلەر مېنى بەلكىم بىزنى دەۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ قالغانسىلەر؟ ! ياق، بۇ مېنىڭ خىيالىمغىمۇ كىرىپ چىققىنى يوق؟ ! مېنىڭ كۆزدە تۇتقىنىم تەقدىر ئىلاھلىرى. ئۇلارنىڭ مىجەزى سايىگە ئوپمۇئوخشاش. بەزىلەر ئۇلاردىن ئامەتكە ئېرىشىشنى تەمە قىلىدۇ، نەتىجىدىچۇ، ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرىمۇ، تارتقان جاپالىرىمۇ بىھۇدە بولىدۇ؛ يەنە بەزىلەر تەقدىر ئىلاھىغا تەتۈر قارىغاندەك پەرۋاسىز يۈرىدۇ، ھالبۇكى تەقدىر ئىلاھى ئۇلارنىڭ كەينىگە كىرىۋېلىپ، ئۇلارغا ئامەت دېگەننى ياغدۇرۇۋېتىدۇ.

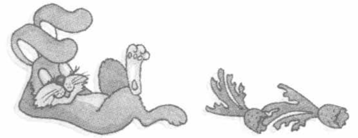

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگى ئادرېسى

دېھقان بىلەن پالتا

دېھقان لىم ياساۋېتىپ پالتىسىنىڭ ناچارلىقىدىن قاقشاپتۇ ۋە پالتىسىنى ئاغزىنى بۇزۇپ غەزەپ بىلەن تىللاپتۇ. ئەپسۇسكى، ئۇ كىشى ھۈنەرگە چولتا بولسىمۇ، لېكىن گۇناھنى پۈتۈنلەي پالتىغا ئارتىپتۇ. بىر كىشى قورالىنى ئەيىبلەي دېسە، ئۇنىڭغا باھانە دېگەن تېپىلىدۇ ئەمەسمۇ.

— ۋۇي، لەنىتىيەي، — دەپتۇ ئۇ تىللاشنى داۋاملاشتۇرۇپ، — سېنىڭ نېمىگە لازىمىڭ بار؟ سېنى بارغۇ، قوزۇق ئۇچلاشتىن باشقا ھېچنېمىگە سالغىلى بولمايدۇ. مەن بىلىدىغىنىمغا، جاپاكەشلىكىمگە، گۈلدەك ھۈنىرىمگە تايىنىپ سەنسىزمۇ ئۆيۈمنى يېپىۋالالايمەن. قەلەمتىراشىم بىلەنلا لىم ياغاچنى قانداق ياسايمەن دېسەم شۇنداق ياسىيالايمەن. باشقىلار پالتا بىلەنمۇ قىلالمايدىغان ئىشنى مانا مەن قەلەمتىراش بىلەنلا قىلىۋېتەلەيدىغان ئادەممەن.

— مېنى لىمغا سالدىڭ، — دەپتۇ كايىش ئاڭلىغان پالتا مەيۇس ھالدا، — مەن سېنىڭ قولۇڭدا مىدىرلاۋاتىمەنغۇ. مېنىڭ تەقدىرىم شۇ، سەن ماڭا خوجايىن، مەن سېنىڭ تەلىپىڭنىڭ نېمىلىكىنىمۇ سوراپ ئولتۇرماي، پەرمانبەردارلىق بىلەن ئىشلەشكىلا مەجبۇر. لېكىن، ئويلاپ باق (بولمىسا، كېيىن پۇشايمانىنى ئالىدىغان قاچا تېپىلماي قالمىسۇن)، سەن مېنى تاشلاپ قويۇپ، بىسىمنىڭ گاللىشىپ كەتكىنىنى بىلمىدىڭ. شۇنى دەپ قويايكى، قەلەمتىراش بىلەن ئۆي ياپىدىغان لىم ياغاچنى ياسايمەن دېيىشىڭ زادىلا مۇمكىن ئەمەس !

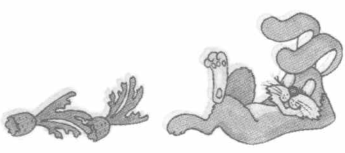

شىر بىلەن بۆرە

شىر پادىشاھ پاقلان گۆشىنى مەززە قىلىپ يەپ ئولتۇرۇپتىكەن، ئۇنىڭغا يېقىنراق تۇرۇشقا رۇخسەت قىلىنغان بىر كۇچۇك شىر پادىشاھنىڭ ئالدىدىكى بىر پارچە گۆشنى چىشلەپ ئەكېتىپ قاپتۇ. ھايۋاناتلار پادىشاھى بۇ ئىشنى كۆڭلىگە ئالماي، ئۇنىڭغا پەرۋاسىز قاراپ قويۇپتۇ. چۇنكى، كۇچۇك ھەم كىچىك، ھەم ئەقلى توشمىغان ھايۋان ئىكەن.

بۆرە بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ كۆڭلىدە شىرنى ناھايىتى مۇلايىم ھەم ئاجىز چاغلاپتۇ ـ دە، قولىنى سوزۇپ ئوبدان بىر پارچە گۆشنى يېمەكچى بوپتۇ. ئەپسۇس، بۇ بىچارە گۇناھكارنى پالاكەت بېسىپتۇ — شىر پادىشاھنىڭ ئوبدان تائامىغا ئايلىنىپتۇ.

— دوستۇم، — دەپتۇ شىر پادىشاھ بىمالال ئۇنى پارچىلاپ تۇرۇپ، — بايام كۇچۇكنى مەيلىگە قويۇپ بەرگىنىمنى كۆردۈڭ، راست، مەن ئۇنىڭغا چېقىلمىدىم، لېكىن سېنى ھەرگىز قويۇۋەتمەيمەن، ئۇ كىچىك، تېخى ھېچنېمىنى بىلمەيدۇ، لېكىن سەن ھەرگىزمۇ گۆدەك ھايۋان ئەمەس.

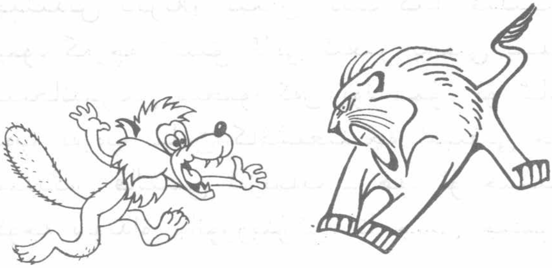

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىت، ئادەم، مۈشۈك ۋە قۇرغۇي

ئىت، ئادەم، مۈشۈك، قۇرغۇي تۆتى ياخشى ـ يامان كۈن-لەردە، ئايرىلماسلىققا، ھەقىقىي، سەمىمىي، چىن دوستلاردىن بولۇشقا، بىر ئۆڭكۈردە بىللە يېتىپ، بىللە يېيىشكە، مەيلى راھەت ـ پاراغەت، مەيلى قايغۇ ـ كۈلپەت تارتسىمۇ، بىرخىل ئۆتۈپ، خۇددى ئۇرۇق ـ تۇغقانلاردەك ئۆزئارا ھەمدەمدە بو-لۇشقا، ئەگەر توغرا كېلىپ قالسا بىر ـ بىرىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن جېنىدىنمۇ كېچىشكە قەسەمياد قىلىشىپتۇ.

بىر كۈنى، ئۇلار بىللە شىكارغا چىقىپتۇ، ناھايىتى ئۇ-زۇن يۈرگەچكە، ھېرىپ، ئىسسىپ بىر ئېرىقنىڭ بويىدا دەم ئالماقچى بوپتۇ. ئولتۇرغىنى ئولتۇرۇپ، ياتقىنى يېتىپ، كۆزلىرى ئەمدى ئۇيقۇغا ئىلىنغاندا، ئورمانىنىڭ ئىچىدىن تو-يۇقسىز ئاغزىنى كاماردەك ئاچقىنىچە بىر ئاچ ئېيىق يۈگۈرۈپ چىقىپتۇ.

بۇ دەھشەتلىك ئەھۋالنى كۆرۈپ قۇرغۇي پۇررىدە ئۇچۇپ كېتىپتۇ، مۈشۈكمۇ غىپپىدە يوقاپتۇ. ئەگەر بۇ چاغدا ۋاپادار ئىت ئېتىلىپ كېلىپ ئېيىققا ئېتىلمىغان بولسا، ئادەم ئال-لىبۇرۇن جېنىدىن ئايرىلار ئىكەن. ئىت كاپلا قىلىپ ئېيىق-نى چىشلەپتۇ. گەرچە ئېيىق ئۇنى ئېغىر بەستى بىلەن بې-سىپ، ئۇستىخانلىرىنى مىجىۋەتكەن بولسىمۇ، ئۇ ئاغرىققا چىداپ ھەدەپ غەزەپ بىلەن كاڭشىغىنىچە ئېيىقنى چىشلەۋې-رىپتۇ. نىمدىگەن قالتىس ئەزىمەت ـ ھە، ئۇ چىشىنى سۇ-ڭەككە يەتكۈچە شۇنداق پاتۇرۇپتۇكى، تا جېنى چىققۇچە ئې-

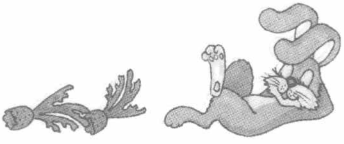

كرىلوف مەسەللىرى

يېقىنى زادى قويۇپ بەرمەپتۇ.

خوش، ئەمدى ئادەمچۇ؟ مەن ناھايىتى نومۇس قىلغان ھالدا شۇنى مەلۇم قىلىپ قوياي: ساداقەت بابىغا كەلگەندە، بىز ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدىن ئىت بىلەن تەڭلىشەلىگۇدەك بىرىنىڭ چىقمىقى تەس. شۇڭا، ئىت ئېيىق بىلەن ئېلىشىۋاتقان چاغدا، ھېلىقى رەزىل ئادەم مىلتىقىنى ئېلىپ غېپپىدە تىكىپ، بىردەمنىڭ ئىچىدىلا كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

ۋاپادارلىق، سادىقلىق توغرىسىدا ئېغىزدا ۋەدە بەرمەك ئوڭاي، دوستلار ئارىسىدا كىمنىڭ زادى قانداقلىقىنى پەقەت باشقا كۈن چۈشكەن چاغدىلا بىلگىلى بولىدۇ. ۋەھالەنكى، سادىق دوستلار ناھايىتىمۇ ئاز، ساداقەتسىز دوستلار بولسا ھەممە يەردە تېپىلىدۇ.

سىز ۋاپادار ئىتنىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈننى ئاڭلىدىڭىز، بۇنداق ئەھۋاللار كۆپ: بىرى بېشىغا مۇشكۇلچىلىك چۈشكەندە دوستىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىدۇ، ئەگەر دوستىنىڭ بېشىغا ئېغىرچىلىق كېلىپ قالسىچۇ، ئۇ بۇنىڭغا پەرۋا قىلىپمۇ قويمايدۇ، بەلكى تېخى ئەڭ سېسىق گەپلەر بىلەن شۇ شەپقەتچىسىنى تىللايدۇ.

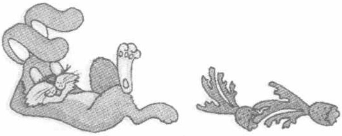

ئۇيغۇر كىتاب تورىيىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىچىگى ئادرېسى

ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقى

ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقى دوزاختا ئاپىرىدە بولغانىكەن. بۇ گەپنى ئالدى بىلەن لا. فونتېن ھايات چېغىدا ئېيتقان. مەن ئۇ گەپنىڭ راست ياكى يالغانلىقىنى، نېمىشقا، نېمە سەۋەبتىن شۇنداق ئېيتىلغانلىقىنى سۈرۈشتۈرۈپ، تالدىشىپ ئولتۇرمايمەن. چۈنكى مەسەل نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، مەن لا. فونتېنغا يۈزدە يۈز ئىشىنىمەن. شۇڭا، ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقىنى دوزاخنىڭ تۇغقانلىقى راست، بۇنىڭدىن قىلچە گۇمانلىنىشقا بولمايدۇ.

خوش، شۇنداق قىلىپ ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقى چوڭ بوپتۇ، ئەمدى ئۇلارغا ئوبدان بىر ئورۇن تېپىپ بېرىش زۆرۈرىيىتى تۇغۇلۇپتۇ (ھەممىمىزگە ئايان، چوڭ بولۇپ قالغان بالىنى ئۆيدە تۇتۇپ تۇرىۋېرىشكە بولمايدۇ، ئاقىل ئاتا ئۇنىڭغا ئىش تېپىپ بېرىشى كېرەك). ئۇلارنى بۇ دۇنياغا بىزگە زۇلۇم سېلىشقا ئەۋەتىدىغان چاغدا، ئۇلارنىڭ ئانىسى مۇنداق دەپتۇ:

— سۆيۈملۈك بالىلىرىم، مەن سىلەرگە دۇئايىمنى بەردىم، ئەمدى ئۇ دۇنياغا بېرىڭلار! سىلەرگە كەڭرى زېمىن ئاتا قىلدىم! سىلەردىن كۈتىدىغان ئۈمىدىم ناھايىتى چوڭ، سىلەر چوقۇم داداڭلار ئۇچۇن شان ـ شەرەپ كەلتۈرسەڭلار بولىدۇ، ئىنسانلارنىڭ سىلەرگە ئۆچ ئىكەنلىكىنى سەمىڭلاردا بولسۇن. مۇشۇ يەردىن زېمىنغا نەزەر سېلىڭلار، ئاندىن قەيەردە تۇرماقچى بولغانلىقىڭلارنى ئېيتىڭلار. ماۋۇسى سەلتەنەتلىك

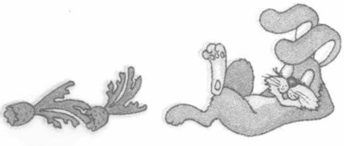

قەسىر، ناھايىتى كاتتا ھەم چىرايلىق؛ ئاۋۇسى دېھقانلارنىڭ كەپىسى. قەسىرلەر بار جاي ھەم ئازادە، ھەم كەڭ ـ كۇشادە، ئېسىللىكىگە قىل سىغمايدۇ؛ ئەمدى كەپىلەر بار جايغا كەلسەك، ئۇ يەر ھەم تار، ھەم قىستاڭچىلىق، جاپا ـ مۇشەققەتمۇ، كەمبەغەلچىلىكمۇ ھەممىسى شۇ يەردە.

— مەن ھەرگىز كەپىدە تۇرمايمەن، — دەپتۇ ئۆمۈچۈك.

— مەن بولسام، — دەپتۇ يەللىك بوغۇم ئاغرىقى، — ھەرگىز ئوردا ـ قەسىرلەرگە بېرىپ بېشىمغا پىت سىيلىۋېلىشنى خالىمايمەن. بولدى، ئۇ يەرلەر ئاكامنىڭ قول ئاستىدا بولسۇن. مەن يېزىدىكى ئۆيلەرگە باراي، ئۇ يەردە دورىگەرلەرمۇ يوق! بولمىسا، كۆن بويى دوختۇر، دورا دېگەنلەرنىڭ دەستىدىن جېنىمنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالىمەن.

— قوشۇلىمەن!

شۇنداق قىلىپ، ئۆمۈچۈك بىلەن يەللىك بوغۇم ئاغرىقى بۇ جاھانغا ئاتلىنىپتۇ.

ئۆمۈچۈك ياسىداق ئۆيلەرنىڭ ئىچىدىن ئۆزى تۇرىدىغان يەرنى ئۆلچەپ چىقىپ، نەقىش ئىشلەنگەن ئىشكاپلارنىڭ ئۈستىگە ياكى بولمىسا ئالتۇن ھەل بېرىلگەن ئاسقۇلارغا قويۇق تور توقۇپ، مىڭلاپ چىۋىن تۇتماقچى بوپتۇ. بىراق، ئەتىگەندىلا (ئۇنىڭ ئىشى ئەمدىلا باشلانغاندا) خىزمەتكارلار كىرىپ سۇپۇرگە، چوتكىلار بىلەن ئۇ توقۇغان تورلارنى ئېلىپ تاشلاپتۇ. ئۆمۈچۈك خېلى تاقەتلىك ئىكەن، ئۇ ئەمدى ئوچاقنىڭ تۇۋىگە تور باغلاپتۇ، لېكىن سۇپۇرگە ئۇنىمۇ يوق قىپتۇ. بىچارە ئۆمۈچۈك نەگە بېرىشنى بىلمەي قاپتۇ. ئۇ نەگىلا تور باغلىسا، پەي قاققۇچىلار كېلىپ ئۇرۇپ، سۇپۇرگىلەر ئۇچۇرۇپ، ئۇنىڭ سالغان تورلىرىنى يوقىتىپتۇ، بەزىدە ھەتتا

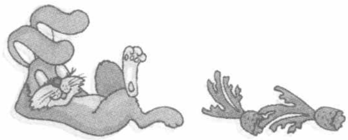

www.uyghurkitap.com

ئۆزىمۇ يىقىلىپ چۈشۈپ كاللىسىنى يېرىۋېلىشقا تاس قاپتۇ. ئاخىر ئۆمۈچۈك بۇ يەردە تۇرۇشتىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، شە-ھەرنى تاشلاپ چىقىپ كېتىپتۇ.

— سىڭلىمنىڭ قېشىغا بېرىپ كۆرۈپ باقاي، — دەپتۇ ئۇ، — سىڭلىم بەلكىم ئۇ يەردە پادىشاھتەك كۈن كۆرۈۋات-قاندۇ.

ئۆمۈچۈك يەللىك بوغۇم ئاغرىقى تۇرۇۋاتقان يېزىغا كەپ-تۇ. ئۇنىڭ كۆرۈۋاتقان كۈنى، ھەي - ھەي... — بۇ يەردىكى جاپا - مۇشەققەت دۇنيادىكى ھېچقانداق ئۆمۈچۈك چىدىيالماي-دىغان دەرىجىدە ئىكەن — يەللىك بوغۇم ئاغرىقى ئەمدىلا يې-پىشسا، ئۇ يېپىشقان كىشى چۆپ ئورۇشقا ماڭىدىكەن! خەق-لەر ئۇنى سۆرەپ ئوتۇن كەسكىلىمۇ بارىدىكەن. سۇ توشۇغى-لىمۇ بارىدىكەن. ھەممىيلەنگە مەلۇم، يوقسۇللارنىڭ مۇنداق بىر ھېكمەتلىك سۆزى بولىدىغان: يەللىك بوغۇم ئاغرىقىنى قانچىلىك قىيىنساڭ، ئۇ مەلئۇن سېنى شۇنچىلىك تېز تاشلاپ قاچىدۇ.

— بولمايدىكەن بۇ يەر، ئاكا، — دەپ ھال ئېيتىپتۇ يەللىك بوغۇم ئاغرىقى، — سەھرا تۇرمۇشىغا زادى چىدىمى-دىم!

ئۆمۈچۈك يەللىك بوغۇم ئاغرىقىغا كايىماي، دەرھال ئۇ-نىڭ بىلەن ئورنىنى ئالماشتۇرۇپتۇ، دېھقانىنىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىپلا ئۇ يەردە ئۆزىگە ماكان قۇرۇپتۇ. بۇ يەردە سۈپۈرگە، چوتكىنىڭ ئەندىشىسى بولمىغاچقا، تورلىرىنى تۇرۇسقىمۇ، تاملارغىمۇ، ئۆينىڭ بۇلۇڭ - پۇچقاقلىرىغىمۇ توقۇۋېرىپتۇ. يەللىك بوغۇم ئاغرىقى يېزا بىلەن خوشلىشىپ شەھەرگە كى-رىپتۇ - دە، ھەيۋەتلىك قەسىرنىڭ ئىچىدىن بىر بوۋاينى تې-

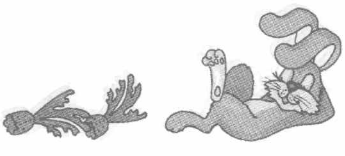

كرىلوف مەسەللىرى

پىپتۇ ۋە ئۇنىڭ پاچىقىغا چىڭ چاپلىشىپ جەننەتتىكىدەك
هايات كەچۇرۇشكە باشلاپتۇ. بوۋاي بولسا شۇ كۇندىن ئىتىبا-
رەن تولغىنىپ ئازابلىنىپ، ئورۇن تۇتۇپ يىتىپ قاپتۇ.

شۇنىڭدىن باشلاپ، بۇ يىقىن ئاكا - سىڭىللار پەقەت يۇز
كۆرۇشەلمەپتۇ، ئىككىلىسىلا كۇنلىرىدىن بەك رازى ئىكەن.
ئۆمۇچۇك قالايمىقان كەپىنىڭ ئىچىدە هۇزۇر - هالاۋەت كۆ-
رۇپتۇ. يەللىك بوغۇم ئاغرىقى پۇلدار، مەرتىۋىلىك بەگ -
غوجاملارنىڭ پۇتىغا چاپلىشىۋاپتۇ. بۇنىڭدىن هەر ئىككىلىسى-
نىڭلا ئەقلىنى تاپقانلىقى كۆرۇنۇپ تۇرىدۇ.

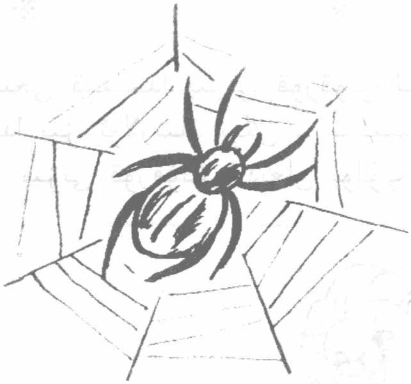

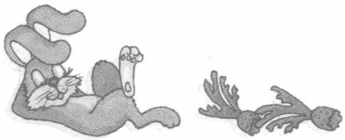

www.uyghurkitap.com

شىر بىلەن تۈلكە

تۈلكە شىرنى بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغانىكەن، ئۇلار تۇنجى قېتىم ئۇچراشقان چاغدا تۈلكە: «ئەمدى كۈنۈم تۈگىدى» دەپ ئويلاپتۇ.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي، ئۇلار يەنە ئۇچرىشىپ قاپتۇ. بۇ قېتىم شىر تۈلكىگە ئانچە قورقۇنچلۇق بىلىنمەپتۇ، تۈلكە ھەتتا ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراشقىمۇ جۈرئەت قىپتۇ. ئۇلار ئۈچىنچى قېتىم ئۇچراشقان چاغدا، تۈلكە شىرنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن پاراڭغا چۈشۈپتۇ.

※ ※

بەزىلەر بىرىنچى قېتىمدا بىزنى قورقۇتۇۋالىدۇ، لېكىن ئىككىنچى قېتىمدا بىز ئۇلارنىڭ تېگى ـ تەكتىنى ئۇقۇۋالغان چېغىمىزدا، ئۇلار بىزنى قورقۇتالمايدىغان بولۇپ قالىدۇ.

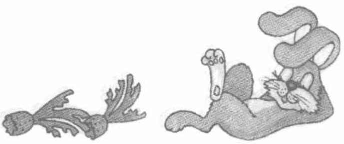

يۆگىمەچ

دەرەخزارلىقنىڭ قېشىدىكى يۆگىمەچ قۇرۇپ كەتكەن دەرەخكە يامىشىپ چىقىش كويىدا ئىكەن. شۇڭا، ئۇ قاقشال دەرەخكە نېرىراقتا تۇرغان بىر تۈپ كاۋچۇك كۆچىتىنى كۆرسىتىپ:

— قارىغىنا ! — دەپتۇ، — نېمىدېگەن كۆرۈمسىز، سەت، خۇددى قارانچۇقتەكلا. نېمىگىمۇ كېرەك قىلار ئۇنى ! ئۇنى ھەرگىز ساڭا سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ، سەن دېگەن كاتتا بىر زات. گەرچە ئۇنىڭ ئاززاق يوپۇرمىقى بولغىنى بىلەن، يوپۇرماقلىرى بەكمۇ چۈكىنەم، رەڭگىمۇ يۇندىدەك ! ئۇنى نېمە ئۈچۈن ئۆستۈرىدىكىن، ھېچ چۈشەنمىدىم !

ئارىدىن بىر يىل ئۆتمەي، كىشىلەر قاقشال دەرەخنى ئوتۇن قىلىش ئۈچۈن پارچىلىۋېتىپتۇ، كاۋچۇك كۆچىتىنى بولسا دەرەخلىكنىڭ ئىچىگە يۆتكەپتۇ. كاۋچۇك كۆچىتى پەرۋىش تېپىپ، غولى يوغىناپ، يىلتىزى چوڭقۇرلاپ، شاخلىرى كۆپىيىپ، بوك - باراقسان بولۇپ يېتىلىپتۇ. ئەمدى قاراڭكى، ھېلىقى يۆگىمەچ بۇ كاۋچۇك دەرىخىگە ياماشقىلى تۇرۇپتۇ، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ ياراتمىغان كۆچەت ئەمدى ئۇنى ماختاپ ھارمايدىغان مەخلۇققا ئايلىنىپتۇ.

※ ※

خۇشامەتچىنىڭ ئىش - ئەمەلى، مىجەز - خۇلقى مۇ-

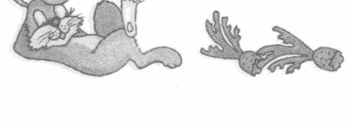

www.uyghurkitap.com

شۇنداق بولىدۇ. ئۇ ساڭا قىلىنغان بىرەر بۆھتاننى ئاڭلاپ قالغۇدەك بولسا، ھەممە يەرگە يايىدۇ؛ گەرچە قىلغان ياخشى ئىشلىرىڭ شۇنچە كۆپ بولسىمۇ، ياخشى گېپىڭنى قىلمايدۇ. ۋەھالەنكى، بېشىڭغا دۆلەت قۇشى قونغان ھامان سېنى بىرىنچى بولۇپ قۇتلۇقلايدىغىنى شۇ !

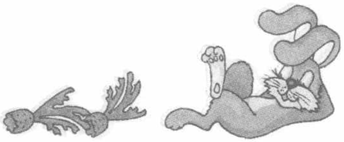

ئەتىۋار پىل

پىل ئەتىۋارلىنىپ ئوردىدا مۇھىم بىر ئىشقا قويۇلغانكەن. بۇ خەۋەر بىر سائەتكە بارمايلا ئورمان ئىچىدە تارقىلىپتۇ. كۆپچىلىك بۇ ئىش توغرىسىدىمۇ ئادەتتىكىدەك ھەرخىل پەرەز قىپتۇ. ھەممىسىلا پىل يا قىلچە چىرايلىق، يا ئازراقمۇ ئەقىللىق بولمىسا، ئۇنىڭ ئۇستىگە يۇرۇش - تۇرۇشلىرى، ئۆزىنى تۇتۇشلىرى شۇ قەدەر بولمىغۇر تۇرسا، نېمىشقا ئەتىۋارلىنىپ قالغاندۇ، دەپ ھەيران قېلىشىپتۇ.

— ئەگەر، — دەپتۇ تۇلكە قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ قويۇپ، — ئۇنىڭ يۇڭلۇق قۇيرۇقى بولسىمۇ كاشكى، شۇڭا ئوردىدا شۇنچىلىك يۈز تېپىپ كەتتى دىسەڭ، ئۇ چاغدا ئازچىمۇ ھەيران قالمايتتىم.

— ئۇنداق بولمىغاندىمۇ، — دەپتۇ ئېيىقمۇ سۆز ئارىلاپ، — ھېچ بولمىغاندا ئۇنىڭ مەندەك تاپىنى بولۇشى كېرەك ئىدىغۇ. سۆيۈملۈك سىڭىللىرىم، شۇنداق بولغاندىلا ئۇ ئالقىشقا سازاۋەر بولۇشقا ھەقلىق دېگىلى بولاتتى. ھالبۇكى ئۇنىڭدا تاپان دېگۈچىلىك بىر نېمىنىڭ يوقلۇقى ھەممىمىزگە ئايانغۇ.

— بەلكىم ئۇنى شۇنىڭغا سازاۋەر قىلغان چىشى بولۇشى مۇمكىن، — دەپتۇ كەمتەر كالىمۇ مۆرەپ تۇرۇپ، — ئېھتىمال، خەقلەر ئۇنىڭ چىشىنى كالا مۈڭگۈزى چاغلاپ قالغان چېغى!

— ئۇنىڭ قانداقلارچە كىشىلەرگە ياراپ چوڭ ئەمەل

تۇتۇپ قالغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى سىلەرگە ھېچكىممۇ ئېيتمىدى-مۇ؟ — دەپتۇ ئېشەك سالپاڭ قۇلاقلىرىنى دىڭگايتىپ — مەن ئاڭلاپلا بىلدىم، ئەگەر ئۇنىڭ چىرايلىق، يوغان قۇلاقلىرى بولمىغان بولسا، ئۇنىڭغا ئۇنداق ئامەت نەدە!

※ ※

بەلكىم بىز ئانچە دىققەت قىلمىغان بولۇشىمىز مۇمكىن، بىز ئادەتتە ھەرخىل ئۇسۇللار بىلەن خەقنى ماختاۋاتىمىز دەيمىز، ئەمەلىيەتتە ئۆزىمىزنى ماختايمىز.

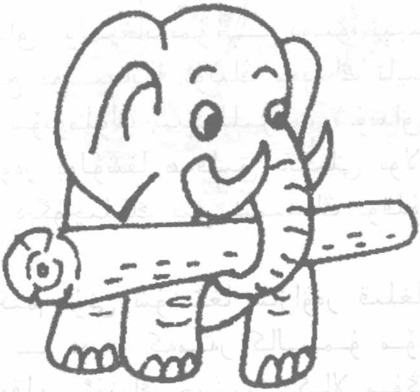

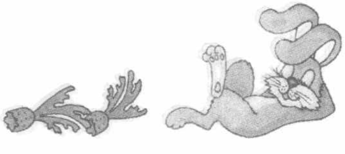

بۇلۇت

ناھايىتى چوڭ بىر پارچە قارا بۇلۇت ئىسسىقنىڭ دەستىدە چاك - چاك بولۇپ كاللا - مېڭىسى ئايلىنىپ كەتكەن زېمىننىڭ ئۈستىدىن ئۆتۈپتۇ ۋە قاغجىراپ تۇرغان ئېكىنزارلارغا قارايمۇ قويماي، ھەممە يامغۇرنى دولقۇنلاۋاتقان دېڭىزغا تۆكۈپتۇ، ئاندىن ئېگىز چوققىغا ئۆزىنىڭ سېخىيلىقى بىلەن ماختىنىپتۇ.

— مېنىڭ قارىشىمچە، — دەپتۇ چوققا ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن، — سېنىڭ بۇ سېخىيلىقىڭنىڭ قىلچىمۇ پايدىسى يوق. مەن سېنىڭ ئىشىڭغا قاتتىق غەزەپلىنىمەن. ئەگەر شۇ ئابىزەمزەملەرنى ئېكىنزارلارغا تۆككەن بولساڭ، ئۇنىڭ يولى باشقىچە بولاتتى! سېنىڭ ئۇ سېخىيلىقىڭ ئاچارچىلىق ئىچىدە قالغان بىر جاينى بالايىئاپەتتىن قۇتۇلدۇراتتى. دوستۇم، سېنىڭ ياردىمىڭسىزمۇ دېڭىزدا سۇ دېگەن مولچىلىققۇ!

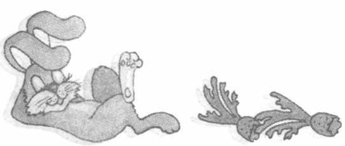

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭگى ئادرېسى

تۆھمەتچى بىلەن زەھەرلىك يىلان

جىن - ئالۋاستىلارنى ئادالەتنى ياقلىمايدۇ دېيىشنىڭ ئۆزى بىمەنىلىك، ئۇلار ھەمىشە ئۆزلىرىنىڭ ئادىللىق بىلەن ئىش قىلىشقا ئامراق ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىپ تۇرىدۇ. ئىشەنمىسەڭلار، مەن يېقىندا يۈز بەرگەن بىر ئىش بىلەن بۇنى ئىسپاتلاي.

پۈتكۈل دوزاخ ئەھلى غەلىبىنى تەبرىكلەش مۇراسىمىدا دەبدەبە بىلەن نامايىشتىن ئۆتمەك بوپتۇ. شۇ چاغدا تۆھمەتچى بىلەن زەھەرلىك يىلان كىمنىڭ ئالدىدا مېڭىشى كېرەكلىكىنى تالىشىپ، بىر - بىرىگە زادىلا تەن بەرمەي، دەرغەزەپكە كېلىپ جېدەللىشىپتۇ.

قانداقلار نام - ئابرۇي جەھەتتە ئالدىدا تۇرىدىكەن دېمەمسىلەر؟ جىن - شەيتانلار ئالىمىدە ئابرۇيلۇقلار ئىنسانىيەت دۇنياسىدا رەزىللىكنى جىق قىلغانلار ھېسابلىنىدىكەن. شۇڭا، ئۇزۇنغا سوزۇلغان كەسكىن تالاش - تارتىش جەريانىدا تۆھمەتچى دۈشمىنىنى قايىل قىلىش ئۈچۈن زەھەرلىك تىلىنى چىقىرىپتۇ. يىلانمۇ ئۇنىڭغا بوزەك بولماي، ئۆزىنىڭكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن زەھەرلىك چىشىنى چىقىرىپتۇ.

دەرھەقىقەت، بۇ چاغدا تۆھمەتچىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى جەزملىشىپ قالغانىكەن، لېكىن ئالۋاستىلار پادىشاھى بۇ ئەھۋالغا چىدىماي، ئۆزى شەخسەن ماجىراغا ئارىلىشىپ، تۆھمەتچىگە ئالاھىدە شاپائەت كۆرسىتىپتۇ، زەھەرلىك يىلاننى ئۇنىڭ كەينىدە تۇرۇشقا بۇيرۇپتۇ.

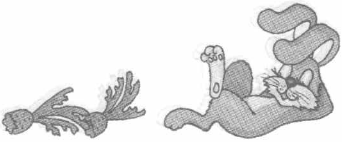

كرىلوف مەسەللىرى

— گەرچە سېنىڭ قەدىر - قىممىتىڭنى تولۇق ئېتىراپ قىلساممۇ، — دەپتۇ ئالۋاستىلار پادىشاھى، — لېكىن ئۇنى سەندىن ئابرۇيلۇق ھېسابلايمەن. سېنىڭ زەھەرلىك چىشلىرىڭ جانغا زامىن بولالايدۇ. كىمىكى ساڭا يېقىن كەلسە، سەن ئۇنى ئۆلتۈرەلەيسەن، ساڭا يامانلىق ئويلىمىسىمۇ، ئۇنىڭغا نەشتىرىڭنى سېلىۋېرىسەن. لېكىن، دەپ باققىنا، ساڭا يىراق تۇرغانلارنىڭ ئىچىدە سەن نەشتەر سالالىغان، خۇددى تۆھمەتچىنىڭ زەھەرلىك تىلىدەك ئەدىپىنى بېرەلىگەن كىم بار؟ خەقلەر تاغلاردىن ئېشىپ، دېڭىز - ئوكيانلاردىن ھالقىپ يىراق جايلارغا بېرىۋالسىمۇ تۆھمەتچىنىڭ تىلىنىڭ زەربىسىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. سەن ماقۇل دە، ساڭا قارىغاندا تۆھمەتچى تېخىمۇ زور رەزىللىكلەرنى قىلالايدۇ. شۇڭا، سەن ئۇنىڭ كەينىدە تۇرۇشۇڭ ھەم بۇنىڭدىن كېيىن كۆپرەك كەمتەر بولۇشۇڭ كېرەك !

شۇ كۈندىن ئېتىبارەن، زەھەرلىك يىلان دوزاختا تۆھمەتچىنىڭ كەينىدە تۇرىدىغان بوپتۇ.

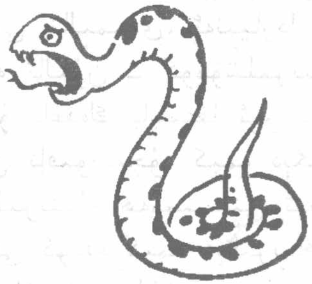

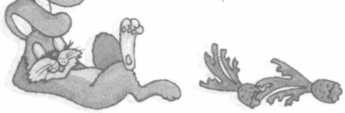

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تەقدىر ئىلاھى بىلەن قەلەندەر

قەلەندەر ياماق چۇشكەن خۇرجۇننى يەلكىسىگە سېلىۋېلىپ ھارغىن قەدەملىرى بىلەن بىر ئۆينىڭ ئالدىغا كېلىپتۇ ۋە ئۇ يەرگە قاراپ بىر ياقتىن، ئۆزىنىڭ يوقسۇزلۇقىغا كۆلگۈسى كەلسە، يەنە بىر ياقتىن، ئەجەبلىنىپتۇ: «توۋا، بۇلار شۇنچە ياسىداق ئۆي - ئىمارەتلەرنى سېلىپ، مەمۇرچىلىق، باياشاتچىلىق، راھەت - پاراغەت ئىچىدە ياشايدىكەن، چۆنتىكىدىمۇ پۇلى شۇنچە جىق ئىكەن، شۇنداق تۇرۇقلۇق يەنە قانائەت قىلمايدىكىنا.

«دەرھەقىقەت» دەپتۇ ئۇ كۆڭلىدە «بۇمۇ بولۇپ تۇرىدىغان ئىشلار. ئۇلار شۇنچە ئەيش - ئىشرەت ئىچىدە ياشاۋاتسىمۇ يەنىلا باي بولۇشنىڭ كويىدا. لېكىن، ئاقىۋىتىچۇ، ئۇلار ھامىنى بايلىقنىڭ ئۆزىگە دوست بولمايدىغانلىقىنى چۈشىنىدۇ! ئېيتايلۇق، بۇ ئۆي - جايغا ئۇزۇن يىللار ئىگىدارچىلىق قىلغان كىشى ھە دېسە ئىشى ئوڭغا تارتىپ، ئوقىتى كۈندىن - كۈنگە روناق تېپىۋاتقان ئادەم ئىدى، لېكىن ئۇ كۆرۈۋاتقان كۈنىگە شۈكۈر قىلمىدى، خۇدا بەرگەن ئۆمرىنى غەم - قايغۇسىز ئۆتكۈزۈشنى خالىمىدى، ئەتىيازدا پۈتۈن ئىشنى يىغىشتۇرۇپ، ھەممە ئالتۇن - كۈمۈشلىرىنى دېڭىز سودىسىغا دەسمايە قىلدى. ئۇ تاغدەك بايلىققا ئېرىشمەن دەپ نىيەت قىلغانىدى، لېكىن ئاقىۋىتىچۇ، كېمە دېڭىز ئاستىغا چۆكتى، ئالتۇن - كۈمۈشلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئېچىرقىغان دولقۇنلار يۇتۇۋالدى. بۈگۈنكى كۈندە كېمە دېڭىزنىڭ قەھرىدە ئورۇن تۇتۇپ ياتىدۇ، ئۇنىڭ باي بولۇش خىيالى پۈتۈنلەي يوققا چىق-

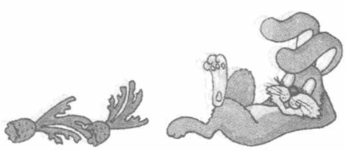

قان، لېكىن ئۇ ھېلىغىچە گاڭگىراپ ئاۋارە».

«يەنە مۇنداقمۇ بىر كىشى ئۆتكەن. ئۇ مىليونلاپ تىللاغا ئېرىشمەنغۇ دېگەن نىيەتتە بىرمۇنچە مال زاكاز قىلغان. ئۇ-نىڭ مەقسىتى دەسمايىسىنى بىر قاتلىنۋېلىش ئىكەن. ئۇ (ئۆز پايدىسىدىن باشقا ھېچنېمىنى كۆزلىمەيدىغان) شۇ قەدەر تە-ۋەككۇلچى ئىكەن، لېكىن ئۇزۇنغا بارمايلا دەۋاغا قاپتۇ. قىس-قىسى، مۇنداق كۇنگە قالغانلار كۇرمىڭ. بۇنداق لەنىتىلەرگە خوپ بوپتۇ دېمەي نېمە دېگۈلۈك ! »

قەلەندەر خيالىنى تۈگىتىپ ئەمدى ماڭاي دەپ تۇرۇپتى-كەن، كۇتۈلمىگەندە ئۇنىڭ ئالدىدا تەقدىر ئىلاھى پەيدا بولۇپ قاپتۇ - دە، مۇلايىملىق بىلەن ئۇنىڭغا:

— دوستۇم، — دەپتۇ، — مېنىڭ ساڭا بۇرۇندىنلا يار-دەم قىلىش ئويۇم بار، نۇرغۇن تىللا يىغىپ قويدۇم. خۇرجۇ-نۇڭنى ئاچ، ئۇنى تىللاغا توشقۇزۇپ بېرەي. بىراق، بۇ ئىلتى-پاتنىڭ مۇنداق بىر تەرىپىمۇ بار: ھەر بىر تىللا خۇرجۇنۇڭغا كىرگەندە ئۆزىنىڭ ساپ ئالتۇنلۇقى بىلەن تۇرىدۇ، لېكىن خۇرجۇنۇڭغا سىغماي يەرگە چۈشۈپ كەتسىلا، ئەرزىمەس نەر-سىگە ئايلىنىدۇ. مەن ساڭا بۇنى ئالدىنئالا ئاگاھلاندۇرۇپ قويدۇم، ئېسىڭدە بولسۇن. مەن چوقۇم دېگەن شەرتىمدە تۇرد-مەن، خۇرجۇنۇڭ بەكمۇ كونىكەن، جىق ئالما ! قانچىلىك كۆ-تۈرەلىسە شۇنچىلىكلا ئال !

قەلەندەر بۇ گەپنى ئاڭلاپ خۇشال بولغانلىقىدىن ئاغزىنى كاماردەك ئېچىپ قاپتۇ، چۈنكى بۇنداق ئىش دۇنيادا ناھايىتى ئاز ئۇچرايدۇ - دە. ئۇ خۇرجۇننى يوغان ئېچىپتىكەن، ۋالىلداپ تۆرغان تىللالار ئىچىگە شاراقلاپ چۈشكىلى تۇرۇپ-تۇ. خۇرجۇن خېلى خوپ ئېغىرلاپتۇ.

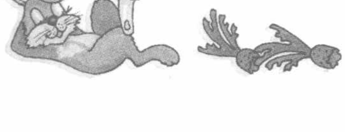

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

— بولدىمۇ؟

— ۋاي، ياق! تېخى بولمىدى!

— خۇرجۇنۇڭ يىرتىلىپ كېتەي دەپ قالدى!

— سەن ھازىر كارامەت باي بولۇپ كەتتىڭ!

— قېنى، قېنى، يەنە بىرئاز، يەنە بىر سىقىم تاشلىۋېتىڭ، ماۋۇ يەردە ئازراق بوش جاي بار!

— ئەمدى بولدى! خۇرجۇنۇڭ يېرىلىپ كېتىدۇ! قارا، كۆرمەيۋاتامسەن؟

— يەنە ئازراق بېرىڭ!

مانا ئازراق! خۇرجۇن ۋاقىدە يېرىلىپتۇ، ئىچىدىكى تىللالار يەرگە بىراقلا چۈشۈپ، ھەش - پەش دېگۈچە كۆزدىن غايىب بوپتۇ. تەقدىر ئىلاھىمۇ كېتىپ قاپتۇ، ئەمدى قەلەندەرنىڭ يىرتىق خۇرجۇنىدىن بۆلەك ھېچنېمىسى قالماپتۇ، بۇرۇن ئۇ قانداق قەلەندەر بولغان بولسا، شۇ قەلەندەرلىكى بىلەن قاپتۇ.

پاقا بىلەن خۇدا

ئەتىياز كۈنلىرى ئىكەن، سازلىقتىكى پاقا يېقىن يەردىكى بىر تۆپىلىككە كۆچمەكچى بولۇپ، ئاخىر دۆڭنىڭ بىر يېرىق جايىدىن ئۆزى ئارامخۇدا ھېس قىلىدىغان بىر كىچىك جەننەتنى تېپىپتۇ. لېكىن، ئۇنىڭ بۇ يەردىكى راھىتى ئۇزۇنغا بارماپتۇ. ياز كەپتۇ، تومۇز ئىسسىق باشلىنىشى بىلەن پاقىنىڭ بۇ ماكانى شۇنداق قاغجىراپ كېتىپتۇكى، ھەتتا چىۋىننىڭ پۇتى ھۆل بولغۇدەك نەملىكمۇ قالماپتۇ.

— ئۇلۇغ ئىلاھلار ! — دەپتۇ پالاكەت باسقان پاقا يالۋۇرۇپ، — ماڭا نىجاتلىق ئاتا قىلىڭلار ! مېنى بۇ شەپقەتسىز تەقدىرنىڭ زۇلمىدىن قۇتۇلدۇرۇڭلار ! مۇشۇ تۆپىلىككە كەلكۈن كەلتۈرسەڭلەر مېنىڭ ئىچىدىغان سۈيۈممۇ ھەل بولاتتى ! — ئۇ خۇداغىمۇ توختىماي نالە قىپتۇ، — سەن مېنىڭ ھالىمغا يەتمىدىڭ ! ماڭا شاپائەت قىلىپ دەرھال يامغۇر ياغدۇرغىن !

— مۇنداق ئەخمىقانە نالىلىرىڭنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق، — دەپتۇ خۇدا (بۇ خۇدانىڭ كەيپى چاغ ۋاقتى ئىكەن)، — بۇ يەردە ئويناپ ـ سەكرەپ يۈرسەم دەيدىغان ئويۇڭنى بىلمەن. بىراق، سېنىڭ مۇشۇ بىر پارچە يېرىڭنى دەپ جاھاننىڭ يېرىمىنى سۇغا باستۇرۇۋېتىشىم كېرەكمۇ؟ سەن نېمىشقا كۆچمەيسەن؟ سازلىق ئەنە تۆۋەندىلىغۇ !

※ ※

تالاي ئادەملەر بار، ئۇلار شۇ قەدەر رەزىل، شەخسىي مەن-پەئەتكە كەلگەندە ئۇلار داۋاسى يوق ساراڭنىڭ ئۆزى: ئەگەر ئۇلارنىڭ رايىغا قويۇپ بېرىدىغان ئىش بولسا، پۈتۈن دۇنيا شۇ هامان تۈگىشىدۇ.

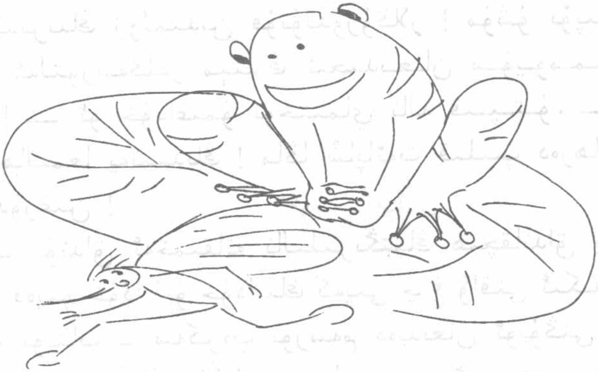

بىناكار تۈلكە

مەن بىر شىرنى تونۇيمەن، ئۇ توخۇ بېقىشقا ناھايىتى ئامراق. چاتاق دېگەن چىقىپ تۇرىدۇ، بۇنىڭغىمۇ ھەيران قال-غۇلۇق ئەمەس: ئىشىك - تۈڭلۈك ئوچۇق بولغانلىكىن، ھەر-خىل سۈيىقەست، ھىيلە - نەيرەڭلەر پۇرسەت تېپىپ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ - دە ! توخۇلار ئوغرىلىنىدىغان، ھەتتا بەزىلىرى ئىز - دېرەكسىز يوقىلىپ كېتىدىغان ئىشلار بولۇپ تۇرىدۇ. شۇڭا بۇنداق ئىشلارغا بىر ئامال قىلىپ، غەم - قايغۇ، زىيان - زەخمەتتىن بىر يولى قۇتۇلۇش كېرەك.

شىر مۇشۇ مەقسەتتە تاقاق - ئىلگەكلىرى مۇستەھكەم، ھەتتا ئوغرىلارمۇ يېقىن يولىيالمايدىغان، توخۇلارغا راھەت بېغىشلايدىغان، كەڭرى، ئازادە، ھەممە نېمىسى تەل، كاتتا، چىرايلىق بىر كاتەك ياساتتىش كويىغا كىرىپتۇ.

شىر تۈلكىنى ناھايىتى ئۇستا بىناكار، بۇنداق ئىشلارغا ناھايىتى قابىل دەپ ئاڭلىغاچقا، دەرھال ئۇنى كاتەك ياساپ بېرىشكە تەكلىپ قىپتۇ.

تۈلكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئىشقا كىرىشىپتۇ. ئۆزىنىڭ ھەممە قىزغىنلىقىنى، بارچە ھۈنىرىنى قىلچە ئېلىپ قالماي نامايان قىپتۇ. كاتەك پۈتۈپتۇ. شىر قارىغۇدەك بولسا ھەممە نەرسە جاي - جايىدا، نېمە دېسە شۇ بار، ھەممە ئىش نەزەر-گە ئىلىنغان: شۇ قەدەر نەپىس قونداقلار، ھاۋا ئىسسىپ ياكى سوۋۇپ كەتكەن چاغلاردا پاناھلىنىدىغان يەر، مېكىياننىڭ تۇ-خۇم بېسىشى ئۈچۈن راھەتلىك بۇلۇڭ دېگەنلەرنىڭ ھەممە-

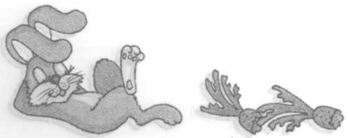

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىستانى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ـسىلا جايىدا.

شۇنىڭ بىلەن، تۈلكە شۇ كۈنىلا ماختاش ۋە[illegible] شە-رەپكە كۆمۈلگەن ھالدا ناھايىتى نۇرغۇن ئىنئامغا ئېرىشىپتۇ. شىر توخۇلارنى دەرھال يېڭى كاتەككە كۆچۈپ كىرىشكە بۇي-رۇپتۇ.

بۇگۈنكى كۈندە، توخۇلار ئۇ يەردە ناھايىتى بەخـتـيار يا-شاۋاتقاندۇ دەيدىغانسىز بەلكىم؟ ياق، كاتەك ناھايىتى مەزمۇت، ئەتراپىتىكى قاشالار ئېگىز، تاقاقلار چىڭ تۇرغىنى بىلەن تو-خۇلار كۈندىن ـ كۈنگە ئازىيىشقا باشلاپتۇ. كۆپچىلىك چاتاق-نىڭ زادى نەدىلىكىنى ئۇقالماي گاڭگىراپ قاپتۇ. شىر ئاخىر بۇ يەرگە قاراۋۇل قويۇپتۇ، ئوغرى تۇتۇلۇپتۇ. بۇ ئوغرىنى كىم دېمەمسىز؟ ئوغرى دەل ئاشۇ رەزىل تۈلكە بولۇپ چى-قىپتۇ.

كاتەكنىڭ ھەممە يېرى ھېچكىم كىرەلمىگۈدەك دەرىجىدە ناھايىتى مۇستەھكەم ياسالغان بولسىمۇ، لېكىن تۈلكە ئۇ يەرگە پەقەت ئۆزىلا تاپالايدىغان بىر يوشۇرۇن ئىشىك ياساپ قويغانىكەن.

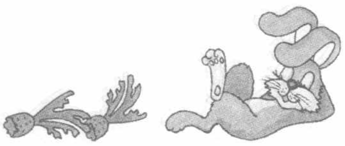

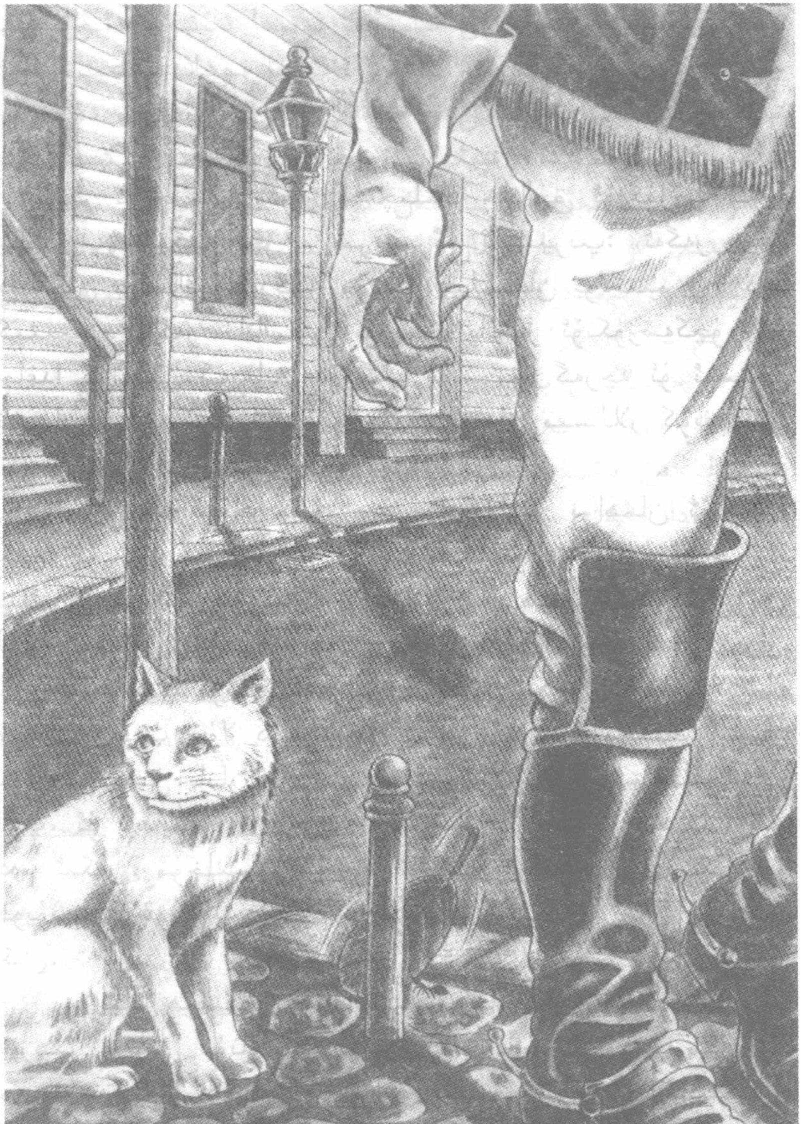

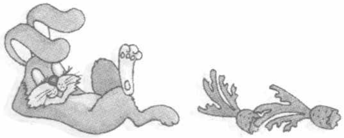

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىچىگى ئادرېسى

تۆھمەت

بىر نەچچىمىز بىرەر سەتچىلىك خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويسا، سەۋەنلىكنى بىر - بىرىمىزگە ئىتتىرىپ: «ئەگەر سەن دېمىگەن بولساڭ، ھەرگىز مۇنداق قىلمىغان بولاتتىم !» دەپ كېتىمىز. ئەگەر خاتالىقنى ئۆزىمىز يالغۇز ئۆتكۈزسەكچۇ، ئۇ چاغدا گۇناھنى شەيتانغا دۆڭگەپ قويىمىز، گەرچە ئۇ ئىشتىن شەيتان قىلچە خەۋەرسىز بولسىمۇ. بۇنداق مىساللار كۆپ، مەن تۆۋەندە ئۇنىڭ بىرىنىلا دەپ بېرەي:

يىراق شەرقنىڭ مەلۇم بىر جايىدا بىر براھمان ئۆتكەنىكەن. ئۇ ئاغزىدىن خۇدانى چۈشۈرمىسىمۇ، ئەمەلىيەتتە خۇدانىڭ يولىنى تۇتمايدىكەن. براھمانلارنىڭ ھەممىسىلا ھالال بولۇپ كېتىشى ناتايىنغۇ. بولدى، بۇنى مۇلاھىزە قىلماي تۇرايلى. ئىشقىلىپ ئۇنىڭ ئەھۋالى شۇنداق ئىكەن، مۇخلىسلارنىڭ ئىچىدە پەقەت شۇلا دىيانەتسىز ئىكەن، ئۇ براھماننىڭ بىشىنى ھەممىدىن يامان ئاغرىتىدىغىنى ئۇلارنىڭ ئاقساقىلى بولۇپ، ئۇ ناھايىتى تەقۋادار، مۇخلىسلارنى چىڭ تۇتىدىغان ئادەم ئىكەن. مۇخلىسلار ئۇنىڭ ئالدىدا سەۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويۇشتىن قورقۇپ، ناھايىتى ئېھتىيات بىلەن ئىش كۆرىدىكەن.

بىزنىڭ ھېلىقى براھمانىمىز يەنىلا ئۆز پەيلىدىن يانماي، پەرھىز تۇتۇش كۈنلىرىدە ئوغرىلىقچە ئانچە - مۇنچە بىر نېمە يەپ تۇرۇش كويىغا چۈشۈپتۇ. ئۇ بىر تۇخۇم تاپقانىكەن، يېرىم كېچە بولغاندا، يېنىدا ئادەم يوق پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ

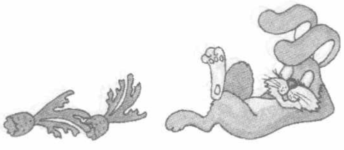

كرىلوف مەسەللىرى

شامنى يېقىپتۇ، تۇخۇمنى شامنىڭ ئوتىغا تۇتۇپ، ئۆرۈپ - چۆرۈپ پىشۇرۇپتۇ - دە، ئاندىن ئاغزىغا موكلا سېلىپ يەۋېتىپتۇ. ئۇ ھەتتا ئاقساقال بۇ ئىشنى كۆرگەن بولسا، دەرغەزەپ بولۇپ كېتەتتىم، دەپ ئويلاپ ئۆزىچە كۈلۈپتۇ، — لېكىن، — دەپتۇ ئۇ يەنە ئىچىدە، — مەن ئۇنىڭغا قۇيرۇقۇمنى تۇتقۇزۇپ قويمىدىم. ئۇ بومبا ساقال بۇرادەر مېنىڭ ئالدىمدا كولدۇرلاپ يۈرۈۋېرىدۇ. نېمىدېگەن ئوبدان تۇخۇم! ھىدىنى چىقارماي يەۋالدىم - دە، تازا!

ئۇ خىيالدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ شۇنداق قارىسا، يېنىدا ئاقساقال تۇرغۇدەك. ئۇ پاكىت بىلەنلا قولغا چۈشكەن، شۇڭا تېنىۋالىمەن دېيەلمىگىدەك تېنىۋالغىلى بولمايدۇ - دە. ئاقساقال ئۇنىڭ خۇدا ئالدىدا چوڭ گۇناھ ئۆتكۈزگەنلىكىنى كۆرگەچكە، ناھايىتى سۇرلۇك ھالدا ئۇنىڭ توۋا قىلىشىنى كۈتۈپ تۇرۇپتۇ.

— شەپقەتلىك ئاقساقال، — دەپتۇ بىزنىڭ براھمانىمىز ناھايىتى قايغۇلۇق ھالدا، — مېنى ئەپۇ قىلغايلا! مەن قانداقلارچە بۇنداق ئىشنى قىلىپ قويدۇم، بۇنىڭغا ئۆزۈممۇ ھەيران، چوقۇم مېنى شەيتان ئازدۇردى!

لېكىن، دەل شۇ چاغدا ئوچاقنىڭ ئىچىدىن بىر كىچىك شەيتان چىقىپ ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋابەن مۇنداق دەپتۇ:

— نېمىدېگەن نومۇسسىزلىق! سىلەر دائىم بىزنىلا ئەيىبلەيسىلەر. مەن بولسام سەندىن يېڭى بىر ھۈنەرنى كۆرۈپ ئۆلتۇرغان. شامنىڭ ئوتىدا قانداق قىلىپ تۇخۇم پىشۇرۇپ يېيىشنى مەن تېخى بۈگۈن بىلدىم.

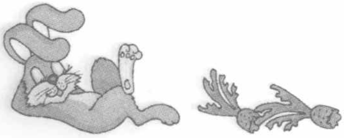

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

تەقدىر كۈلۈپ قارىغان چاغدا

تەقدىرنىڭ بىقارار ئۆزگىرىشچانلىقى بىزنى جىق ھەسرەتكە سالىدۇ. باي بولالمىساقمۇ، ئەمەلىمىز ئۆسمىسىمۇ، تەقدىردىن زارلىنىمىز، بىراق ئوبدان ئويلىنىپ باقمىدىغان بولساق، سەۋەنلىك يەنىلا ئۆزىمىزدە.

قارىغۇ ئامەت دۇنيانى سەيلە قىلغاندا، ھەمىشە ئاقسۆڭەك، پادىشاھلار بىلەنلا بىللە يۈرمەيدۇ، ئۇنىڭ بەزىدە كۆرۈمسىز كەپىلەرگە كىرىپ، ئاز كۈن تۇرۇپ كېتىدىغان ۋاقىتلىرىمۇ بولىدۇ، بۇنداق پۇرسەتنى ھەرگىز قولدىن بېرىپ قويماسلىق كېرەك! ئەگەر ئامەت بىر مىنۇت بولسىمۇ ساڭا يار بولىدىكەن، پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلسەڭ، ئۇنىڭ ھۇزۇر-ھالاۋىتىنى ئۇزۇن زامانغىچە كۆرىسەن. تەقدىر ئىلاھى ساڭا شاپائەت قانتىنى يايغان چاغدا، سەن ئۇنىڭدىن يەنىلا ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىسەڭ، ئۇ ھالدا گۇناھ ئۇنىڭدا ئەمەس، بەلكى سەندە بولىدۇ. شۇنىمۇ بىلىشىڭ كېرەككى، بەلكىم ئۆمرۈڭدە ئۇنىڭ ساڭا يار بولۇشى شۇ بىر قېتىم بىلەنلا تۈگىشىمۇ مۇمكىن.

※ ※

شەھەرنىڭ سىرتىدا تولىمۇ كۆرۈمسىز، قالايمىقان، كونا بىر ئۆي بار ئىكەن. ئۇ ئۆيدە ئاكا - ئۇكا ئۈچەيلەن ياشايدىكەن، ئۇلار بەكمۇ قىستىلىپ ياشىسىمۇ، لېكىن ئىناق ئۆتى-

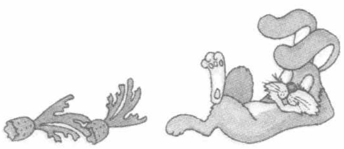

دىكەن. ئۇلارنىڭ جىدەل - تالاش قىلغانلىقىنى ھېچكىممۇ ئاڭلاپ باقمىغانىكەن. ئۇلار ھەر قانداق كەسىپ بىلەن شۇ- غۇللىنىپ باقسىمۇ پەقەت روناق تاپالمايدىكەن، كۈنلىرى موھتاجلىق ۋە جاپا - مۇشەققەت ئىچىدىلا ئۆتىدىكەن. ئۇلار- نىڭ گېپى بويىچە ئېيتقاندا، بۇ تەقدىر ئىلاھىنىڭ سەۋەنلىكى ئىكەن.

بىر كۈنى، تەقدىر ئىلاھى ھېچكىمگە سەزدۈرمەيلا بۇ ئۆيگە قەدەم تەشرىپ قىپتۇ ۋە ئۇلارنىڭ ناھايىتى بىچارىلەر- چە كۈن كەچۈرۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئىچى ئاغرىپ، ئۇلارغا پۈتۈن كۈچى بىلەن ياردەم بېرىش نىيىتىگە كەپتۇ. ئۇنىڭ ئاكا - ئۇكا ئۈچەيلەنگە ئەستايىدىل كۆڭۈل بۆلۈش نىيىتىگە كەلگەنلىكىنى شۇنىڭدىنمۇ كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇلار مەي- لى نېمىلا ئىش قىلسىمۇ، ئۇ ياز بويى ئۇلارنىڭ يېنىدىن نېرى كەتمەسلىككە ئەھدە قىپتۇ.

ئەمدى ئۇلارنىڭ ئىشلىرى بۇرۇنقىغا تۈپتىن ئوخشىماي- دىغان دەرىجىدە روناق تاپقىلى تۇرۇپتۇ. بۇرۇن باللارنىڭ چوڭىنىڭ ئىش - ئوقتى زادىلا يۈرۈشمىگەنىكەن، ئەمدىلىك- تە مەيلى مال ئالسۇن، مەيلى ساتسۇن، پايدىلا ئالىدىغان بوپ- تۇ، ئاخىر كىرىمى كۆپىيىپ، بايلىقى ئېشىپتۇ. ھەر قانداق چوڭ سودىغىمۇ تەۋەككۈل دەپ بېلىنى باغلاپ، ئاخىر كاتتا بايغا ئايلىنىپتۇ. ئەمدى ئوتتۇرانچى ئوغۇلغا كەلسەك، ئۇ ھۆكۈمەت ئىدارىسىدە ئىشلەيدىكەن، بۇرۇن دۆتلۈكىدىن شۇ ئاددىي خىزمەتچىلىكىنىمۇ ئاران - ئاران ئادا قىلىپ ئۆ- تۈۋاتقانىكەن، ئەمدى ئىشلىرى پۈتۈنلەي ئوڭغا تارتىپ، ھەر بىر قەدىمىدىن بەرىكەت ياغقىلى تۇرۇپتۇ. بىرەر قېتىم زىيا-

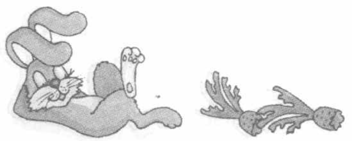

پەت بېرىش، بىرەر قېتىم يوقلاپ قويۇش باھانىسى بىلەن ئە-مىلى ھەدەپ ئۆرلەۋېرىپتۇ، ئاخىر ئۇ ئۆيمۇ، قورۇقمۇ، ئاجىد-مۇ سېتىۋاپتۇ. ئەمدى كەنجى ئوغۇل قانداق قىپتۇ؟ ئەجەبا، ئۇنىڭ ئەھۋالى ياخشىلانمىغانمىدۇ، تەقدىر ئىلاھى ئۇنىڭغا شاپائەت قولىنى سۇنمىغانمىدۇ؟ دېيىشىڭلار مۇمكىن. ياق، تەقدىر ئىلاھى ئۇنىڭغا جىق كۆچ چىقارغان، ئۇنى دەپ ھەتتا ئارام ئېلىشنىمۇ ئۇنتۇغان. بىراق، كەنجى ئوغۇل ياز بويى چىۋىن تۇتۇپ چىقىپتۇ. ئۇنىڭ بۇرۇنقى ھۇنىرى مۇشۇمۇ، ئەمەسمۇ، بىلمەيمەن، لېكىن ھازىر قولىنى شۇنداق شىلتىشىلا غەلىبە قىلماي قالمايدىغان بوپتۇ. ئۇ چىۋىنگە قولىنى بىرلا كۆتۈرىدىكەن، تەقدىر ئىلاھى ئۇنىڭ قېشىغا ئۇنىدىكەن، چىۋىننىمۇ موكلا تۇتۇلۇپ بېرىدىكەن.

كېيىن، ۋاقتى ـ سائىتى توشۇپ تەقدىر ئىلاھى — بۇ مېھمان ئۇ جاينى تاشلاپ، ئۆزىنىڭ جاھانكەشتىلىكىنى يەنە باشلاپتۇ. ئىككى ئاكا تاپقان پايدىلىرىنى ھېسابلىشىپتۇ، تۇغ-جىسى قالتىس باي بولۇپ كەتكەن، ئوتتۇرانچىسىمۇ ئەملى ئۆسۈپ خېلى بايلىق توپلىۋالغان، كەنجىسى بولسا يەنىلا ئاھۇ-نادامەتتە ئىكەن. ئۇلاردىن پەقەت شۇ بىرىلا، شۇ بەختسىزلا يەنە بۇرۇنقىدەك كەمبەغەلچىلىكتە قالغانىكەن.

※ ※

سۆيۈملۈك كىتابخانلار، كەنجى ئوغۇلنىڭ پىكرىنى ئۆ-زۈڭلار مۇلاھىزە قىلىپ بېقىڭلار، زادى كىمنى ئەيىبلەش كېرەك؟

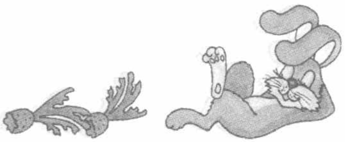

بۆرە بىلەن پادىچى

بىر بۆرە قوي بار يەرگە يېقىنلاپ كېلىپ قاشادىن قارى-
غۇدەك بولسا، پادىچى ئەڭ سېمىز، ياخشى بىر قوينى تاللاپ
بىمالال سويۇۋاتقان، تايغان بولسا بىر چەتتە ئارام ئېلىپ يات-
قانىكەن.

بۆرە غەزەپ بىلەن كەينىگە ئۆرۈلۈپ ئىچىدە تىللاپتۇ:
ھەي بۇرادەرلەر، ئەگەر قوينى تاراچلاۋاتقان سىلەر بول-
ماي، مەن بولغان بولسام، ھەي - ھەي، ئۇ چاغدا سىلەر «ۋاي
ئاللا !» دەپ غوۋغا چىقارغان بولار ئىدىڭلار !

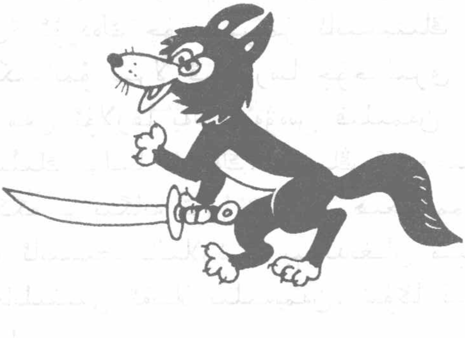

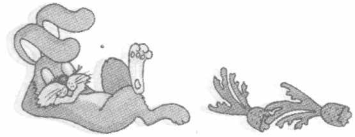

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكىر تادرىسى

كاككۇك بىلەن پاختەك

كاككۇك ھەمىشە شاخقا قونۇۋېلىپ نالە ـ ھەسرەت قى-
لىدىكەن. بىر كۈنى كۆڭلى يۇمشاق پاختەك ئۇنىڭغا مۇنداق
دەپتۇ:

— ھەي دوستۇم، توختىماي يىغلايسەن، نېمانداق يۈرە-
كىمنى ئېزىدىغانسەن! باھارمۇ تۈگىدى، مۇھەببەت پەسلىمۇ
كەتتى، قۇياشمۇ كۆپ تۆۋەنلىدى، كۈزنىڭ قىراۋ مەزگىلىمۇ
يېقىنلاشتى، سېنى ھەسرەتلەندۈرۈۋاتقان نەرسىلەر مۇشۇمىدۇ؟

— مەن ئۆزۈمنى قانداقمۇ خۇشال تۇتاي، — دەپتۇ كاك-
كۇك جاۋاب بېرىپ، — ساڭا دەردىمنى ئېيتىپ بېرەي. بۇ
يىل كۈزدە مەن ئىشقى مۇھەببەت يولىغا قەدەم قويۇپ،
سۆيگۈ شاراپىتىدىن پەرزەنت يۈزى كۆردۈم، ھالبۇكى بالىلى-
رىم ماڭا قىلچە كۆيۈنمەيدۇ. مېنىڭ ئۇلاردىن كۈتكەن ئۈمى-
دىم مۇشۇمىدى؟ ئۆردەك چۆجىلىرىمۇ ئانىسىنىڭ ئەتراپىدىلا
يۈرىدىكەن، مېكىيانمۇ بىرلا قىچقارسا چۆجىلىرى ئەتراپىغا
ئولىشىدىكەن. مەن ئۇلارغا بەك ھەۋەس قىلىمەن، بۇ كۆڭلۈم
ساڭا چۈشىنىشلىك بولسا كېرەك. مېنىڭ ئەھۋالىمنى كۆر-
سەڭ، مانا، يەككە ـ يېگانە تۇرۇپتىمەن، ھېچكىممۇ ماڭا كۆ-
ڭۈل بۆلمەيدۇ، ئانىسىغا بالىلارنىڭ بېرىدىغان مېھرىنىڭ
قانداق بولىدىغانلىقىنى ئەسلا بىلمەيمەن، شۇڭا كۆڭلۈمنى
بۇزماي نېمە چارە.

— ۋاي بىچارە قۇش، ئەھۋالىڭ ھەقىقەتەن ئېچىنىشلىق
ئىكەن، ساڭا بەكلا ئىچىم ئاغرىۋاتىدۇ. ئەگەر بالىلىرىم ما-

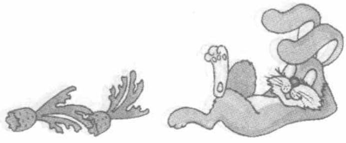

كىمۇ شۇنداق قىلغان بولسا، ئەلەم يۇتۇپ ئۆلگەن بولاتتىم. بىراق، بالىلىرىم ماڭا ناھايىتى ياخشى قارايدۇ. بەلكىم بالىلىرىڭنى ئۇچۇرۇم قىلىپ قويغىنىڭ ئۈچۈن ئۇلار ساڭا شۇنداق قىلغاندۇ. راست، ئۇۋا سېلىشقا قاچان ۋاقىت ئاجرىتىسەن؟ راست گەپنى قىلسام، سېنىڭ ئۇۋا سالغانلىقىڭنى زادىلا كۆرمىدىمغۇ؟ قاچانلا قارىسام ئۇيان - بۇيان ئۇچۇپلا يۈرىسەن !

— كۈن بويى ئۆزۈڭنىڭ تۇخۇمىنى بېسىپ ئولتۇرۇشتىن زېرىكەرلىك ئىش يوققۇ، مەن تۇخۇمىمنى باشقىلارنىڭ ئۇۋىسىغا تۇغۇپ قويۇپ كېتىۋېرىمەن.

— شۇنداق تۇرۇقلۇق يەنە سەن بالىلىرىڭدىن مېھىر ۋە تەسەللى كۈتەمسەن تېخى ! پاختەك كاككۇكقا دەيدىغان گېپىنى مۇشۇ بىر ئېغىز گەپ بىلەنلا تۈگىتىپتۇ.

※ ※

ئاتا - ئانا بولغۇچى كىشىلەر سىلەرمۇ بۇ مەسەلىدىن ئىبرەت ئېلىشىڭلار كېرەك. مېنىڭ بۇ ھېكايىنى ئېيتىشتىكى مەقسىتىم بالىلارنى ئاقلاش ئەمەس. ئاتا - ئانىغا مېھرىبان بولماسلىق ، ئاتا - ئانىنى ھۆرمەتلىمەسلىك ھەقىقەتەن گۇناھ. بىراق، بالىلارنى ئۆسۈۋاتقان چېغىدا ئاتا - ئانىلارنىڭ مۇھەببىتىدىن بەھرىمەن قىلماي، ئۇلارنى ئىچ - باغرىدىن كۆيۈنمەيدىغان يات كىشىلەرنىڭ بېقىشىغا تاشلاپ قويغاندا، قېرىغان چاغدا ئۇلارنىڭ ھالاۋىتىنى كۆرەلمەيدىغان ئىش بولىدۇ. بۇ چاغدا ئاتا - ئانا بولغۇچى گۇناھنى ئەلۋەتتە ئۆزىگە قويۇشى كېرەك.

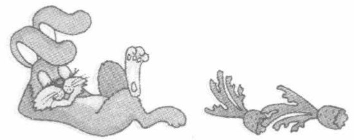

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

تارغاق

ئانىسى چىرايلىق ۋە ئوماق ئوغلىنىڭ چېچىنى تاراش ئۈچۈن بازاردىن يېڭى تارغاق سېتىۋاپتۇ. بالا بۇ چىرايلىق تارغاقنى ئويۇنچۇققا ئوخشاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنى ھەرگىز ئويۇنچۇق قاتارىدا ئوينىماپتۇ، ئويۇن ئويناۋاتقان ياكى باغچا ئوقۇشلۇقلىرىنى كۆرۈۋاتقان چېغىدىمۇ، ئۇ تارغاق بىلەن ئالتۇندەك سېرىق چاچلىرىنى تاراپتۇ. ئۇنىڭ چاچلىرى پاقلان يۇڭىدەك پارقىراق، يۇمشاق ۋە چىرايلىق ئىكەن. ئۇ چاچلىرىنى تاراپ ـ تاراپ ھارمايدىكەن. تارغىقى قانداق ئىكەن دېسەڭلار، ئۇ يا چاچلىرىنى يۇلمايدىكەن، يا قاتتىق سانجىلمايدىكەن، چاچقا سالسا شۇنداق سىلىق بىلىنىدىكەن. ئۇ ئۆزىنىڭ تارغىقىنى دۇنيادا ئەڭ ياخشى، ئەڭ قىممەتلىك تارغاق دەپ قارايدىكەن.

بىر كۈنى، ئۇ بالا ئويناپ يۈرۈپ قىزىقچىلىقتا تارغىقىنى يىتتۈرۈپ قويۇپتۇ. تەربىيىچىسى ئۇنىڭ پاخماقلىشىپ كەتكەن چاچلىرىنى تۈزەپ قويماقچى بوپتۇ، بۇ چاغدا ئۇ بالا جان ـ جەھلى بىلەن:

— تارغىقىم قېنى؟ تارغىقىم نەگە كەتتى؟ — دەپ ۋارقىراپتۇ.

ئاخىر ئۇ تارغاقمۇ تېپىلىپتۇ، لېكىن ئۇنى چاچقا سالغاندا ھە دېسە چاچنى ئىلىشىپ، بالىنىڭ جېنىنى قاقشىتىپتۇ.

— ھەي ئەسكى تارغاق، ئەجەبمۇ تويدۇمغۇ سەندىن، —

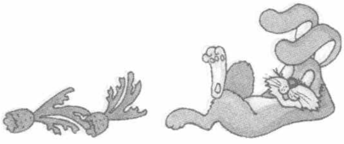

كرىلوف مەسەللىرى

دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ بۇ بەڭۋاش بالا.

— سەن خاتا گەپ قىلىۋاتىسەن، — دەپتۇ تارغاق، — دوستۇم، مەن يەنە بۇرۇنقىدەكلا، مېنى ئەيىبلىمەي، مۇشۇ پاخماقلىشىپ كەتكەن چېچىڭنى ئەيىبلىسەڭ بولىدۇ.

لېكىن، بۇ ئاچچىقى يامان بالا تارغاقنى توختىماي تىللاپ دەرياغا چۆرۈۋېتىپتۇ، ئەمدى ئۇ تارغاق سۇ مۇئەككەللىرىنىڭ خىزمىتىدە بوپتۇ.

※ ※

مېنىڭ ھاياتىمدا كۆرگەنلىرىمگە قارىغاندا، بىزمۇ ھەقىقەتكە ئاشۇنداق مۇئامىلە قىلىمىز. ۋىجدانىمىز تازا چاغدا ھەقىقەتكە مۇراجىئەت قىلىمىز، ھۆرمەت قىلىمىز، ئىشىنىمىز، ھەقىقەت بويىچە ئىش كۆرىمىز. ۋىجدانىمىز بۇلغانغان چاغدىچۇ، ئۇ چاغدا كۆڭلىمىز ئاشۇ بالىنىڭ پاخماق بېشىدەكلا چىگىشلىشىپ كېتىدۇ، جان قاقشايدىغان ئىشتىن ئانچە خالىي بولغىلى بولمايدۇ، ئۇ چاغدا تارغاقنى تاشلىۋەتكەندەك ئىش قىلساق، ھەقىقەتمۇ ئۆزلۈكىدىن ئالدىمىزغا كەلمەيدۇ.

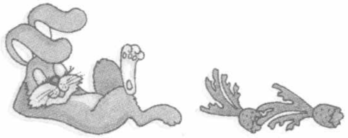

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

ئاچ كۆز ئادەم بىلەن مېكىيان

ئاچ كۆز ئادەملەر ھەممە نېمىنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋېلىشنىڭ كويىدا يۈرىدۇ، لېكىن ئەمەلىيەتتە ھەممە نېمىدىن قۇرۇق قالىدۇ. بۇنداق مىسالنى بىر نەچچە سائەت كاللا قاتۇرۇپمۇ تاپماق تەس. لېكىن، تاپقىلىمۇ بولىدۇ، ئىشقىلىپ ئويلىساق ئاخىر كاللىمىزنىڭ بىر يېرىدىن چىقىدۇ، بىراق شۇنىڭغا ئېرىنىدىغان گەپ، شۇڭا مەن كۆپچىلىككە تونۇشلۇق ھېكايىنى يەنە بىر سۆزلەپ بېرەي.

※ ※

كىچىك ۋاقتىمدا بىرەيلەن ماڭا بىر ئاچ كۆز كىشى توغرىسىدا ھېكايە قىلىپ بەرگەن. مۇنداق بىر كىشى بار ئىدىكەن (ئۇنىڭ ئىسمى نېمە ئىكەنلىكىنى مەنمۇ بىلمەيمەن)، قولىدا ھېچقانداق ھۈنىرىمۇ يوق ئىكەن، تىجارەتنىڭ يولىنىمۇ بىلمەيدىكەن، شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ ساندۇقىدا پۇل دېگەن ئېشىپ - تېشىپ تۇرىدىكەن.

ئۇنىڭ بىر مېكىيىنى بار ئىكەن (ئۇ مېكىيان ئىگىسىنىڭ ئامراق نەرسىسىنى ئوبدان بىلىدىكەن)، ئۇ بۇ مېكىيىنىدىن ناھايىتى مىننەتدار ئىكەن، چۈنكى ئۇنىڭ تۇغىدىغىنى ئادەتتىكى تۇخۇم بولماستىن، بەلكى ئالتۇن تۇخۇم ئىكەن.

ئەگەر ئۇ كىشىنىڭ ئورنىدا بىز بولساق، ھەميانىمىزنىڭ كۈندىن - كۈنگە پومپىيىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپلا قانائەت ھاسىل قىلغان بولاتتۇق. لېكىن، ئۇ ئاچ كۆز كىشى ئۇنىڭغا قانائەت

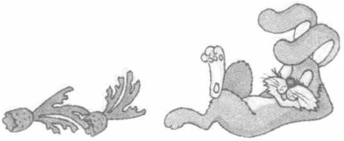

قىلمايدىكەن. بىر كۈنى ئۇ غەلىتە بىر خىيال قىلىپ، ئەگەر بۇ مېكىياننى ئۆلتۈرسەم، ئىچىدىكى ئالتۇن تۇخۇملارنىڭ ھەممىسىنى بىر يولىلا ئېلىۋالىمەنغۇ دېگەن نىيەتكە كەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مېكىياننىڭ ياخشى كۆڭۈل بىلەن قىلغان تۆھپىسىنىمۇ ئۇنتۇپ، گۇناھ دەپتىرىگە ئۆزىنىڭ تۇزكورلۇق جىنايىتىنىڭ يېزىلىدىغانلىقى بىلەنمۇ ھېسابلاشماي، مېكىياننى ئۆلتۈرۈپتۇ. ئۇ مېكىياننىڭ قارنىنى يېرىپ قارىغۇدەك بولسا، مانا كۆرۈڭ، ئىچىدىن ئۈچەي - بېغىردىن باشقا ھېچنېمە چىقماپتۇ.

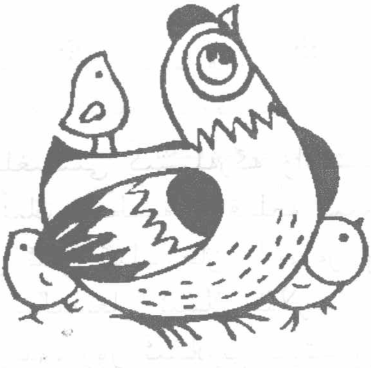

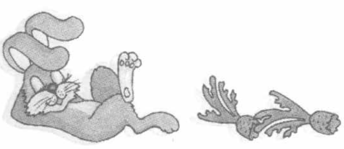

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئىككى ياغاچ تۇڭ

ھارۋىدا ئىككى ياغاچ تۇڭ بار ئىكەن ، بىرىگە ھاراق قاچىلانغان، يەنە بىرى قۇرۇق ئىكەن. ھاراق قاچىلانغان تۇڭ يول بويى ھېچبىر ئاۋاز چىقارماپتۇ؛ قۇرۇق تۇڭ بولسا يول بويى قۇلاقنى پۈتتۈرگۈدەك تاراقلاپتۇ. يولدا ئاسمان ـ پەلەك توپا پۇرقىرىتىپ ئالدىراش كېلىۋاتقان ئاتلىق يولۇچىلار يىراقتىن تاراقلىغان ئاۋازنى ئاڭلاپ چۆچۈگەن ھالدا بىر چەتكە چىقىپ تۇرىدىكەن. قۇرۇق تۇڭنىڭ ھەيۋىسى شۇ قەدەر زور بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ يەنە بىر تۇڭچىلىك قىممىتى يوق ئىكەن.

※ ※

ئۆزىنىڭ قىلغىنىنى كىشىلەرگە ۋالاقشىپ ئۇقتۇرۇپ كېتىدىغان ئادەمنىڭ ئەمەلىيەتتە قىلچە قىممىتى بولمايدۇ. قولىدىن ئەمەلىي ئىش كېلىدىغان ئادەملەر چوڭ سۆزلىمەيدۇ. جاھاننى لەرزىگە سالىدىغان ئىشلار ئۇلارنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى نامايان قىلىپ تۇرىدۇ، زور ئىشلارنى پۈتتۈرۈۋاتقان چاغدا ئۇلار زادىلا ئۈندىمەيدۇ.

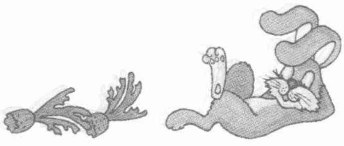

ئالكېستىس

ئالكېستىس① ئالكمېنىنىڭ باتۇرلۇق ۋە جەسۇرلۇقتا جىق شۆھرەت قازانغان ئوغلى ئىكەن. بىر كۈنى ئۇ ئىنتايىن تىك، بىر تەرىپى ھاڭغا ساڭگىلىغان خەتەرلىك چىغىر يولدا كېتىۋېتىپ، كىرپىگە ئوخشاش بىر نېمىنىڭ تۈگۈلۈپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ ۋە بۇ غەلىتە نەرسىگە قاراپ بۇ نېمىدۇ، دەپ ئويلىنىپ قاپتۇ.

ئالكېستىس ئۇنى دەسسەپ مىجىقىنى چىقىرىۋەتمەكچى بوپتۇ، لېكىن، دەسسەپ بولۇپ شۇنداق قارىسا، ئۇ نەرسە بۇرۇنقىدىن يوغىناۋاتقۇدەك. ئۇنىڭ بۇرۇنقىدىن بىر ھەسسە يوغىناپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئالكېستىس غەزەپكە كەپتۇ ۋە بۇ غەلىتە نەرسىنى ئېغىر كالتەك بىلەن ئۇرغىلى تۇرۇپتۇ. لېكىن، ئۇرغانسېرى ئۇ نەرسە تېخىمۇ مۇدھىش تۈس ئېلىپ، يوغىناپ، بەھەيۋەت بىر مەخلۇققا ئايلىنىپتۇ، دەسلەپتە ئاپتاپنى پۈتۈنلەي دېگۈدەك توسۇپتۇ، كېيىن ئالكېستىسنىڭ ماڭىدىغان بىردىنبىر يولىنى ئېتىۋاپتۇ. ئۇ كالتىكىنىڭ قولىدىن چۈشۈپ كەتكەنلىكىنىمۇ سەزمەي، بېشى پىررىدە قايغاندەك بولۇپ، گاڭگىرىغىنىچە تۇرۇپ قاپتۇ. لېكىن، قاراڭ، بۇ چاغدا ئافىنا② ئاكىسىنىڭ قېشىدا پەيدا بوپتۇ ۋە ئۇنىڭغا:

---

① ئالكېستىس يۇنان ئەپسانىلىرىدە ھېراكلېس (گراكىل) دەپمۇ ئاتىلىدۇ؛ تەڭرى زېۋس ئالكمېنىنىڭ ئېرى سۈرىتىگە كىرگەن چاغدا ئالكمېنىدىن تۇغۇلغان بالىمىش.

② ئافىنا — يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى پاراسەت ئىلاھى. ئۇ زېۋسنىڭ قىزى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئالكېستىس ئۇنىڭ ئاكىسى ھېسابلىنارمىش

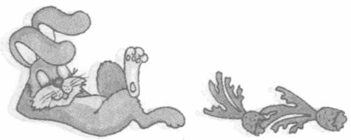

www.uyghurkitap.com

— بۇ ئۈمىدسىز ئىشتىن قولۇڭنى تارتتى — دېدى ئۇ، — بۇ رەزىل نەرسىنى ھەرگىزمۇ بويسۇندۇرالمايسەن. بۇ ئەسلىدە نەرسىنىڭ ئىسمى «نەپرەت» دېيىلىدۇ. سەن ئۇنىڭغا پەرۋا قىلمىساڭ، ئۇنىڭ چوڭىيىۋاتقانلىقىنىمۇ كۆرەلمەيسەن، ئەگەر ئۇنىڭ بىتچىتىنى چىقىرىۋېتىمەن دېسەڭ، ئۇ سەن ئۇرغانسېرى دەھشەتلىك يوغىنايدۇ، ھەتتا جاھاننى زۇلمەتكە ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ.

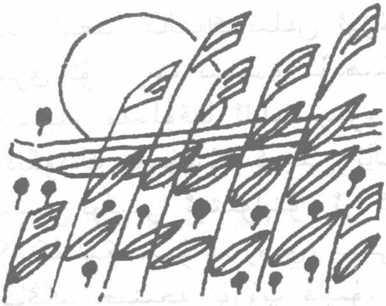

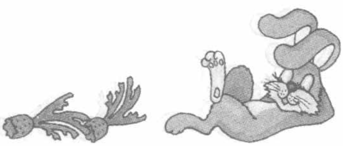

ئاپېللېس[1] بىلەن تەخەي

ئەخمەقلەر ئۆزىنى ناھايىتى كاتتا چاغلايدۇ، ئۇنىڭ كۆرەڭلەيدىغان نەرسىلىرى دەل كىشىلەر زاڭلىق قىلىدىغان، نومۇس بىلىدىغان ئىشلار.

※ ※

ئاپېللېس بىر كۈنى تەخەيگە ئۇچراپ، ئۇنى ئۆيىگە چايغا تەكلىپ قىپتىكەن، تەخەي خۇشاللىقىدىن تىترەپ كېتىپتۇ ۋە ئورماندا كۆرەڭلەپ مېڭىپ، ئۇچرىغانلا ئادەمگە پو ئاتقىلى تۇرۇپتۇ:

— ئاپېللېس كۆزۈمگە كىرىۋېلىپ ئەجەب تويغۇزدى مېنى، سالجىدەك چاپلىشىۋالدى، ئۇچراپلا قالسام چاي ئىچىپ كەت دەپ ئۆيىگە سۆرەيدۇ. قارىغاندا مېنى مودېل قىلىپ بىر دۇلدۇل سىزغۇسى بار ئوخشايدۇ.

— ياق، ئۇنداق ئىش يوق! — دەپتۇ ئاپېللېس (ئۇ چاغدا ئۇ دەل شۇ يەردە ئىكەن)، — مېنىڭ سىزماقچى بولغىنىم «پادىشاھ مىداسنىڭ[2] سوت قىلىشى». سەن ئۆزۈڭنىڭ قۇلىقىنىڭ چىرايلىقلىقى بىلەن بەك ماختىنىسەن ئەمەسمۇ،

---

① ئاپېللېس — مىلادىيەدىن بۇرۇنقى IV ئەسىردە ئۆتكەن مەشھۇر يۇنان رەسسامى.

② مىداس — يۇنان ئەپسانىلىرىدە ھېكايە قىلىنىدىغان بىر پادىشاھ. ئۇنىڭ قولى تەگكەنلىكى نەرسە دەرھال ئالتۇنغا ئايلىنارمىش.

شۇڭا مەن سېنى تونۇيمەن. ئۆيگە كېلىپ چاي ئىچىپ كەت-
سەڭ بەك خۇش بولىمەن. ئۇزۇن قۇلاق ئېشەك ئېگەنغۇ جىق
نەرسە، لېكىن سېنىڭ قۇلىقىڭ گەپنى تەتۈر ئاڭلىۋېلىشقا
كەلگەندە چوڭ - كىچىك ئېشەكلەرنىڭ ھەممىسىدىن ئۈستۈن
تۇرىدىكەن !

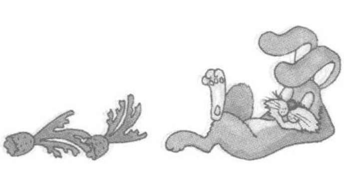

ئوۋچى

بىر «ۋاي، تېخى ۋاقتى بار!» دېگەن گەپنى جىق قىلىمىز. راست گەپنى قىلغاندا، مۇشۇنداق چاغلاردا ئەقلىمىزگە تايانماي ھۇرۇنلۇق قىلىپ قويىدىغانلىقىمىزنى تەن ئالساق بولىدۇ. شۇڭا، قىلىدىغان ئىشنى قىلىش، يەنە كېلىپ ۋاقتىدا، دەرھال قىلىش كېرەك. ئامەت ئۇچراپ قالغاندا پۇتۇنلەي تەييارلىقسىز تۇرۇپ قالغان بولساق، ئۇ چاغدا گۇناھنى تەقدىردىن كۆرمەي، ئۆزىمىزدىن كۆرۈشىمىز كېرەك. تۆۋەندىكى مەسەلدە مەن مۇشۇ ھەقىقەتنى شەرھلەپ ئۆتىمەن.

※ ※

بىر ئوۋچى خالتىسىنى، ئوق - دورىسىنى، مىلتىقىنى ئېلىپ يا ئۇچار قۇش، يا توشقان ئوۋلارمەن دېگەن ئۈمىدتە شىكارغا چىقىپتۇ. ئۇ ماڭغۇچە خەقلەر ئۇنىڭغا مىلتىقىڭغا ئوق سېلىۋال، دەپ نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا مىلتىقىغا ئوق سالماي مېڭىپتۇ.

— بىمەنە گەپنى قىلىدىغان خەقكەن، — دەپ غوتۇلداپتۇ ئۇ كېتىۋېتىپ، — مەن شىكارغا چىقىپ باقمىغان ئادەممۇ؟ بۇ دۇنيادا ئاسماندىكى قۇشقاچتىن بۆلەك ھېچنېمە يوق دەپ ئويلامدىغاندۇ بۇ خەق. مەن مەنزىلگە يېتىپ بارغۇچە بىر سائەت ۋاقت بار، مىلتىققا يۈز پاي ئوق قاچىلىساممۇ ۋاقت

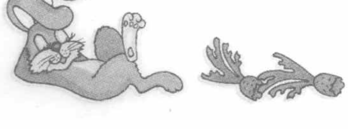

دېگەن كۆپقۇ.

ئۇ تېخى بوز يەردىن ئۆتۈپ بولمىغانىكەن، تەقدىر ئىلاھى قەستەن ئۇنىڭ بىلەن قىرىشقاندەك بىر ئىش بوپتۇ. ئۇ كۆلـدە ناھايىتى نۇرغۇن ياۋا ئۆردەكلەرنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قاپتۇ. ئاپلا، ئەگەر ھازىر مىلتىقتا ئوق بولغان بولسا، بىرـنىڭ بۇ سەھرالىق ئوۋچىمىز بىر ئېتىشتىلا ئالتە ـ يەتتە ئۆردەكنى يىقىتىۋالغان بولمايتتىمۇ، شۇنىڭ ئۆزىلا ئۇنىڭغا بىر ھەپتە ئوزۇق بولاتتى ـ دە ! ھەي...

ئۇ ھاپىلا ـ شاپىلا مىلتىقىغا ئوق سالغىلى تۇرۇپتۇ. ياۋا ئۆردەكلەر ئۇنىڭ ھەرىكىتىنى كۆرۈپتۇ ـ دە، قىلچە ئىككىلەنمەيلا شاۋقۇن سېلىشىپ، پۇررىدە ئاسمانغا كۆتـۈرۈـلۈپتۇ ۋە ئوۋچى مىلتىقنى بەتلەپ بولغۇچە ئورمانىنىڭ ئۈسـتىدىن سەپ تارتىپ ئۇچۇپ، بىردەمنىڭ ئىچىدە كۆزدىن غاـيىب بوپتۇ.

ئوۋچى تار چىغىر يولدىن ئىتتىك ئۆتۈپ، ئورمانىنىڭ ئىچىنى ئاختۇرۇپ قىزىۋېتىپتۇ، لېكىن بۇ چۆلسىرەپ قالغان ئورماندا ئەقەللىي بىر قۇشقاچمۇ كۆرۈنمەپتۇ.

مانا پالاكەتچىلىك ! بالا كەلسە قوشلاپ كېلەر دېگەندەك، چاقماق چېقىپ، يامغۇر چېلەكلەپ قۇيۇۋېتىپتۇ. ئوۋچى يامـغۇردا چىلىق ـ چىلىق ھۆل بولۇپ، قۇرۇق خالتىسىنى ئۆشنىسىگە ئارتىپ، ھارغىن قەدەملىرىنى سۆرەپ ئۆيىگە قايـتىپتۇ.

ۋەھالەنكى، ئۇ يەنە ئۆزىدىن ئاغرىنماي تەقدىردىن ئاغرىـنىپتۇ.

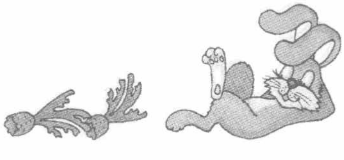

بالا بىلەن يىلان

بىر بالا بىپەرۋالىق قىلىپ يىلاننى يىلانبېلىق دەپ تۇتۇۋالغانىكەن، كېيىن ئۇ ئۆزىنىڭ خاتا تۇتۇپ سالغانلىقىنى كۆرۈپ، قورققىنىدىن چىرايى ئۇچىسىدىكى كۆڭلەكتەك ئاقىرىپ كېتىپتۇ.

يىلان شەپقەتسىزلىك يېغىپ تۇرغان كۆزلىرى بىلەن بالىغا تىكىلىپ تۇرۇپ:

— ماۋۇ گېپىمنى ئوبدان ئاڭلاپ قوي، — دەپتۇ ئۇ، — ئەگەر سەن قاپاق كاللاڭنى ئىشلەتمەي، يەنە قارامىلىق بىلەن مۇشۇنداق ئەسكىلىك قىلىدىكەنسەن، مەندىن ئەمدى ئوڭاي قۇتۇلىمەن دەپ ئويلىما. بۇ بىرىنچى قېتىمقىسى، تۇنجى گۇناھنى خۇدا كەچۈرىدۇ؛ بۇنىڭدىن كېيىن ھېزى بول، سەن كىم بىلەن ئوينىشىۋاتقانلىقىڭنى بىلسەڭ بولىدۇ.

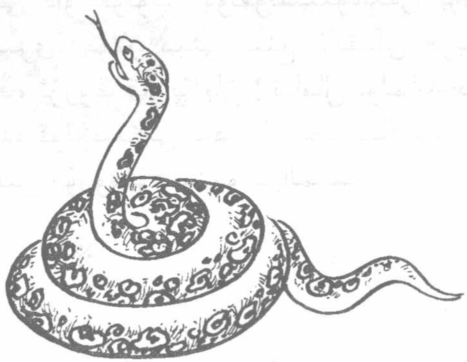

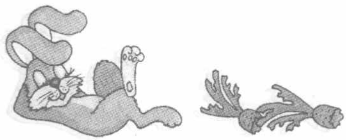

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

قولۋاقچى بىلەن دېڭىز

دولقۇنلار ئاسمان ـ پەلەك كۆتۈرۈلۈپ دېڭىز بويىغا دەۋرەپ كەلگەندە قولۋاقچى ئۇخلاۋاتقانىكەن. ئۇ خېلى ئۇزۇنغىچە قاتتىق ئۇخلاپ بىر چاغدا ئويغىنىپتۇ ۋە تۇرۇپلا دېڭىزنى تىللاپتۇ:

— سەن نېمىدېگەن ئەسكى ! ئىچىڭدە ئوغا قايناپ تۇرسىمۇ، سەزدۇرمەي يەنە جىمجىت ئاقىسەن. سەن بىزنى قىلتاقتا چۈشۈرمەكچىسەن، ساڭا ئالدىنىپ ئىچىڭگە كىرىپ قالساق، ھاپلا قىلىپ تېگى يوق قارنىڭغا يۇتۇۋېتىسەن.

دېڭىز ئامپىترىتىنىڭ[1] سۈرىتىگە كىرىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ئالتۇن نۇر چاقناتقان ھالدا قولۋاقچىنىڭ ئالدىغا كېلىپ دەپتۇ:

— ھەي ناتونۇش يىگىت، نېمىشقا مېنى ئاساسسىز تىللايسەن؟ سىلەر مېنىڭ ئۈستۈمدە قىلچە خەتەرسىز ئۈزەلەيسىلەرغۇ. مېنى داۋالغۇتۇپ، دولقۇنلىتىۋەتكەن بوران ئىلاھىنىڭ پەرزەنتلىرى، ئۇلار مېنى تىنچ ئاققىلى قويمايدۇ. ئەگەر ئىشەنمىسەڭ، ئۆزۈڭ قاراپ باق ! شامال بولمايدىغان بولسا، مېنىڭ ئۈستۈمدە قولۋۇقىڭنى بەھۇزۇر ئويناتالايسەن. ئۇ چاغدا مەندىكى تىنچلىقنى قۇرۇقلۇقتىنمۇ تاپالمايسەن !

※ ※

① ئامپىترىتې — يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى دېڭىز ئىلاھىنىڭ خانىشىمىش.

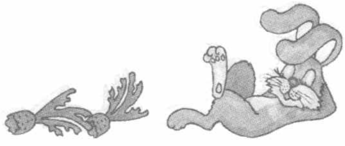

كرىلوف مەسەللىرى

بۇ گەپكە سىزنىڭ پىكرىڭىز قانداق دەپ سورارسىز بەل-كىم. بۇ گەپنىڭ توغرا ئىكەنلىكىگە مەن ئىقرار، بىراق ئازراق شامالمۇ بولمىسا، دېڭىزدا كېمە ھەيدىگىلى بولمىسا كېرەك.

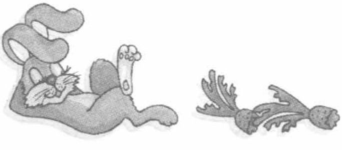

ئېشەك بىلەن باغۇەن

باغۇەننىڭ مېۋىلىرى ناھايىتى ئوخشاپتۇ، ئۇ قاغا، قۇش-قاچىلارنىڭ نومۇسسىز پاراكەندىچىلىكىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئېشەكنى قورۇقچى قىپتۇ. بۇنداق سادىق، ئىشەنچلىك ئېشەكتىن دۇنيادا يەنە بىرى بولۇپ باقمىغان، ئۇ مېۋىلەرنى ئوغرىلىمايدۇ، قاقتى - سوقتى قىلمايدۇ، ئەقەللىيسى باغۇەننىڭ بىر تال يوپۇرمىقىغىمۇ چېقىلمايدۇ.

قۇشلار بىلەن كارى بولمىدىيەي، قۇشلارنى باغقا كىرگۈزۈۋەتتىيەي دەپ ھېچكىممۇ ئېشەكنىڭ ئۈستىدىن دادلاپ باقماپتۇ، لېكىن باغنىڭ ئەھۋالى خارابلىشىپتۇ. ئېشەك ھە دېسە باغنىڭ ئىچىدە ئۇياقتىن - بۇياققا يۈگۈرۈپ، مېۋىلىك دەرەخلەرگە ئۇرۇلۇپ - سوقۇلۇپ، كۆچەت - پۆچەت دېگەنلەرنى دەسسەپ كاردىن چىقىرىۋېتىپتۇ.

ئۆزىنىڭ جاپا تارتىپ قىلغان ئەجرىنى ئېشەكنىڭ چەيلەپ ۋەيران قىلىۋەتكەنلىكىنى كۆرگەن باغۇەن تارتقان زىيانىنىڭ ئورنىغا ئۇنى دەھشەتلىك ئۇرغىلى تۇرۇپتۇ.

— تاياق يېيىشكە تېگىشلىك، — دېدىڭ شۇ چاغدا سەن، — تاياق ئۇنىڭغا ھالال ! ئۇ ئېشەك ئۆزى قىلالمايدىغان ئىشنى قىلىمەن دەپ نېمە قىلىدۇ.

مەن ئېشەكنى ئاقلىماقچى ئەمەسمەن، بۇرادەر. ئېشەك جاجىسىنى يېدى، دېمىسىمۇ شۇ جازاغا تېگىشلىك؛ لېكىن شۇ باغقا قاراشقا ئېشەكنى بۇيرۇغان ئادەم ئۆزىنى ئەپۇ قىلىشقا تېگىشلىكمۇ؟

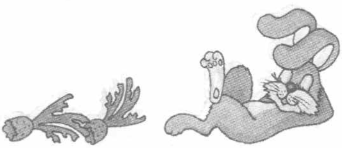

بۆرە بىلەن تۇرنا

بۆرىنىڭ ئاچ كۆزلۈكى ھەممىمىزگە مەلۇم، ئۇ گۆش يېسە ئۇستىخىنىنىمۇ قالدۇرماي يەۋېتىدۇ. بىر كۈنى بىر بۆ- رىنىڭ گېلىغا ئۇستىخان تۇرۇپ قېلىپ نەپەس ئالالمىغۇدەك ھالغا چۈشۈپ قاپتۇ. بىچارە بۆرە بۇ ئۇستىخاننى يا چىقىرى- ۋېتەلمەيدىكەن، يا يۇتۇۋېتەلمەيدىكەن، شۇڭا ئۇنىڭغا ئۆلۈمنى كۈتمەكتىن باشقا ئامال قالمىغاندەك بىلىنىپتۇ.

دەل شۇ چاغدا، ئۇنىڭ بەختىگە بىر تۇرنا كېلىپ قاپتۇ. بۆرە چېكىۋاتقان ئازابىنى ئۇنىڭغا ھەرخىل ئىما ـ ئىشارەت- لەر بىلەن ئۇقتۇرۇپ، ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. تۇرنا تۇمشۇقىنى بوينىغىچە بۆرىنىڭ قانلىق ئاغزىغا تىقىپ، بىرنېمىلەر قىلىپ، ئاخىر ئۇستىخاننى ئېلىۋېتىپتۇ ھەم بۆرىدىن ھەق سوراپتۇ.

— ھوي، نېمىدەپ جۆيلۈۋاتىسەن ! — دەپتۇ بۆرە، — سەن تېخى مەندىن ھەق ئالماقچىمۇ ! ئەقلىڭ بولسا ئوبدان ئويلان، ئاشۇ ئۇزۇن بوينۇڭ بىلەن قاپاق كاللاڭنىڭ ئاغزىم- دىن ساق ـ سالامەت يېنىپ چىققانلىقىنىڭ ئۆزىمۇ چوڭ ئىش ئەمەسمۇ ! يولۇڭغا ماڭ، ئەبلەخ، تېز كۆزۈمدىن يوقال ! بۇنىڭدىن كېيىن قولۇمغا يەنە چۈشۈپ قالغۇچى بولما !

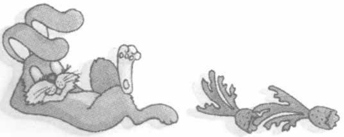

www.uyghurkitap.com

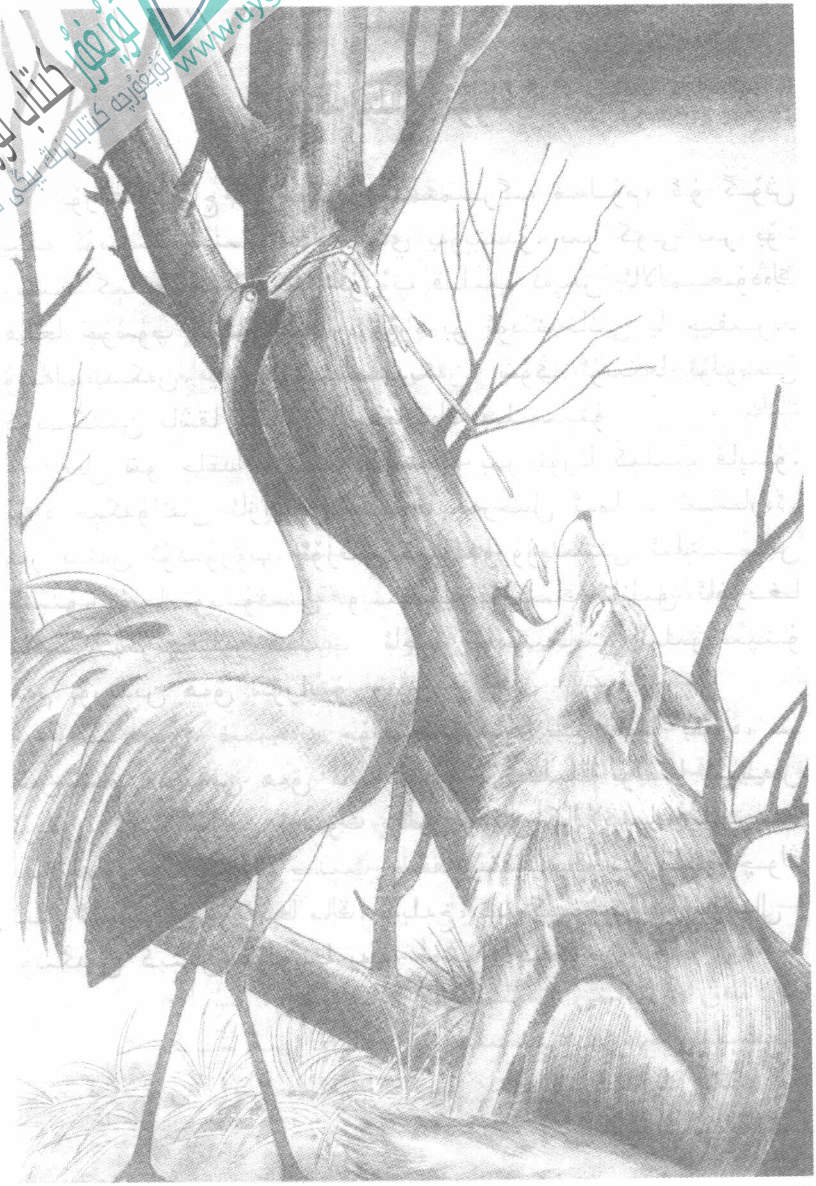

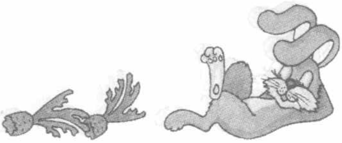

ھەسەل ھەرىسى بىلەن چىۋىن

ئىككى چىۋىن ماكانىنى تاشلاپ چەت ئەلگە كەتمەكچى بوپتۇ ۋە قوشنىسى ھەسەل ھەرىسىنىمۇ ئۆزلىرى بىلەن بىللە كېتىشكە ئۈندەپتۇ. ئۇنىڭغا ئۆزلىرى بارماقچى بولغان ئاجايىپ - غارايىپ يىراق يۇرتنى شاتۇتىدىن ئاڭلىغانلىرى بويىچە قالتىس تەسۋىرلەپ بېرىپتۇ، ئۆزلىرىنىڭ بۇ يەردىن كۆڭلى رەنجىگەن تەرەپلەرنى سۆزلەپ كېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— بىز نەدىلا بولساق، كىشىلەر دەرھال بىرلىشىپ بىزنى قوغلايدۇ، بىزگە بەك قاتتىق قوللۇق قىلىدۇ (ئادەملەر شۇ قەدەر نومۇسسىزكى، ئۇلارنى مەخلۇق دەۋېتىشكىمۇ بولىدۇ) ! بىزگە گۆشنانلارنى يېگىلى قويمايدۇ، نەدە ئېسىلرەك يېمەك-لىك بولسا، ئۈستىنى تۇۋاق بىلەن مەھكەم يېپىپ قويىدۇ، بىزنى يېقىنمۇ كەلتۈرمەيدۇ ! ئۇلارنىڭ ئارام ئالغان پۇرسى-تىدىن پايدىلىنايلى دېسەك، رەزىل ئۈمۈچۈكنىڭ بالاسى !

— ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ ھەسەل ھەرىسى چىۋىنلەرگە جاۋاب بېرىپ، — سەپىرىڭلار قۇتلۇق بولسۇن. ماڭا ئۆزۈمە-نىڭ سەھراسى ياخشى ئوخشايدۇ. مەن ئۆزۈمنىڭ ھەسلى بى-لەن پۇقرادىن تارتىپ ئاقسۆڭەككىچە ھەممە ئادەمنىڭ ھەممە يەردە ھىمايىسىگە ئېرىشكۈدەكمەن. بۇ يەردە قاياقتا ئۇچساممۇ ئۆزۈمنىڭ ئەركى، ھەممىلا يەردە ئۆزۈمنى بەختلىك ھېس قى-لىمەن. نەگە بارساڭلارمۇ سىلەرنىڭ پايداڭلار يوق، شۇڭا ھۆرمەت ۋە ھىمايە تەمە قىلمىساڭلارمۇ بولىدۇ. ئۇ يەردىمۇ بۇ يەردىكىگە ئوخشاش، سىلەرنى پەقەت ئۈمۈچۈكلا قارشى ئالىدۇ.

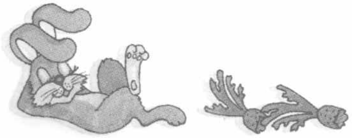

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىڭى ئادرىسى

※ ※

ۋەتىنى ئۈچۈن ئوبدان خىزمەت قىلىۋاتقان ئادەملەر ھەر گىزمۇ ئۇشۇقچە ۋەتىنىدىن ئايرىلمايدۇ. خەلققە قىلچە پايدىسى بولمىغان بىكار تەلەپ ئادەملەرلا بەلكىم چەت ئەلدىن ناھايىتى زور خۇشاللىق تېپىشى مۇمكىن.

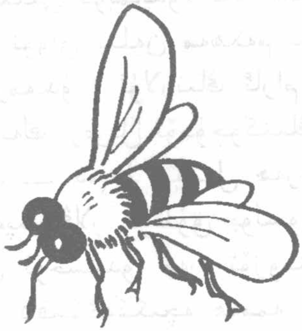

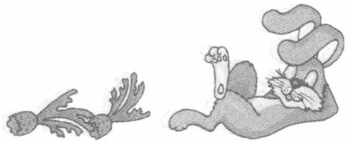

چۈمۈلە باتۇر

بۇرۇن بىر چۈمۈلە بوپتىكەن، ئۇنىڭ كۈچى شۇنچىلىك زور ئىكەنكى، ئالەم بىنا بولغاندىن تارتىپ ئۇنداق باتۇر چۈ-مۈلە دۇنياغا كېلىپ باقمىغانىكەن. يىلنامىلەردىن ئېنىق مە-لۇم بولۇشىچە، ئۇ قىلچە كۈچىمەيلا بۇغدايىنىڭ ئىككى تال دېنىنى ئۆشنىسىگە ئارتىپ يۆرەلەيدىكەن. ئەمدى باتۇرلۇق تە-رىپىگە كەلسەك، ئۇ بۇ جەھەتتىمۇ مىسلى كۆرۈلمىگەن دەرى-جىدە ئىكەن: چىۋىن لىچىنكىسىنى كۆرگەن زاماتلا ئامبۇردەك قىسىپ ئاغزىغا سالىدىكەن، ئۆمۈچۈك بىلەن يەككە - يېگانە مەيدانغا چۈشۈپ ئېلىشالايدىكەن. شۇڭا، ئۇ ئۇزۇن ئۆتمەيلا چۈمۈلىلەر جەمەتى ئىچىدە داڭق چىقىرىپتۇ، چۈمۈلىلەر توخ-تىماي بۇ باتۇرنىڭ تەرىپىنى قىلىشىدىغان بوپتۇ.

مېنىڭچە ئاقىل ئادەم زىيادە ماختاشنى يامان ئالىدۇ، بىراق بىزنىڭ بۇ چۈمۈلىمىز ئۇنداقلاردىن ئەمەس ئىكەن، ماختاشلارنى ئاڭلىسا گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كېتىدىكەن. ئۇ بۇ جەھەتتە شۇنداق ئەخمىقانە دەرىجىگە يېتىپ بېرىپتۇكى، ئۆزىنى ماختىغان ھەرقانداق گەپنى قۇلىقىغا قوغۇشۇندەك قۇ-يۇۋالىدىكەن، شۇنداق قىلىپ ئۇ ماختاش - مەدھىيىلەشلەردىن بېشى ئايلىنىپ، ئاخىر شەھەرگە بېرىپ كارامەت كۆرسىتىپ، ئۇ يەردىمۇ باتۇر دېگەن نامغا ئېرىشىش كويىغا كەپتۇ. بىر كۈنى ئۇ سامان ھارۋىسىغا چىقىۋېلىپ، ھارۋىكەشنىڭ قېشىدا خۇددى پادىشاھتەك ئولتۇرۇپ شەھەرگە مېڭىپتۇ.

ۋەھالەنكى، قىزغىن ئارزۇ - تىلەكلەر بىلەن كېتىۋاتقان

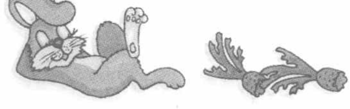

چۇمۇله باتۇر ئۆزىنىڭ ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىرىغانلىقى-
نى ئويلىمىغانىكەن. ئۇ شەھەرگە كىرىشىم بىلەنلا پۈتۈن
خەلق ئەتراپىمغا گۈررىدە توپلىنىدۇ، دەپ خىيال قىلغانىكەن.
ئەپسۇسكى ئەھۋال ئۇنداق بولماپتۇ. ئۇ قارىغۇدەك بولسىمۇ
شەھەردىكىلەرنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي، ھەم-
مىسى ئۆز ئىشىغا چېپىپ يۈرگۈدەك. چۇمۇله باتۇر بىر يو-
پۇرماقنى ئۇيان - بۇيان سۆرەپتۇ، موللاق ئېتىپ بېقىپتۇ،
چاققانلىق بىلەن سەكرەپمۇ بېقىپتۇ، لېكىن ئۇنىڭغا قارىغۇ-
دەك، دىققەت قىلغۇدەك بىرمۇ ئادەم چىقماپتۇ. ئۇ پۈتۈن
كارامىتىنى كۆرسىتىپ بولغاندىن كېيىن، هارۋىنىڭ قېشىدا
تۇرغان مۇشۇككە قاراپ ھەسرەتلەنگەن ھالدا:
— ئەگەر، — دەپتۇ، — شەھەردىكى مۇشۇ ئادەملەرنىڭ
ھەممىسىنى ساراڭ ياكى قارىغۇ دەپ ئويلىسام خاتا چۈشەنگەن
بولمايمەنمۇ دەيمەن؟ شۇنچە ئورغۇن گۈمپا كۆرسەتسەم، ماڭا
قارىغۇدەك بىرمۇ چىقمىدىغۇ؟ ئەگەر سەن بىز تەرەپكە بېرىپ
قالساڭ، مېنىڭ پۈتۈن چۇمۇله جەمەتى ئىچىدە قالتىس
داڭلىق ئىكەنلىكىمنى بىلگەن بولاتتىڭ.
شۇ كۈنى ئۆيگە قايتقاندىن كېيىن، چۇمۇله باتۇرغا بىر-
ئاز ئەقىل كىرىپتۇ.

※ ※

كالتە پەم دانالار ئۆزىنى قالتىس زور چاغلاپ، ھەممە
يەردە ئۆزىنى شۆھرەتلىكتەك ھېس قىلىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ
شۆھرىتىنىڭ پەقەت چۇمۇلىلەر دائىرىسى بىلەنلا چەكلىنىد-
غانلىقىنى پەقەت بۇرنىغا يېگەندىلا بىلىدۇ.

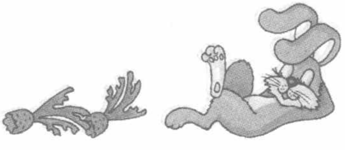

چارۋىچى بىلەن دېڭىز

دېڭىز ئىلاھىغا ياندىشىپ تۇرغان زېمىندا بىر چارۋىچى قوي باقىدىكەن. ئۇنىڭ دېڭىز بويىغا سېلىنغان ئازادە كەپىسى بارئىكەن، قويلىرى ئەتراپتىكى بولۇق ئۆسكەن يايلاقتا يايلايدىكەن. ئۇ كۈنلىرىنى بەختلىك ئۆتكۈزىدىكەن، بايلىق، ھەشەمەتچىلىكنىڭمۇ، يوقسۇزچىلىق، موھتاجلىقنىڭمۇ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن، ئۇنىڭكىدەك ئاددىي ھەم كۆڭۈللۈك تۇرمۇشتىن خېلى - خېلى پادىشاھلارمۇ بەھرىمەن بولۇپ باقمىغانىكەن.

ۋەھالەنكى، بۇ چارۋىچى كېمىلەردە توشۇلۇۋاتقان خىلمۇ خىل، يېڭى، ئېسىل نەرسىلەرنى، قىرغاقتا دۆۋىلىۋېتىلگەن تۈرلۈك - تۈرلۈك ماللارنى، ئامبارلاردىكى تاغار - تاغار ئاشلىقلارنى، شۇنداقلا بۇ نەرسىلەرنىڭ ئىگىلىرىنىڭ نەقەدەر ھۆرمەت تېپىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزىمۇ مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلىپ، تەلىيىنى سىناپ باقماقچى بوپتۇ. كەپىسىنى، قويلىرىنى سېتىپ، پۇلىغا ھەر خىل ماللارنى ئېلىپ بىر كېمىنى تولدۇرۇپتۇ - دە، شۇنىڭ بىلەن دېڭىز سودىسىغا يۈرۈش قىپتۇ.

بىراق، تەۋەككۈلچىلىكنىڭ ئۆمرى قىسقا بولىدۇ! دېڭىز مىجەزىنىڭ ئۆزگىرىشچانلىقى ھەممىگە مەلۇم. لېكىن بۇنى چارۋىچى بىلمەيدىكەن. كېمە قىرغاقتىن ئۇزاپ تېخى يىراققا بارمايلا دېڭىزدا قاتتىق بوران كۆتۈرۈلۈپتۇ. كېمە كاردىن چىقىپ پۈتۈن ماللار سۇغا غەرق بوپتۇ. چارۋىچى ئۆزى جې-

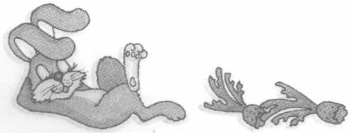

www.uyghurkitap.com

نىنى سۆرەپ ئارانلا قىرغاققا چىقىۋاپتۇ.

دېڭىزنىڭ ئاچ كۆزلۈكى ئۇنىڭغا ئۆزىنى تونۇتۇپتۇ. ئۇ يەنە قايتىدىن چارۋىچىلىقىنى قىپتۇ، بىراق بۇ قېتىم ئۇ ئۆزىنىڭكىنى ئەمەس، بەلكى قوشنىسىنىڭ قويلىرىنى باقىدىغان بوپتۇ. دېمەك، ئۇ ياللانما بولۇپ قالدى دېگەن گەپ! گەرچە زىيان قانچىلىك زور بولسىمۇ، ۋاقىت ۋە سەۋر - تاقەتلا بولىدىكەن، ئۇنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋالغىلى بولىدۇ. ئۇ ئۇنىڭدىن بىر ئاز، بۇنىڭدىن بىر ئاز يىغىپ، تېجەشلىك بىلەن ئىش قىلىپ، ئاخىرى يەنە بىر قورۇ قويغا ئىگە بوپتۇ، يەنە بۇرۇنقىدەكلا چارۋىچى بولۇپ قاپتۇ.

بىر كۈنى، ئۇ قۇملۇق ساھىلدا دېڭىزغا قاراپ ئولتۇرۇپتۇ (بۇ چاغدا قۇياش نۇر چېچىپ تۇرغان، قويلار ئەتراپتا ئوتلاۋاتقانىكەن). دېڭىز شۇ قەدەر تىنچ ئىكەنكى، نە ئۆركەش، نە دولقۇن كۆرۈنمەپتۇ، چوڭ - كىچىك كېمىلەر ئوڭۇشلۇق ھالدا پورتقا قاراپ كېلىشىۋېتىپتۇ.

— ھەي دوستۇم، — دەپتۇ چارۋىچى دېڭىزغا، — قارىنىڭدا تېخىمۇ جىق مال - دۇنيانى قارنىڭغا يۇتقۇڭ كېلىۋاتقان ئوخشايدۇ. لېكىن، ئەمدى مېنىڭكىنى يۇتىمەن دەپ خام خىيال ئەيلىمەي، باشقا ئادەمگىنى، ئىرادىسى ئاجىز ئادەملەرنى تېپىۋال، مېنى سويغان پىيازدەك قىلىپ بولدۇڭ، ماڭا ئوخشاش ئەخمەقلەر بەلكىم يەنە تېپىلىپ قېلىشى مۇمكىن، لېكىن مەندىن يەنە بىرەر سىنت پايدا ئالىمەنمىكىن دەپ خىيال ئەيلىمە!

※ ※

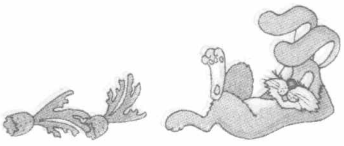

كرىلوف مەسەللىرى

مەن ئەسلىدە بۇ مەسەلنى ئۆزۈڭلار يېشىۋېلىڭلار دېمەك-چىدىم، شۇنداقتىمۇ بەزى گەپلەرنى دەپ قويسام ئارتۇقچە بولماس.

مېنىڭچە، يوقىلاڭ ئۇمىدنىڭ كەينىگە كىرىپ كەتمەي، يەنىلا ئۆزىنىڭ مال - دۇنياسىنى چىڭ تۇتقان تۈزۈك ! بۇ-نىڭدا ئالدانمايدىغان، ئازمايدىغان ئادەم مىڭنىڭ ئىچىدىن بىرى چىقىدۇ، جىق ئادەملەر ئەمەلىيەتتە يوقىلاڭ تەمەنىڭ كەينىگە كىرىپ كېتىپ، ناسىۋال قاپاقىا نان بارمۇ دەيدىغان ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىدۇ. ئەمدى ئۆزۈمگە كەلسەم، خەقلەر ماڭا نېمە دېسىمۇ مەيلى، ئۆزۈمنىڭ پىكرىنى دېگىنىم دېگەن:

«مەيلى ئەتە قانچىلىك ئۆزگىرىش بولسا بولسۇن، مەن بۈگۈن ئۆز ئىلكىمدىكى نەرسىنى چىڭ تۇتىمەن».

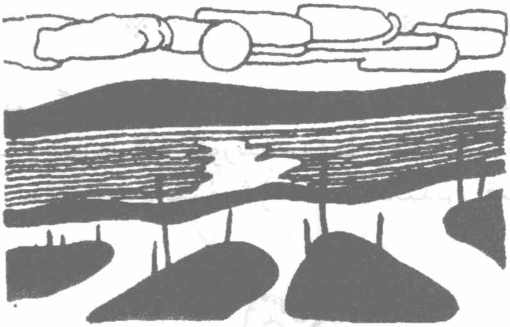

ئۇيغۇر كىتاب تورىكتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

يىلان بىلەن دېھقان

يىلان دېھقاننىڭ ئالدىغا كېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— قوشنام، ئىككىمىز دوست بولايلى! ئۇزۇن زاماندىن بېرى بىز بەك يىراقلىشىپ كەتتۇق. مېنى زەخمەت يەتكۈزۈپ قويامدىكىن، دەپ قورقما. مانا قاراپ باق، مەن پۈتۈنلەي ئۆزگەردىم، ئەتىيازدىن بېرى يېڭىدىن چىرايلىق تېرە ئالماشتۇرۇۋالدىم!

دېھقان ئۇنىڭ ساختا مۇلايىملىق بىلەن قىلغان ئىلتىماسىغا قىلچە ئىشەنمەي ئۇنى بىرنى تېپىپتۇ ـ دە:

— راست، سەن يېڭى تېرە ئالماشتۇرۇپسەن، بىراق زەھەرخەندە يۈرىكىڭ يەنىلا شۇ پېتى تۇرمامدۇ! — دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ، دېھقان بۇ قوشنىسىنى يىراق ھەيدىۋېتىپتۇ.

※ ※

سەن بىرىگە ئەشەددىي دۈشمەن بولدۇڭمۇ، مەيلى ئۆزۈڭنى قانچىلىك پەردازلاپ كۆرسەتسەڭمۇ، ھامان دۈشمەنلىكىڭ چىقىپ تۇرىدۇ، تەقدىرىڭمۇ شۇ يىلاننىڭكىدىن قىلچە پەرقلەنمەيدۇ.

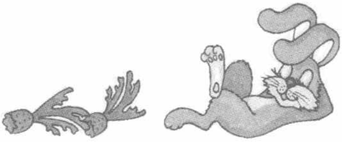

تۈلكە بىلەن ئۈزۈم

ئاچ تۈلكە قاشادىن ئارتىلىپ چۈشۈپ، تەكتىكى غۇجمەك - غۇجمەك بولۇپ پىشقان ئۈزۈملەرنى كۆرۈپتۇ - دە، كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ، تاڭلىيىنى چاكىلدىتىپ كېتىپتۇ. مەي باغلىغان ئۈزۈملەر ئاپتاپتا كەھرىۋادەك يالتىراپ تۇرغىنى بىلەن ناھايىتى يۇقىرىدا ئىكەن. تۈلكە قانداق قىلسىمۇ قولىنى يەتكۈزەلمەيدىكەن، كۆرۈپ تۇرسىمۇ ئاغزىغا سالالمايدىكەن.

تۈلكە بىرەر سائەتچە قۇرۇق ھەپىلىشىپ يېيەلمەي ئاخىر يولىغا مېڭىپتۇ ۋە غەزەپلەنگەن ھالدا:

— ۋايجىنەي، — دەپتۇ، — قارىماققا چىرايلىق كۆرۈنگىنى بىلەن ئەمەلىيەتتە پىشمىغان ئاچچىق ئۈزۈمنى يەپ چىشىمنى قامىتىپ نېمە قىلاي؟

www.uyghurkitap.com

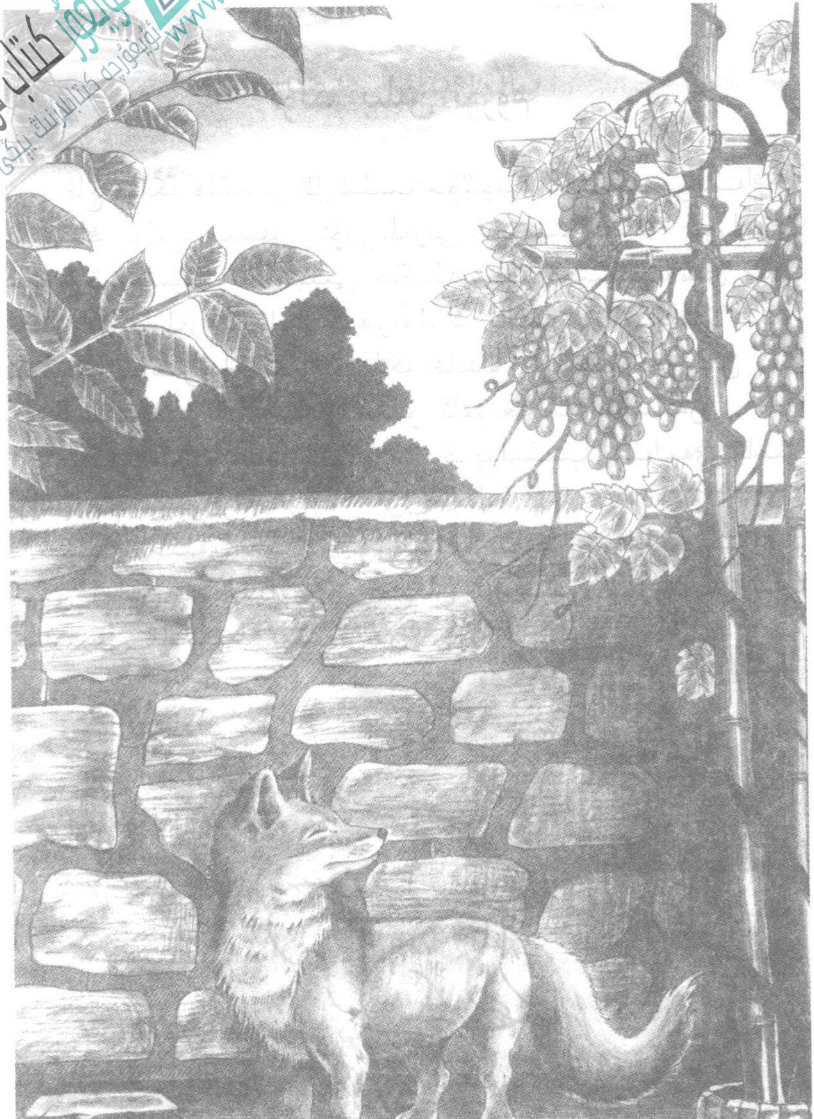

قوي بىلەن تايغان

مالچى قويلىرىنى بۆرىنىڭ ھۇجۇمىدىن ساقلاش ئۈچۈن تايغانلىرىنى كۆپەيتىش نىيىتىگە كەپتۇ.

ئاخىرىدا قانداق بوپتۇ دېمەمسىز؟

ئاخىر ئۇ نۇرغۇن تايغان ئېلىپ كەپتۇ، بۆرە قويلارغا دەخلى ـ تەرۇز قىلالمايدىغان بوپتۇ، پادىلار بەخىرامان كۈن- نىڭ سېرىقىنى كۆرۈپتۇ.

لېكىن، بىزگە مەلۇم، تايغانمۇ قورساقتا كەلگەندە ھېچ- نېمىنى نېرى تۇر دېمەيدىغاندىنغۇ. بىر كۈنى مالچى يۇڭ سېتىش ئۈچۈن بازارغا كىرىپ كەتكەنىكەن، تايغانلار قويلار- نىڭ سېمىزىنى بىردىن ـ بىردىن تاللاپ يەپ، بەش ـ ئال- تىلا قوي قاپتۇ. كېيىنچۇ؟ تايغانلار بۇ بىر نەچچە قوينىمۇ تۇزۇت قىلىپ ئۆلتۈرمايلا يەۋېتىپتۇ.

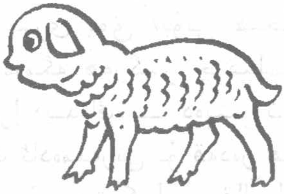

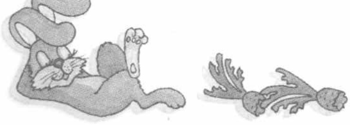

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

تۇزاقتىكى ئېيىق

مىشكا ئېھتىياتسىزلىقتىن تۇزاقتا چۈشۈپ قاپتۇ. بىز ئادەتتە ھايات - مامات مەسىلىسى توغرىسىدا ناھايىتى يەڭگىللىك بىلەن چوڭ گەپلەرنى قىلىپ قويىمىز، لېكىن ئۆلۈمنىڭ شەپىسى كەلگەندە ئەھۋال ئۇنداق بولمايدۇ، چۈنكى ئۆلۈمنى ھېچكىم خالىمايدۇ ئەمەسمۇ !

بىزنىڭ ئېيىق ناھايىتى كۈچلۈك، تاغنى تاغقا ئۇرالايدىغان دەرىجىدە باتۇر، بىراق تۇزاقتا چۈشۈپ قالغاندا ۋە تەرەپ - تەرەپتىن ئادەملەر مىلتىق، ئارىلارنى تەڭلەپ، ئىتلار تۇشمۇ تۇشتىن ئوراپ تۇرغاندا، ئۇ نېمىمۇ قىلالىسۇن؟ مىشكا بۇنىڭغا بىر ئەقىل ئىشلەتمەكچى بوپتۇ - دە، ئوۋچىلارغا مۇنداق دەپتۇ:

— دوستلىرىم، مەن زادى ئىنسانلارغا نېمە يامانلىق قىلدىم؟ قارىغاندا جېنىمنى ئالىدىغان ئوخشايسىلەر، لېكىن نېمە ئۈچۈن مۇنداق قىلىسىلەر؟ ئېيىقنىڭ يامان گېپىنى قىلغۇچىلارغا ئىشەنمەڭلار، ئېيىقلارنى ئەسكى، ۋەھشىي دېسە ئادىللىق بولمايدۇ. ئۆزۈمنى مىسالغا ئالسام، قوشنىلىرىمدىن سورىساڭلار چوقۇم دەپ بېرىدۇ، پۈتكۈل يىرتقۇچ ھايۋانلار ئىچىدە مەندەك يەنە بىرى يوق (بۇنى ھېچكىم ئىنكار قىلمايدۇ)، مەن ئۆلگەن ئادەمگە ھەرگىز چېقىلمايمەن !

— بەللى، توغرا دېدىڭ، — دەپتۇ تادان ئوۋچىلاردىن بىرى، — مەن ئۆلۈك ئادەملەرنى بۇ قەدەر ھۆرمەتلىگىنىڭگە بەكمۇ خۇشال، بىراق پۇرسەت كېلىپ قالسا تىرىك ئادەملەرنى ئوڭاي قولدىن چىقىرىۋەتمەيسەنغۇ دەيمەن. ئۆلۈك ئادەمنى يېمىگىنىڭدىن تىرىك ئادەمنى قويۇپ بەرگىنىڭ ياخشى ئەمەسمىدى !

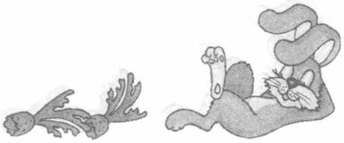

بىر توپ بۇغداي

شامالدا لاغىلداپ تىترەپ تۇرغان بىر توپ بۇغداي پار-
نىكنىڭ ئىچىدىكى نازۇك گۈلنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭ مەخسۇس
پەرۋىش تېپىپ، راھەتلىنىپ ئارامخۇدا ياشاۋاتقانلىقىنى، ئۆزد-
نىڭ بولسا چىۋىنلەرگە ئاياغ ئاستى بولۇپ، قەھرىتان سو-
غۇق، تومۇز ئىسسىق، بوران - چاپقۇننىڭ دەردىنى تارتىۋات-
قانلىقىنى ئويلاپ ئىگىسىنى تىللىغىلى تۇرۇپتۇ:

— بىز ئادەملەرنى ئادىل، لىللا ئىش قىلىدۇ، دەپ ئۇ-
مىد قىلساق، نېمىشقا ئۇمىدىمىزنى يەردە قويىدۇ؟ ھەي ئى-
گەم، كىمكى كۆزۈڭگە چىرايلىق كۆرۈنۈپ كۆڭلۈڭنى ئوۋ-
لىۋالسا، سەن شۇنىڭ ئېتىكىدە ئۆمىلەپ يۈرىدىكەنسەن،
ھالبۇكى تۇرمۇشۇڭدا ئەڭ يېقىن ياردەمدە بولغان نەرسىگە
كۆڭۈل بۆلگۈڭمۇ كەلمەيدىكەن! ساڭا بىز بۇغدايدىن بۆلەك
زادى كىم بايلىق ئېلىپ كەلدى؟ بىزنى ئۇرۇق قىلىپ ئې-
تىزغا چاچقاندىن بېرى كىم بىزنىڭ ھالىمىزدىن خەۋەر ئې-
لىپ باقتى؟! بىزنى بوران - يامغۇردىن، سوغۇق ھاۋادىن
ساقلاش ئۈچۈن پارنىكنىڭ ئىچىگە ئەكىرگەن ۋاقتىڭمۇ بول-
دىمۇ؟ ئەتراپىمىزدىكى ئوت - چۆپلەرنى ئوتىغان، قۇرغاقچى-
لىقتا ئۇچرىغاندا، سۇ توشۇپ كېلىپ بىزنى سۇغارغان ۋاقتى-
لىرىڭمۇ بولدىمۇ؟ ياق! بىزنى قانداق ئۆسسەڭ ئۆسمەمسەن،
دەپ بولۇشىمىزغا تاشلاپ قويىدۇڭ. ئەمدى ھېلىقى ساراڭ قې-
تىش گۈللىرىڭنىچۇ، ئۇلار ساڭا پۇل تېپىپ بەرمىسىمۇ،
بىزگە ئوخشاش (سەنىڭۇ بىز بۇغدايلارنى پۇتۇنلەي ئۇنتۇدۇڭ)

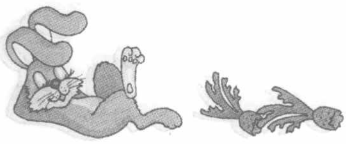

ساڭا ئوزۇق بولمىسىمۇ، سەن يەنە ئۇلارنى پارنىڭ ئۈچىدە مۇھاپىزەت قىلدىڭ، ئۇلارنى بەكمۇ ئەركە، ئەتىۋار قىلىشىڭ كې-تىڭ. ئەگەر سەن بىز بىلەن ئۇلارغا بىر كۆزدە قارىساڭ، چوقۇم كېلەر يىل يۈز ھەسسىلەپ مول ھوسۇل ئالىسەن، بىزنى پېتىربۇرگقا ئاپىرىپ سېتىپ ھېچكىم تاپالمىغان پۇل-نى تاپىسەن. ئەمدى دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ، بىز ئۈچۈن پارنىك سېلىپ بەرگىن.

— ئوبدان دوستۇم، — دەپتۇ بۇغداينىڭ ئىگىسى جاۋاب بېرىپ، — قارىغاندا سەن مېنىڭ قىلغان ئىشلىرىمنى پۈتۈن-لەي كۆرمىگەن ئوخشايسەن، سۆزۈمگە ئىشەن، مەن سىلەر ئۈچۈن جىق جاپا چەكتىم، مېنىڭ قىلغان ئەمگىكىمنى بىل-سەڭ بولىدۇ، مەن چاتقاللارنى ئېلىپ تاشلاپ، يەرگە ئوغۇت بەردىم، راست گەپ، مەن ئاز جاپا چەكمىدىم. جىق سۆزلەشكە ۋاقتىممۇ يوق، خۇشۇممۇ يوق، ئارتۇقچە سۆز ھاجەتسىز! ئەمدى شامال، يامغۇرغا كەلسەك، دوستۇم، بۇنى خۇدانىڭ ئىلتىپاتىغا قويايلى. ناۋادا سېنىڭ دانا مەسلىھەتىڭ بىلەن ئىش كۆرسەم، ئۇ چاغدا گۇلدىنمۇ، بۇغدايدىنمۇ تەڭلا قۇرۇق قالىمەن.

※ ※

بەزەن ساددا سەھرالىقلار، سەممىي جەڭچىلەر، ئاق كۆ-ڭۈل ھۈنەرۋەنلەر ئۆزلىرىنىڭ ئەھۋالىنى باشقىلارنىڭكى بىلەن يۇقىرىقىدەك سېلىشتۇرۇپ، ئۆزىنىڭ تۆۋەن ئورۇندا تۇرۇپ قالغانلىقىدىن زارلىنىدۇ. ئۇلاردىكى بەزى ئەھۋاللارنى مېنىڭ مۇشۇ مەسىلىم ئارقىلىق چۈشەندۈرۈپ قويسام بولار.

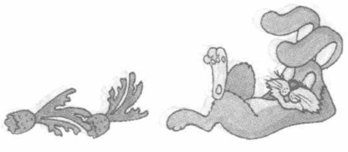

بالا بىلەن قۇرت

خائىننى ئۇزۇن زامانغىچە كۆرەلمەي يۈرەلەيدۇ، دەپ ئويلىماسلىق كېرەك! دەسلەپتە ئۇنى ئىشلەتكەن، ئۇنىڭدىن نومۇسسىزلىق بىلەن پايدىلانغان ئادەم كەلگۈسىدە ئۇنى پەسەندىنگىمۇ ئىلمايدۇ، بەلكى ئۇنى تازا دەپسەندە قىلىدۇ، ئەڭ ئالدى بىلەن خائىن ئۆز ئۇمىدىنىڭ پۈتۈنلەي يوققا چىققىنىنى بايقايدۇ.

※ ※

بىر كۈنى، قۇرت دېھقاندىن ئۇنىڭ بېغىدىن ۋاقىتلىق پايدىلىنىپ تۇرۇشنى ئىلتىماس قىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ھالال قۇرت بولىدىغانلىقىنى، مېۋىلەرگە ھەرگىز تەگمەيدىغانلىقىنى، يوپۇرماق، يوپۇرماق دېگەن نەرسىلەر بولغان تەقدىردىمۇ يەرگە چۈشۈپ كەتكەن يوپۇرماقلارنىلا يەيدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

«مەندىن ھېچقانچە چوڭ ئىلتىپات كەتمەيدىكەنغۇ، دەپ ئويلاپتۇ دېھقان، بېغىمدا ئۇنچىلىك ئىمكانىيەت دېگەن كەڭرىچىلىكقۇ، ئۇ تۇرسا تۇرىۋەرمەمدۇ، ھاۋا دېگەنگە پۇل كەتمەيدۇ. ئۇنىڭ يەردىكى بىر - ئىككى تال يوپۇرماقنى يېگىنىگە ئالەم مالەم بولۇپ كېتەتتىمۇ».

شۇنداق قىلىپ، دېھقان ئۇنىڭ دېگىنىگە قوشۇلۇپتۇ. قۇرت مىتە دەرەخكە يامىشىپ چىقىپ، شامالغا دالدا بولىدىغان بىر شاخنىڭ ئاستىدىن ئورۇن ئاپتۇ. قۇرتنىڭ يەيدىغىنى تا-

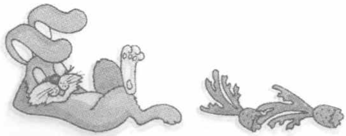

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

يىنلىق بولغاچقا، ھېچكىممۇ ئۇنىڭغا دەخلى ـ تەرۇز قىلماي-
تۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ جاھاننى ئۇنتۇپ مۇستەقىل ھالدا خا-
تىرجەم تۇرمۇش كەچۈرگىلى تۇرۇپتۇ.

قۇياش نۇرىدا تاۋلىنىپ تۇرغان بۇ گۈزەل باغدا، دەرەخ-
نىڭ ئاچىماق شېخىدا كۈندىن ـ كۈنگە مەي باغلاپ، كەھ-
رىۋادەك تاۋلىنىپ تۇرغان بىر ئالما بار ئىكەن. بىر شوخ بالا
ئاپتاپتا ئالتۇندەك پارقىراپ تۇرغان بۇ ئالمىغا بۇرۇندىنلا
كۆز تاشلاپ يۈرگەنىكەن. ئۇنىڭ پۈتۈن پىكىر ـ خىيالى شۇ
ئالمىنى قولغا چۈشۈرۈشتىلا ئىكەن. ئۇ دەرەخكە چىقىپ ئال-
مىنى ئالاي دېسە پۈختىراق ئورۇندۇق تاپالماپتۇ، دەرەخنى قا-
قاي دېسە كۈچى يەتمەپتۇ. قىسقىسى، ئۇ ئالمىنى ئۈزۈۋېلىشقا
ئامال تاپالماي قاپتۇ.

ئەمدى ئۇنىڭغا شۇ ئالمىنى قانداق ئوغرىلاش توغرىسىدا
كىم ئەقىل كۆرسىتىپتۇ دېمەمسىلەر؟ ھېلىقى قۇرت
كۆرسىتىپتۇ.

— ماڭا قارا، — دەپتۇ قۇرت، — مېنىڭ ساڭا توغرا
مەسلىھەت بېرەلەيدىغانلىقىمغا ئىشەنچىم كامىل. خوجايىن ئا-
دەملىرىگە بۇ دەرەختىكى ئالمىلارنى يىغىۋېلىشنى بۇيرۇدى.
دېمەك، ساڭىمۇ، ماڭىمۇ بۇ ئالما مەڭگۈلۈك ئەمەس. لېكىن،
ئىككىمىز تەڭ كۆرەيلى دېسەڭ، بۇ ئالمىنى مەن چۈشۈرۈپ
بېرىشىم مۇمكىن. بۇ ئالما ئىككىمىزگە تەۋە بولغان چاغدا
سەن مەندىن ئون ھەسسە جىق يەيسەن، ماڭا تەگكەن ئازراق
بىر ئۈلۈشىمۇ مېنىڭ بىر نەچچە سائەت شورىشىمغا يېتىدۇ.

ئۇلار ئالمىنىڭ قانچە ئۈلۈشى بالىغا، قانچە ئۈلۈشى
قۇرتقا تەۋە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا دەرھال كېلىشىمگە كەپ-
تۇ. قۇرت تېزلا ئىشقا كىرىشىپ، ئالمىنى ساپىقىدىن چىش-

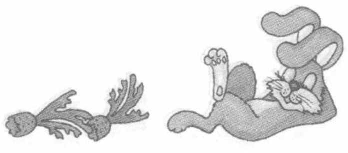

لەپ چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. لېكىن، ئۇ نېمىگە ئېرىشىپتۇ؟

ئالما يەرگە چۈشۈشى بىلەنلا بالا ئۇنى ئېلىپ يەپ پەقەت ئۇرۇقى قالغاندىلا چۆرۈۋېتىپتۇ. قۇرت ئۆمىلەپ كېلىپ ئۆزىنىڭ ئۈلۈشىنى تەلەپ قىپتىكەن، بالا يۈگۈرۈپ كەلگەن بويى ئۇنى دەسسەپ مىجىقىنى چىقىرىۋېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن مىتىمۇ تۈگەپتۇ، ئالمىمۇ تۈگەپتۇ.

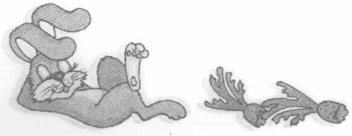

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى ئادرېسى

مېيىتنى ئۇزىتىش

قەدىمكى زاماندا مىسىردا ئادەم ئۆلسە، جىنازىنىڭ كەينىدىن يىغلاپ مېڭىش ئۈچۈن مەخسۇس هازىچىلارنى ياللايدىغان ئىش بار ئىكەن.

بىر كۈنى، بىر كاتتا ئەربابنى يەرلىككە قويۇشقا ماڭغاندا، ئۇنىڭ كەينىدىن بىر تالاي ياللانما هازىچىلار: ۋاي بالدۇر تۇگەپ كەتكەن قېرىندىشىمەي، دەپ يىغلاپ مېڭىشىپتۇ. بىر ناتونۇش كىشى ئۆلارنىڭ ئىچ - ئىچىدىن يىغلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆلگۈچىنى ئۆلارنىڭ يېقىن تۇغقىنى بولسا كېرەك دەپ ئويلاپتۇ - دە:

— هەي، ماڭا قاراڭلار، — دەپتۇ ناتونۇش كىشى ئۇلارغا، — ئەگەر بۇ كىشىنى تىرىلدۈرۈپ بەر دېسەڭلار، بۇ ئىش مېنىڭ قولۇمدىن كېلىدۇ. كارامىتىمنى ئىشقا سېلىپ بىر ئەپسۇن ئوقۇسام، ئۇ دەرھال تىرىلىدۇ.

— ۋاي ئوبدان ئەپسۇنچى، — دەپتۇ هازىچىلار، — بىز سىرتىمىزدا يىغلاۋاتقىنىمىز بىلەن ئىچىمىزدە خۇشال. سەن بىزگە ياخشىلىق قىلماقچى بولساڭ، ئاۋۋال ئۇنى تىرىلدۈر، ئۈچ - تۆت كۈندىن كېيىن، جېنىنى يەنە ئال. ئۇ هايات ۋاقتىدا خەق ئۇنىڭدىن ئاز - تولا ئۈمىد كۈتۈۋىدى هەممىسى يوققا چىقتى. ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ ياخشى بولۇپ قېلىشى ناتايىن، شۇڭا ئۇنى ئاخىر ئۆلتۈرمىسەڭ بولمايدۇ ! شۇ چاغدا ئۇلار يەنە پۇل بېرىپ بىزنى هازا ئىچىپ بېرىشكە چاقىرىدۇ.

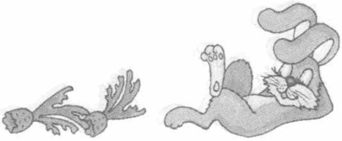

كرىلوف مەسەللىرى

※ ※

نۇرغۇن بايلار ئادەملەرگە ئاز - تولا ھەممەت كۆرسىد-
تىشنى خالىمايدۇ، ئۇلارنىڭ بۇ دۇنيادىن يوقىلىشىنىڭ ئۆزىلا
ئادەملەرگە قىلىنغان چوڭ ھەممەت.

ئۇيغۇر كىتاب تورى

تىرىشچان ئېيىق

ئېيىق دېھقاننىڭ ھارۋا دوغىسى ياساپ خېلى جىق پۇل تاپقانلىقىنى كۆرۈپ، مەنمۇ شۇ ئوقەت بىلەن جان باقمايمەنمۇ دەپ ئويلاپتۇ (لېكىن دوغا ياساش ئوڭاي ئىش ئەمەس، ئۇنى جايىدا ياساش ئۈچۈن خېلى سەۋر - تاقەت كېرەك - دە).

شۇنىڭ بىلەن، ئېيىق ئىشنى دەرەخ كېسىشتىن باشلاپتۇ، قاراس - قۇرۇس قىلغان ئاۋازلار بىر چاقىرىم نېرىدىنمۇ ئاڭلىنىدىغان بوپتۇ. مىسكا قارىياغاچنىمۇ، ياڭاقنىمۇ، ئاق قېيىننىمۇ كېسىپتۇ، ھېسابسىز دەرەخ كېسىپمۇ دوغىنى يەنىلا ياسىيالماپتۇ، ئاخىر ئۇنىڭ زادى نەرىنى قاملاشتۇرالمايۋاتقانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن مىسكا دېھقاننىڭ ئالدىغا بېرىپتۇ.

— ماڭا قارا، دوستۇم، — دەپتۇ ئۇ، — مېنىڭ بۇ ئىشنى قاملاشتۇرالمايۋاتقانلىقىمنىڭ سەۋەبى زادى نەدە؟ دەرەخنى ناھايىتى ئوبدان چانىغىنىم ئۆزۈمگە ئايان، شۇنداق تۇرۇقلۇق بىر تالمۇ دوغا ياسىيالمىدىم. ماڭا دەپ بەرسەڭ، بۇ ئىشنى قىلىشتا ئەڭ زۆرۈر نەرسە نېمە؟

— قوشنام، بۇ ئىشنى قىلىشتا ئەڭ زۆرۈر نەرسە، — دەپتۇ دېھقان، — سەۋر - تاقەت، ھالبۇكى بۇ نەرسە سەندە يوق.

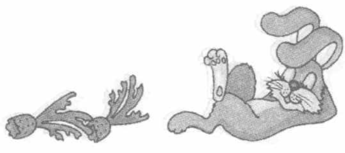

يازغۇچى بىلەن قاراقچى

سۇرلۇك دوزاختا بىر سائەتنىڭ ئىچىدە ئىككى ئادەم چۈشۈپتۇ. بۇنىڭ بىرى يولدا ئۆتكەن ـ كەچكەنلەرنى بۇلاپ ئاخىر قولغا ئېلىنىپ ئېتىلغان قاراقچى، يەنە بىرى رەڭگارەڭ ئەسەرلىرى بىلەن داڭق چىقارغان يازغۇچى ئىكەن. بۇ يازغۇچى ئەسەرلىرىدە ھەر خىل رەزىللىكلەرنى ۋە زەھەرلەرنى تارقىتىپ، كىتابخانلارنىڭ ئېتىقادىنى بۇلغىغان، ئۇلارنى يامانلىققا باشلىغانىكەن. ئۇنىڭ تىلى تاتلىقلىقتىمۇ، ئادەمنى زەھەرلەپ ئۆلتۈرۈشتىمۇ دېگىز ئالۋاستىسىدىن[①] زادىلا قېلىشمايدىكەن.

دوزاخنىڭ سورىقىدا قىلچە ساختىلىق بولمايدىكەن. مۇنكىر ـ نەكىرلەر ئىشنى قىلچە كەينىگە سوزماپتۇ، پەرىشتىلەرمۇ دۇدۇق ـ پۇدۇق قىلماي توغرا گۇۋاھلىقتىن ئۆتۈپتۇ. سوت دەرھال ھۆكۈم چىقىرىپ، بۇ ئىككى گۇناھكارنى ئىككى تال توم زەنجىرگە ئېسىلغان ئىككى مىس قازانغا بەند قىپتۇ. قاراقچى چۈشكەن قازاننىڭ ئاستىدىكى ئوت ناھايىتى ئۇلۇغ ئىكەن، قىساس پەرىشتىسى شەخسەن ئۆزى كۆرۈك بېسىپ ئوتنى تېخىمۇ كۈچەيتىپتۇ. بۇ ئوتنىڭ دەھشەتلىكىدىن دوزاخنىڭ مۇستەھكەم تاشلىرىمۇ تارسىلداپ يېرىلىپ كېتىپتۇ. ئەمدى يازغۇچىغا بېرىلگەن جازاغا كەلسەك، قارىماققا بۇ سەل سىلىقتەك كۆرۈنۈپتۇ. يازغۇچى چۈشكەن قازاننىڭ ئاستىدىكى ئوتنىڭ تۈتۈنىمۇ كۆرگىلى بولماپتۇ. لېكىن، بىخ-

① يۇنان ئەپسانىلىرىدە ئېيتىلىشىچە، دېگىز ئالۋاستىسى كېمىدىكىلەرنى يېقىملىق ناخشىسى بىلەن قىزىقتۇرۇپ دېگىزغا سەكرەشكە مەجبۇر قىلارمىش، ئاندىن ئۇلارنى سۇنىڭ ئىچىدە يەۋېتەرمىش.

سىپ تۇرغان ئوت ئاستا ـ ئاستا كۆيۈپ ھامان بىر كۈنى دەھشەتتىنى كۆرسىتىپتۇ، يىللار ئۆتكەنسىرى بۇ ئوت بارغانـ سىرى كۈچىيىپتۇ. بۇ چاغدا قاراقچى ئاللىقاچان ئوتتا كۆيۈپ تۈگەپ بولغانىكەن، لېكىن يازغۇچىنىڭ ئاستىدىكى ئوت بولـ سا كۈندىن ـ كۈنگە ئۇلغىيىپتۇ. يازغۇچى ئاخىر بۇ دەھشەتـ لىك ئوتقا چىدىماي نالە قىلىپ ۋارقىراپتۇ:

— ئىلاھلارنى ئادىل دېگەن قۇرۇق گەپ ! مەن شۆھرەتـ تىم بىلەن دۇنياغا تونۇلغان ئەمەسمۇ، ماقۇل، ئەسەرلىرىمدە كەتكۈزۈپ قويغان يەرلىرىممۇ بولسۇن، بىراق ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەسسىلەپ جازايىمنى تارتتىمغۇ. تـوۋا ! قـاراپ تـۇرۇپ مـاڭا قاراقچىنىڭكىدىنمۇ ئېغىر جازا بېرىۋاتقىنىنى !

بۇ چاغدا ئۈچ نەپەر قىساس پەرىشتىسىنىڭ چوڭى ئۇنىڭ قېشىدا ئىكەن. بۇدۇر چاچلىرىدا زەھەرلىك يىلانلار ۋىژىلداپ يۈرگەن، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ۋەھشىيلىك يېغىپ تۇرغان بۇ پەـ رىشتە قولىدىكى قانلىق قامچىنى ئوينىتىپ ئۇنىڭغا مۇنداق دەپتۇ:

— ۋوي، تەتۈر پېشانە ئادەم، ئۆزۈڭنى قاراقچى بىلەن تەڭ ئورۇنغا قويغىنىڭ خۇدانىڭ ئىرادىسىگە قارا سانىغىنىڭ ئەمەسمۇ؟ ساڭا سېلىشتۇرغاندا قاراقچىنىڭ جىنايىتى ھېچنېـ مە ئەمەس. ئۇ ئۆمۈر بويى يامان يولدا مېڭىپ زورلۇق ـ زوراۋانلىق قىلدى، ئۇنىڭ ھاياتىمۇ تۈگىدى، گۇناھىمۇ شۇنىڭ بىلەن بىللە تۈگىدى. سەنچۇ، راست، بىز سېنى ئۇزۇن زامان كۆيدۈردۇق، لېكىن بىز ھازىرغىچە ھەر كۈنى سەن تۈپەيلى پەيدا بولغان يېڭى ـ يېڭى جىنايى شۇملۇقلارنى كۆرۈپ تۇـ رۇۋاتىمىزغۇ، كىتابىڭنىڭ زەھەرلىرى يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىـ لەنمۇ تۈگىگىنى يوق، بەلكى كۈندىن ـ كۈنگە چوڭىيىپ تېـ

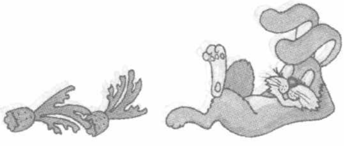

خىمۇ كەڭ تارقىلىۋاتىدۇ. مانا قارا (ئۇ كىشلىك هاياتىنىڭ
كارتىنىسىنى يازغۇچىنىڭ ئالدىدا ئېچىپ كۆرسىتىپتۇ)، مانا
شۇ كۇرمىڭلىغان جىنايەت، بەختسىزلىكلەرنى سەن كەلتۇرۇپ
چىقارغان: مانا ماۋۇسى بىر ئۆيلۈك ئادەمنىڭ يۇزىنى تۆككەن
بالا، ماۋۇ مېهرىبان ئاتا - ئانىسىنىڭ ئۇمىدىنى يەر بىلەن
يەكسان قىلغان بالا، ئۇلارنىڭ يۇرىكىنى قارا قىلىۋەتكەن
كىم؟ سەن ! هۆكۇمەتنى مازاق قىلغان، نىكاھ ئەهدىلىرىنى
كۇلكە ئاستىغا ئالغان كىم؟ قانۇندىن كاۋاك ئىزدىگەن كىم؟
دۇنيادىكى بەختسىزلىكلەرنىڭ هەممىسى خۇدانىڭ ئىنسانلارنى
ئازابلىغىنى دەپ چۇشەندۇرگەن كىم؟ جەمئىيەت چەكلىمىسى-
گە كۇچەپ بۇزغۇنچىلىق قىلماقچى بولغان كىم؟ سەن ! نەدى-
كى تۇتۇرۇقسىز گەپلەرنى بىلىم دەپ ماختاپ كۆككە ئۇچۇر-
غان سەن ئەمەسمۇ؟ هېلىقى رەزىل چوڭ مەكتەپلىرىڭدىكى
ئوقۇغۇچىلارنى زاۋاللىقا باشلايدىغان ئەللامىلارغا ئوخشاش،
سەنمۇ شېرىن - شېكەر گەپلىرىڭ بىلەن خەقنى بۇزۇقچى-
لىققا، ئەسكىلىككە باشلىدىڭ، سەن تۇپەيلى پانىي دۇنيادىكى
ئاشۇ مالىماتاڭ دۆلەتتە قەتل قىلىش، بۇلاڭچىلىق، توپىلاڭ
ۋە ئىچكى ئۇرۇش ئەۋج ئېلىپ كەتمىدىمۇ؟ هەر بىر تامچە
كۆز ياش، هەر بىر تامچە قان سېنىڭ قىلغان گۇناهلىرىڭنى
چۇشەندۇرۇپ تۇرسا، سەن يەنە زەهەرلىك تىلىڭ بىلەن بىزگە
تۆهمەت چاپلاۋاتىسەنغۇ؟ سېنىڭ ئۇ زەهەرلىك ئەسەرلىرىڭنىڭ
كەلگۇسىدە يەنە قانداق بالايىئاپەت تېرىيدىغانلىقىنى كىم بى-
لىدۇ؟ ئەمدى چىدا، يامانلىق قىلغان ئادەمنىڭ كۆرىدىغىنى
هامان مۇشۇنداق بولىدۇ !

غەزەپكە كەلگەن پەرىشتە سۆزىنى تۇگىتىپتۇ - دە، بىر-
رىپلا قازاننىڭ تۇۋىقىنى يېپىۋېتىپتۇ.

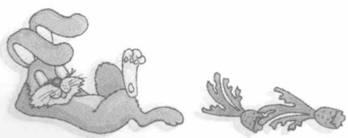

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

قوزا

«ئۇلار ماڭا كايىۋەرسۇن، خۇش بولمىساممۇ ھەر ھالدا ۋىجدانىم پاك بولغاندىكىن ماڭا نېمىدى» دېگەن گەپنى پات ـ پات ئاڭلاپ تۇرىمەن. مېنىڭچە، بۇنداق ئىشنى ۋىجدانىم پاكقۇ دەپلا بولدى قىلىۋېتىشكە بولمايدۇ. بولمىسا، باشقىلار كۆزگە ئىلمايدىغان، ياخشى نامدىن ئايرىلىپ قالىدىغان ئىشلار يۈز بېرىدۇ.

بولۇپمۇ سىلەر، ياش قىزلار شۇنى بىلىشىڭلار كېرەككى، ياخشى نام ھەر قانداق زىبۇزىننەتتىن قىممەتلىك؛ ياخشى نام باھاردىكى چېچەككە ئوخشاش، بىر پەس چىققان شامال ئۇنى توزىتىۋېتەلەيدۇ. گەرچە روھىي دۇنيايىڭلار ساپ، ۋىجدانىڭلار پاك بولسىمۇ، بىرەر قاراش، بىرەر ئېغىز سۆزۈڭلەردە سەللا كەتكۈزۈپ قويساڭلار، تۆھمەتچىلەر دەرھال پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ سىلەرگە قارا چاپلايدۇ. ئۇ چاغدا ئەھۋالىڭلار بۇرۇنقىدىن چاتاق بولىدۇ.

«ئۇنداقتا، بىز ھېچكىمگە قارىماسلىق، سۆز قىلماسلىق بولغۇدەك ـ دە؟» ياق، مەن ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس. لېكىن، سىلەر ھەر بىر ئىش ـ ھەرىكەتتە ناھايىتى ئېھتىيات قىلىشىڭلار كېرەك، ئىشقىلىپ بوھتانچىلارغا تۇتقا تېپىپ بېرىدىغان ئىش بولۇپ قالمىسۇن.

ئانيۇتوشكا، ئەزىزىم، سەن ۋە سېنىڭ دوستلىرىڭ ئۈچۈن مەن مۇشۇ مەسەلنى تەييارلىدىم. ئۇلتۇرۇپ ئۇنى قەلبىڭگە خاتىرىلىۋال. سەن چوڭ قىز بولغان چېغىڭدا بۇ مەسەلنى

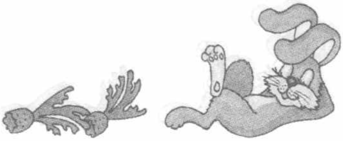

كرىلوف مەسەللىرى

ئىسىڭدە ساقلىۋالغانلىقىڭنىڭ پايدىلىق بولغانلىقىنى ھېس قىلىسەن. بۇلۇڭدا ئولتۇرۇۋالماي مەيەرگە كەل، ئەزىزىم. قورچىقىڭنى چەتكە قويۇپ قويۇپ، قوزىنىڭ پاجىئەلىك تەقدىرىگە قۇلاق سال. بۇ ھېكايەم بىر مىنۇتتا قالماي تۈگەيدۇ.

※ ※

بىر نادان قوزا بۆرە بولۇپ ئويناش ئۈچۈن، بۆرە تېرىسىنى يېپىنىپ، قويلارنىڭ ئەتراپىدا پىرقىراپ يۈرگەنىكەن. تايغان ئۇنىڭ بۆرە قىياپىتىدە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ دەرھال ھەرىكەتكە كەپتۇ. قوزا بۇ ئىشنى باشقىلارغا ئويۇن قىلىپ ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن قىلىۋاتقان بولسىمۇ، تايغان ئۇنى يەم ئىزدەپ چىققان بۆرە دەپ ئويلاپ، ئېتىلىپ بېرىپلا ئۇنى ئوڭدىسىغا يىقىتىۋېتىپتۇ. بەختسىز قوزا نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرىپ بولغۇچە تايغان ئۇنى تاتىلاپ - تىرمىلاپ پارە - پارە قىلىۋەتكىلى تاس قاپتۇ.

ھېلىمۇ ياخشى، شۇ يەردە پادىچى بولغاچقا، ئۇنى قۇتۇلدۇرۇۋاپتۇ. بىراق، ئىتنىڭ ئاغزىغا چۈشۈپ قېلىش ئوينىشىدىغان ئىش ئەمەس، شۇنداققۇ؟

ھەي بىچارە قوزا ! بۇ پالاكەتچىلىكتىن قورقۇپ، ئۇنىڭ جان - پېنى چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇ ئاران پۇتىنى سۆرەپ قوتانغا كىرىپتۇ. شۇ كۈندىن تارتىپ ئۇ ئورۇقلىغىلى تۇرۇپتۇ، روھى چۈشۈپ، ھەممە نېمىدىن قورقۇپ، تىترەپ، ئاھ ئۇرۇپ يۈرىدىغان بوپتۇ.

ئەگەر قوزا ئازراق كاللا ئىشلەتكەن بولسا، ھەرگىزمۇ ئەخمەقلىق قىلىپ يىرتقۇچ بۆرە بولۇپ ئويناپ يۈرمىگەن بولاتتى !

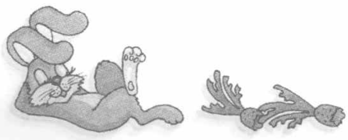

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

چاشقانلارنىڭ مەجلىسى

بىر كۈنى، چاشقانلار دۇنيانى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىدىغان بىر سۈيىقەستنى پىلانلاپتۇ. ئۇلار ئەركەك، چىشى مۈشۈكلەرنىڭ چىشىنى غۇچۇرلىتىۋېتىدىغان، ئاشپەز ۋە غوجىدار ئايالنى غەزەپتىن ساراڭ قىلىۋېتىدىغان بىر ئىشنى قىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ غەلىبىسى ۋە نام - شۆھرىتىنى گەمىدىن تا راۋاقىچە، ھەممە يەردە دەبدەبە بىلەن جاكارلىماقچى ئىكەن. شۇڭا، ئۇلار شۇ كۈنى كېچىسى دائىمىي ھەيئەتلەر يىغىنى چاقىرماقچى بوپتۇ. بۇ يىغىنغا پەقەت قۇيرۇقى تېنىدىن قىسقا بولمىغان چاشقانلارلا قاتنىشىشى كېرەك ئىكەن. بۇ بەلگىلىمە سەل غەلىتە كۆرۈنسىمۇ، لېكىن چاشقانلارنىڭ پىكرىچە، قۇيرۇقى ئۇزۇن چاشقانلار چوقۇم باشقا چاشقانلارغا قارىغاندا ئەقىللىق ۋە سەزگۈر بولىدىكەن.

بۇنداق قاراش بىمەنىلىكمۇ - ئەمەسمۇ، ھازىرچە بۇنى مۇلاھىزە قىلمايلى. زېرەكلىك ۋە دانالىق مەسىلىسىگە كەلگەندە، بىزنىڭمۇ ساقىلىنىڭ ئۇزۇن - قىسقىلىقى، كىيىم - كېچىكىنىڭ ياخشى - يامانلىقىنى ئۆلچەم قىلىپ ھۆكۈم قىلىۋېتىدىغان ۋاقىتلىرىمىز بارغۇ. خوش، شۇنداق قىلىپ، چاشقانلار شۇ سورۇندىلا بۇ مەجلىسكە چوقۇم قۇيرۇقى ئۇزۇن چاشقانلار قاتنىشىشى كېرەك، دەپ قارار قوبۇل قىلىشىپتۇ. بەزى بەختسىز چاشقانلار گەرچە ئاشكارا جەڭدە قۇيرۇقىدىن ئايرىلىپ قالغان بولسىمۇ (بۇ ئۇلارنىڭ ئىقتىدارسىزلىقى ۋە پالاكەتلىكىنىڭ ئىسپاتى)، ئۇلارنىڭ مەجلىسكە قاتنىشىشى

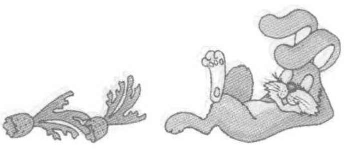

قەتئىي رەت قىلىنىپتۇ، چۈنكى ئۇلار بىلەن بىللە بولۇپ قالسا، باشقا چاشقانلارمۇ قۇيرۇقىدىن ئايرىلىپ قالىدىغان ئىش بولىدىكەن.

شۇنىڭ بىلەن، ھەممە ئىش جايى - جايىدا ئورۇنلاشتۇرۇلۇپ، كۆپچىلىككە يېرىم كېچىدە كېلىپ مەجلىسكە قاتنىشىشقا ئۇقتۇرۇش قىلىنىپتۇ. رەئىس ئۇن قويۇلغان ئۆيدە مەجلىسنىڭ ئېچىلغانلىقىنى جاكارلاپتۇ. كۆپچىلىك ئورۇنلىرىغا ئەمدى ئولتۇرغانىكەن، بىر ياش چاشقان سورۇندىكىلەرنىڭ قاتارىدا بىر قۇيرۇقسىز چاشقانىنىڭمۇ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قاپتۇ. ئۇ: «ۋاي خۇدايىم، بۇ نېمە ئىش!» دەپ ئويلاپ، يېنىدا ئولتۇرغان ئاق ساقال چاشقاننى نوقۇپ، جىددىي، لېكىن پەس ئاۋازدا سوراپتۇ:

— ھوي، ئاۋۇ قۇيرۇقى يوق ئەبلەخمۇ بۇ يەرگە كىرىۋاپتىغۇ؟ بۇنداق بولسا، بىزنىڭ قانۇنىمىز نەگە كەتتى؟ دەرھال قاراۋۇلنى چاقىرايلى، ئۇنى ھەيدەپ چىقىرىۋەتسۇن! بىز ئۇ قۇيرۇقسىزلار بىلەن قانداقمۇ بىر يەردە ئولتۇرالايمىز؟ ئۇلارنىڭ بىزگە كىچىككىنىمۇ پايدىسى بولمىسا؟ ئۇلار ئەقەللىيسى قۇيرۇقىنىمۇ قوغدىيالمىغان تۇرسا! ئۇلار بىزنىڭلا ئەمەس، دۆلەت كېڭەشىمىزنىڭمۇ بېشىغا چىقىدۇ.

— بوش سۆزلە، — دەپتۇ قېرى چاشقان، — بۇنى بىلىمەن! ھەرگىز داۋراڭ سالما، ئۇ قۇيرۇقسىز چاشقان مېنىڭ قەدىناس ئاغىنەم.

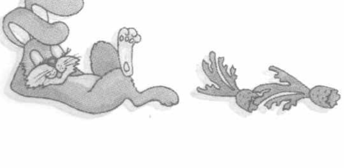

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

تۆگمەنچى

سۇ توختىماي ئۇرۇلۇپ تۆگمەنچىنىڭ چۇشۇرگىسىنى ئازراق تېشىپ قويۇپتۇ. بۇ ئانچە چوڭ چاتاق بولمىغاچقا، دەسلەپتە دەرھال تۈتۈش قىلسا ئوڭشىۋالغىلى بولىدىكەن، بىراق تۆگمەنچى ئېرىنىپ كويۇش قىلمىغاچقا، بۇ تۆشۈك كۈندىن - كۈنگە يوغىناپ، ئېتىۋالماق تەس بولۇپ قاپتۇ. ئەمدى بۇ كاماردىن سۇ چېلەكلەپ تۆككەندەك ئېقىپ چىقىپ كېتىۋېرىپتۇ. تۆگمەنچىمىز ئەمدى خاراموشلۇق قىلىپ تۇرۇۋەرمەي، دەرھال ھوشىنى تېپىپ بىر ئامال قىلىشى كېرەك - دە.

لېكىن، ئۇ: «كېرەك يوق، ئۇنى توسىمىسامۇ، ماڭا ئېقىپ تۇرغان سۇ بولسىلا بولىدىغۇ، ماڭا دېڭىز - ئوكياننىڭ سۈيى كېتەمتى، بۇ تۆگمەندىن ئالەمچە بايلىق تېپىش تەمەيىم بار-مىدى» دەپ ئويلاپتۇ.

ئۇ چۇشۇرگىدىن چىقىپ كېتىۋاتقان سۇغا كارى بولماي يۈرۈۋېرىپتىكەن، ئاخىر سۇنىڭ ھەممىسى بىرىپ كاماردىن چىقىپ كېتىۋېرىپ، زادى ئوڭشىۋالغىلى بولمايدىغان چوڭ چاتاققا ئايلىنىپتۇ — چاقپەلەكمۇ پىرقىرىمايدىغان، تۆگمەن-مۇ ئايلانمايدىغان بوپتۇ. پەقەت شۇ چاغدىلا تۆگمەنچى چاتاق-نىڭ چوڭى چىققانلىقىنى ھېس قىلىپ ئاھ ئۇرۇپتۇ، قولىنى چىشلەپتۇ، بۇ ئىشنى ئوڭلاشنىڭ ئامالىنى ئويلاپ مېڭىسى چېڭقىلىپتۇ.

ئۇ كامارنى كۆرۈپ باقاي دەپ چۇشۇرگىگە بارغاندا، ئۇ

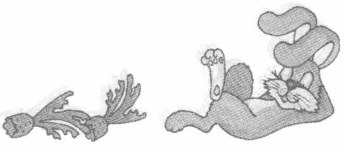

كرىلوف مەسەللىرى

يەردە بىر توخۇ سۇ ئىچىۋاتقانىكەن. ئۇ توخۇنى كۆرۈپلا:

— ۋاي بەتبەخت، يوڭلۇق ئەخمەق، سەن كاشىلا سالمىساڭمۇ، مېنىڭ سۆيۈم ئازلاپ كېتىۋاتقان ئەمەسمىدى، سەنمۇ سۆيۈمنى ئازلىتاي دەمسەن! — دەپتۇ - دە، دەرھال كالتەكنى ئېلىپ، توخۇنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ خاتالىقنى تۈزىتىش ئامالى مانا مۇشۇ ئىكەن! كەچ كىرگەندە ئۇ يوتقانغا كىرىپ يېتىپتۇ، بۇ چاغدا ئۇ توخۇدىنمۇ، سۇدىنمۇ ئايرىلىپتۇ.

※ ※

مېنىڭ ئىسپاتىم بار، مەن ئاشۇنداق كاتتا جانابلارنى جىق كۆرگەن. بۇ مەسەلنى يېزىشتىكى مەقسىتىم ئۇلارنىڭ باشقا ئالاھىدە بىر تەرىپىنى ئېچىپ بېرىش، ئۇلار قانداقتۇر ھاجەتسىز نەرسىلەرگە كۈرمىڭلاپ پۇل خەجلەشتىن قاچمايدۇ، ۋەھالەنكى شام - كىرسىن دېگەندەك كىچىك نەرسىلەرگە بەكمۇ چىڭلىق قىلىپ كېتىدۇ. ئۆزلىرىچە مۇشۇنداق قىلساق ئىسراپچىلىقتىن ساقلىنىپ پۇل تېجىۋالىمىز، دەپ ئويلايدۇ. بۇنداق چۈپەيلىك ئاخىر ئادەمگە بالا بولىدىغان ئىش، ئۇنىڭ ئازابىغا كېيىن چىدىغىلى بولمايدۇ. ئەگەر ئىقتىسادچانلىقتا سەنمۇ ئاشۇنداق يول تۇتقان بولساڭ، بىر كۈنى ئۆزۈڭ بىلەن بايلىقىڭمۇ بىراق تۈگىگەن چاغدا، دوست - بۇرادەرلىرىڭ ئاخىر شۇنداق بولاتتى دەپ قويىدۇ، خالاس.

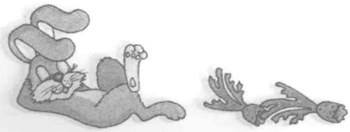

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى ئادرېسى

شېغىل تاش بىلەن ئالماس

بىر تال ئالماس يەرگە چۈشۈپ قالغانىكەن، بىر سودىگەر ئۇنى تېپىۋېلىپ پادىشاھقا سېتىپتۇ. پادىشاھ ئۇنى ئالتۇنغا كۆز قىلىپ قويدۇرۇپ ئەتىۋارلىق بويۇم سۈپىتىدە تاجغا ئورناتقۇزۇپتۇ.

شېغىل تاشلار بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ناھايىتى ھاياجانلىنىپتۇ ۋە بىزمۇ شۇنداق جايدىن ئورۇن تېپىپ قىلىشىمىز مۇمكىن دەپ ئويلاپ، ئۆزلىرىچە قىن - قىنىغا پاتماي قاپتۇ. شۇ ئارىدا يولدىن بىر دېھقان ئۆتۈپ كېتىۋاتقانىكەن، بۇ ئەقلى كالتا شېغىل تاشلار ئۇنى توسۇۋېلىپ:

— ھەي يۇرتداش! — دەپتۇ، — سەن شەھەرگە باردىغان چاغدا بىزنىمۇ ئالغاچ كەتسەڭ! بىز پاتقاق ۋە ھۆلچىلىك ئىچىدە قېلىپ ناھايىتى قىينىلىپ كېتىۋاتىمىز. ئاڭلىشىمىزغا قارىغاندا، بىزنىڭ ئالماس بەك شۆھرەت تاپقان ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ شۇ قەدەر ئېسىل تۇرمۇش ئىچىدە ياشاۋاتقانلىقىغا ئەقلىمىز ھەيران. نەچچە يازدىن بېرى، ئۇ بىز بىلەن مۇشۇ يەردە بىللە تۇرىدىغان. ئۇمۇ بىزگە ئوخشاشلا بىر تاش، ئۇ تېخى بىزنىڭ يېقىن ھەمراھىمىز ھەم قەدىناس دوستىمىز. سەن بىزنى چوقۇم ئالغاچ كەت، ئۇلار بىزنى جەزمەن كاتتا خىزمەتكە سالىدۇ.

دېھقان شېغىل تاشلارنى ھارۋىسىغا سېلىپ شەھەرگە مېڭىپتۇ. بۇ تاشلار ھارۋىنىڭ ئىچىدە ئۇياق - بۇياققا دومىلەپ يۈرۈپ: «ئاغىنىمىز ئالماس بىلەن تەڭ ئورۇندا تۇرىدىغان

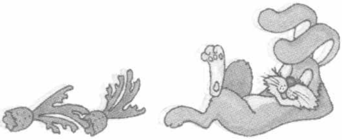

بولدۇق، ئەمدى ماكانىمىز تاجىنىڭ ماڭلىيىدا بولغۇسى» دەپ ئويلاپتۇ.

ۋەھالەنكى، شىغىل تاشنىڭ ئامىتى ئۆزى ئويلىغاندىكىدەك ئوڭدىن كەلمەپتۇ. ئۇمۇ ئىشلىتىلمەپتۇ ئەمەس، پەقەت كوچىغا يېيىتىشقىلا ئىشلىتىلىپتۇ، خالاس.

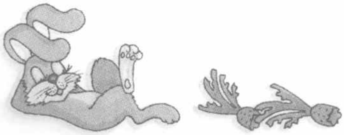

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىشقەدەم تور بېكىتى

سایاق بىلەن قارلىغاچ

مەن بىر شاللاق بايۋەچچىنى تونۇيمەن. ئۇنىڭغا ھامما-
سىدىن نۇرغۇن دۇنيا مىراس قالغان. لېكىن، ئۇ بەك بەتخەج-
لىك قىلغاچقا، ئاخىر مال - مۈلۈكلىرىنىڭ ھەممىسىنى گۆ-
رۈگە قويۇپتۇ.

ئۇنىڭ ئانچە كونا دېگىلى بولمايدىغان چىرايلىق جۇۋىسى
بار ئىكەن. يەرلەر توڭلاپ، قاتتىق سوغۇق بولۇۋاتقان قىش
كۈنلىرىنىڭ بىرىدە ئۇ تۇيۇقسىز ئۇچۇپ كەلگەن بىر قارلى-
غاچنى كۆرۈپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ بۇ گومۇش باي-
ۋەچچە جۇۋىسىنىمۇ كۆرۈگە قويۇۋېتىپتۇ، چۈنكى ئۇ مۇنداق
ئويلاپتۇ: «ھەممىگە مەلۇم، باھار كەلمىگۈچە ئاسماندا قارلى-
غاچنىڭ دىدارىنى كۆرگىلى بولمايدۇ. ئەمدى جۇۋىنىڭ ھېچ-
قانداق لازىمى قالمىدى، يەنە جۇۋىغا يۆگىنىۋېلىپ نېمە قىلى-
مەن. ئەمدى تۇنجى باھار شامىلى ئويغانغان تەبىئەتكە ئۇماق
جىلۋە بېغىشلىدى؛ سۈرگۈن قىلىنغان سوغۇق سۇكۇنات قۇ-
چىقىدىكى شىمالىي زېمىنغا ئۇچۇپ كەتتى».

بىزنىڭ بايۋەچچە ھېسابقا ئۇستا، لېكىن ئۇ: «بىر قارلى-
غاچنىڭ كېلىشى بىلەن باھار بولماس» دېگەن ھېكمەتنى ئۇن-
تۇغان، ھېچبولمىغاندا چۈشكۈرۈش باشلانغۇچە پۈتۈنلەي ئۇن-
تۇغان.

ئەمەلىيەت يەنە ئەمەلىيەتنى كۆرسىتىپتۇ! يەنە سوغۇق
باشلىنىپتۇ، ھارۋىلار قار دۆۋىلىنىپ كەتكەن يوللاردا غار-
سىلدىغان ئاۋازلارنى چىقىرىپتۇ، مورىلاردىن ئىس چىققىلى

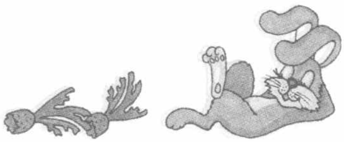

تۇرۇپتۇ. دېرىزە ئەينەكلىرىدە ھەر خىل شەكىللەرنى چىقىرىپ نېپىز مۇز توڭلاپتۇ.

بىچارە ساياق ! سوغۇق تەگكەچكە ئۇنىڭ كۆزلىرىنى چاپاق بېسىپتۇ. باھارنىڭ كېلىشىدىن دېرەك بەردى دەپ قارىغان ھېلىقى قارلىغىچمۇ توڭلاپ ئۆلۈپتۇ، بايۋەچچە قارلىغاچقا قاراپ چىشلىرىنى كاراسلىتىپ مۇنداق دەپتۇ:

— ھەي ئەبلەخ، سەنمۇ ئۆلۈپسەنغۇ، مەن سېنى كۆرۈپ، ئۆزۈمچە ئىشەنچ قىلىپ، جۇۋامنىمۇ گۆرۈگە قويۇۋېتىپتىمەن ئەمەسمۇ، ئەستاغپۇرۇللا !

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىكىگى تور ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كىچىك چىپار بېلىق

مەن ھۆكۈما ئەمەس، لېكىن پەرۋانىنىڭ ئوت ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرگىنىنى كۆرگەندە دائىم پەرۋانە ئوت بىلەن ئوي-نىشىپ ئاخىر بېشىغا چىقىدۇ، دەپ ئويلايمەن. مېنىڭ بۇ ھۆكمۈم ئاساسەن خاتا چىقمايدۇ. دوستۇم، بۇ سەن ئۈچۈنمۇ ساۋاق بولۇپ قالسۇن! چۈنكى، ھەممىمىز مۇشۇنداق خۇلا-سىگە ئېرىشىمىز، مەيلى چوڭ ئادەم، مەيلى كىچىك بالا بول-سۇن، ھېچكىممۇ بۇنى ئىنكار قىلالمايدۇ.

سېنىڭ مەسىلىڭ مۇشۇمۇ دېيىشىڭ مۇمكىن، ئالدىرىما، بۇ مېنىڭ كىرىش سۆزۈم، رەسمىي دەيدىغان گېپىم تېخى كەينىدە. بۇ مېنىڭ كاللامدا ئويلاۋاتقان بىر پىكىر.

ۋاھ، مانا، كۆزلىرىڭلاردىن باشقىچە بىر مەنە چىقىۋاتىدۇ. دەسلەپ مەسىلىنى بەك قىسقا بولۇپ قالمىغىيدى دېۋىدىڭلار، ئەمدى خاتالاشمىسام، بەك ئۇزىراپ كېتىشىدىن ئەنسىرەۋاتىد-سىلەرغۇ دەيمەن. لېكىن، ماڭا نېمە ئامال؟ ماڭىمۇ دىققىتىنى بۆلىدىغانلار چىقىپ قالار. كۆز يامغۇرى توختىماي سىمىلداپ يېغىۋاتىدۇ، قېرىلار پاراڭ سېلىپ ئولتۇرۇشقا ئامراق، ئەگەر مېنى كۆزگە ئىلساڭلار، ھېكايەمنىڭ ئۇرانىغا دىققەت قىلىپ ئاخىرىغىچە قۇلاق سېلىڭلار!

مەن خەقلەردىنمۇ ئاڭلىغان، بىز ئۆزىمىزنىڭ خاتالىقىنى ئەرزىمەس بىر نەرسە قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا ئۆزىمىزنى پەرۋاسىز يۈرگەندەك كۆرسىتىمىز، ھەتتا «ئۇنچى-لىك ئىشقا نېمە بولاتتى، چاقچاققۇ!» دەپ قويۇشلىرىمىزمۇ

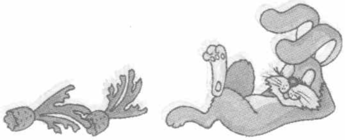

كرىلوف مەسەللىرى

بار. ۋەھالەنكى، دەسلەپكى شۇ چاقچاق بارا ـ بارا سېنى چۈشكۈنلۈككە ئېلىپ بېرىشى، ئادەتكە ئايلىنىپ قېلىشى، ئاخىر ئىستەككە، يەنە كېلىپ سېنى زور كۈچ بىلەن جىنايەت ۋە يامانلىق يولىغا ئىتتىرىدىغان قۇتراتقۇ ئىستەككە ئايلىنىپ، سېنى ئۆز ئىختىيارىڭدىن مەڭگۈ مەھرۇم قالدۇرۇشى مۇمكىن. ئۆزگە تەمەننا قويۇشنىڭ نەقەدەر پاجىئەلىك ئاقىۋەت كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقىنى تېخىمۇ ئېنىق چۈشەندۇرۇش ئۈچۈن، مەن ئۆزۈم بىلىدىغان بىر ھېكايىنى سىلەرگە تەقدىم قىلاي. بۇ قېتىم بۇ مەسەل ئىلھامىم بۇلىقىدىن ئېتىلىپ چىقتى، ئەگەر سىلەر بۇنىڭدىن ساۋاق ئالالىساڭلار تېخىمۇ ئوبدان بولغىنى.

※ ※

بىر دەريانىڭ بويىدا (بۇ دەريانىڭ ئىسمى ئېسىمدە قالماپتۇ)، بېلىقچىلار — ھېلىقى سۇ زومىگىرى دەپ ئاتالغانلار بىر مۇنچە قارماقلارنى سېلىپ ئولتۇرغانىكەن. سۇنىڭ مۇشۇ تەرىپىدە بىر كىچىك چىپار بېلىق دائىم پىلتىڭلاپ ئوينايدىكەن. ئۇ بېلىق ناھايىتىمۇ تېتىك، چاققان، چەبدەس، يۈرەكلىك ھەم قارام بولۇپ، ھەممىشە قارماقنىڭ ئەتراپىدا تۇتۇق بەرمەي پىرقىراپ يۈرۈپ، بېلىقچىلارنىڭ سەپرايىنى ئۆرلىتىدىكەن. بىر بېلىقچى قارمىقىغا بېلىقنىڭ ئىلىنىشىنى كۈتۈپ سەۋرچانلىق بىلەن خېلى ئولتۇرۇپتۇ، قارماقنىڭ لەيلىگۈچىگە قاراپ، ئەمدى بېلىقنى تۇتىدىغان بولدۇم، دەپ ئويلاپتۇ ـ دە، يۈرىكى ئوينىغان ھالدا قارماقنى ئىتتىك كۆتۈرۈپتۇ. بىراق، قارمىقىدا نېمە بار ئىكەن دېمەمسىلەر؟ ھېچنېمە يوق،

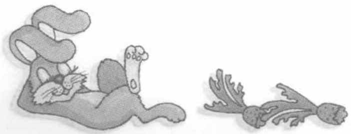

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ھەتتا قارماقنىڭ ئۇچىدىكى سازاڭمۇ بېلىققا يەم بولۇپ كەتكەنىكەن ! شۇ چاغدا ھەممىگە يېتىشلىك، كاززاپ چىپار بېلىق خۇددى بېلىقچىنى مازاق قىلغاندەك كۈلۈپ قويۇپ، بىھەمچۇكنى يەپ بولۇپلا، شارتلا قىلىپ سۇنىڭ قەھرىگە كىرىپ كېتىپتۇ. چېچەنلىكتە ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلمىگەن بېلىقچى قىرغاقتا ناھايىتى پاراكەندىچىلىكتە قاپتۇ.

— ماڭا قارا، قەدىرلىك سىڭلىم، — دەپتۇ چىپار بېلىقنىڭ ئاكىسى ئۇنىڭ قېشىغا ئۈزۈپ كېلىپ، — سەن بېشىڭغا بالا تېپىۋالىدىغان بولدۇڭ، خۇددى بىزنىڭ ماكانىمىز ساڭا تار كېلىپ قالغاندەك، كۆن بويى قارماقنىڭ ئەتراپىدا چۆرگىلەپ يۈرگىنىڭ نېمىسى؟ سەندىن ئايرىلىپ قالمىغىيدۇق دەپ ئەنسىرەيمەن. قارماققا قانچىكى يېقىن كەلسەڭ، ئۆلۈمۈڭگە شۇنچىلىك يېقىنلىشىسەن ! ماقۇل، بۈگۈنغۇ ئۆتۈپ-سەن، ئەتە سېنىڭ يەنە ساق - سالامەت قۇتۇلۇشۇڭغا كىم ھۆددە قىلالايدۇ؟

ئۇنىڭ گەپلىرى ئورۇنلۇققۇ ! لېكىن، كىچىك چىپار بېلىق بۇ سۆزلەرگە پەرۋا قىلماپتۇ.

— بولدىلا، بولدى ! — دەپتۇ ئۇ، — ئۇنچىلىك ئىشنى مەنمۇ بىلىمەن ! لېكىن، بېلىقچىلارنىڭ كارامىتى ماڭا ئايان، شۇڭا مەندىن غەم قىلمىساڭمۇ بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ھىيلە - مىكرىسىمۇ ماڭا بەش قولدەك ئايان. قارىساڭ، شۇنداق چىرايلىق قارماقلار، ئۇ يەردىمۇ بىرى، بۇ يەردىمۇ بىرى، تېخى بارغانسېرى كۆپىيىپ كەتكەن، قاراپ تۇر، ئاكا، مەن شۇنداق ھۈنەر كۆرسىتىمەنكى، ئۇ ئەقىلدارلارنىڭ بېشى ئايلىنىپ كېتىدۇ.

كىچىك چىپار بېلىق قارماق سېلىنغان يەرگە مىلتىقنىڭ

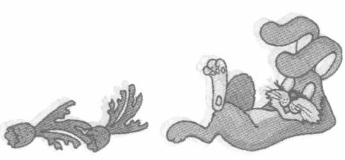

كرىلوف مەسەللىرى

ئوقىدەك ئۆزىنى ئېتىپتۇ، بىرىنچى، ئىككىنچى قارماقتىكى يەمچۈكلەرنى يەۋاپتۇ. ئۈچىنچىسىگە كەلگەندە، شاققىدە بوغۇزىدىن ئىلىنىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى پالاكەت بېسىپتۇ. بىچارە چىپار بېلىق خەتەرنىڭ دەسلىپىدىلا ئۇنىڭدىن يىراق قېچىش كېرەكلىكىنى پەقەت شۇ چاغدا بىلىپتۇ.

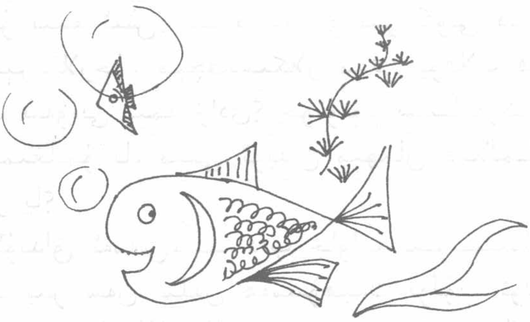

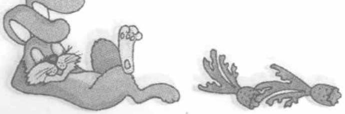

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

دېھقان بىلەن يىلان

يامان بىلەن دوست بولغان كىشىنىڭ ھۆرمەت تاپمىقى تەس.

※ ※

دېھقان بىر كۈنى يىلان بىلەن دوست بوپتۇ. يىلاننىڭ ئەقىللىق ئىكەنلىكى بىزگە مەلۇم، ئۇ ئۇزۇن ئۆتمەيلا دېھقان بىلەن ئىچقويۇن - تاشقويۇن بولۇپ كېتىپتۇ. دېھقان ھە دې-سىلا ئۇنى ماختاپ بېشىغا ئېلىپ كۆتۈرىدىغان بوپتۇ.

ھالبۇكى، ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقان، يار - بۇرادەرلىرى ئۇنىڭ ئۆيىگە يولىمايدىغان بولۇپ قاپتۇ.

— بۇ نېمە ئىش؟ — دەپتۇ ئۇ بىر كۈنى دوستىغا، — ماڭا دەپ بېرىڭلارچۇ، ھېچقايسىڭلار مېنى يوقلاپ قويمايسى-لەر، بۇنىڭ سەۋەبى نېمە زادى؟ خوتۇنۇم سىلەرگە ئۇچۇق چىراي ئاچمىغانمۇ يا، مېنى ئوبدان مېھمان قىلالمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر يا؟

— ئۇنداق ئەمەس، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئۇنىڭ دوستى، — بىز سەن بىلەن ھەمسۆھبەت بولۇپ ئولتۇرۇشنى بەك خالايمىز. ئىككىڭلارنىڭ بىزنى رەنجىتكەن ياكى دىلى-مىزنى ئاغرىتقان يېرىڭلار يوق، ھېچكىم سىلەردىن بۇ جە-ھەتتە ئاغرىنمايدۇ، بۇنىڭغا مەن كېپىل! لېكىن، ئۆيۈڭگە كىرىپ ئولتۇرساق قاچان كەينىمىزدىن ھېلىقى دوستۇڭ چې-قىپ بىزنى چېقىۋالاركىن، دەپ دەككە - دۈككىدە ئولتۇرىدى-كەنمىز، بۇنداق ئولتۇرۇشنىڭ نېمە پەيزى بولسۇن دەيسەن.

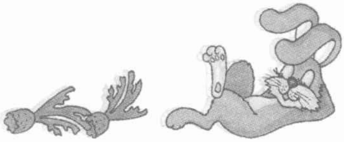

دۇب دەرىخى ئاستىدىكى توڭگۇز

توڭگۇز كۈن بويى دۇب دەرىخىنىڭ ئاستىدا دۇب ياڭىقىدىنى ئاچ كۆزلۈك بىلەن يەپ تويۇۋالغاندىن كېيىن، دەرەخ سايىسىدە خورەك تارتىپ ئۇخلايدىكەن، ئۇيقۇسىغا قانغاندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، تۇمشۇقى بىلەن دۇب دەرىخىنىڭ يىلتىزىنى كولايدىكەن.

— ھەي، سەن بىلمەمسەن؟ مۇنداق قىلساڭ دەرەخ نابۇت بولىدۇ، — دەپ ۋارقىراپتۇ دەرەخكە قونۇۋالغان بىر قاغا ئۇنىڭغا، — يىلتىزلىرىنى ئېچىۋەتسەڭ دەرەخ قاقشال بولۇپ قالىدۇ.

— ۋاي - ۋوي، قورۇسا قورۇمامدۇ، — دەپتۇ توڭگۇز، — قورۇپ قالسا ماڭا نېمىدى، مەن ئۇنىڭ قانچىلىك پايدىسى بارلىقىنى ھېچ بىلەلمىدىم، ئەگەر ئۇ مەڭگۇ يوق بولۇپ كەتسىمۇ ئېچىنمايدۇ. ماڭا دۇب ياڭىقى، مېنى تولۇمدەك سەمرىتىدىغان دۇب ياڭىقى بولسىلا بولدى.

— ۋۇ قارايۇز، — دەپ ۋارقىراپتۇ دۇب دەرىخى، — سەن كۆزلىرىڭنى يۇقىرىغا بىر قاراتساڭ شۇ چاغدا بىلىسەن، ئۇ ياڭاقلارنىڭ ھەممىسى مەندىن ھاسىل بولغان.

نادان ئادەملەر ئاشۇ توڭگۇزغا ئوخشاش، قارىغۇلارچە گەپ قىلىدۇ. ئۇلار ئىلىم - ئېرپاننى كۆزگە ئىلماي مەسخىرە قىلىدۇ، ئىلىم مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى ئۆزىچە مەنسىتمەي يوققا چىقىرىۋەتمەكچى بولىدۇ، ۋەھالەنكى ئۆزلىرىنىڭ دەل ئاشۇ ئىلىم مۇۋەپپەقىيەتلىرىدىن بەھرىمەن بولۇۋاتقانلىقىنى بىلمەيدۇ.

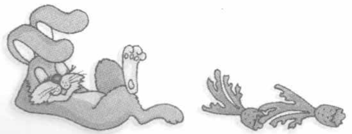

ئۆمۈچۈك بىلەن ھەسەل ھەرىسى

ئەگەر ئەقىللىقلىقنىڭ كىشىلەرگە پايدا يەتكۈزمىسە، قاي-چىلىك جەلپكار بولغىنىنىڭ بىلەن مەن سېنى بەربىر كەم ئەقىل چاغلايمەن.

※ ※

سودىگەر بىر نەچچە توپ گەزلىمىنى بازارغا ساپتۇ. بۇ ناھايىتى بازىرى ئىتتىك مال ئىكەن، شۇڭا ئۇنىڭ ئوقىتى بەرىكەت تېپىپتۇ. خېرىدارلار ئەتراپقا ئولىشىۋېلىپ ئۇنى بەكمۇ ئالدىرىتىپ قويۇپتۇ. ئۇ پۈتۈنلەي ۋاز - ۋازچىلىق ئىچىدە قاپتۇ.

سودىگەرنىڭ ماللىرىنى ناھايىتى ئىتتىك سېتىۋەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۆمۈچۈكنىڭ كۆزى قىزىرىپتۇ ۋە ئاز دەسمايە بىلەن كۆپ پايدا ئېلىش ئوبدان ئىشكەنغۇ، مەنمۇ قىلسام قاملاشتۇرىمەن، دەپ ئويلاپتۇ. ئۇ دېرىزە پوكىيىدە تىجارەت باشلاپ ھېلىقى سودىگەرنىڭ سودىسىنى تارتىۋالماقچى بوپتۇ - دە، دەرھال ئىشقا كىرىشىپ، كېچىچە ئۇخلىماي تور توقۇشقا باشلاپتۇ، تورنى كېلىشتۈرۈپ توقۇپ بولۇپ، كېرىلىپ يېتىپ دەم ئاپتۇ، دۇكىنىدىن بىر قەدەممۇ نېرى كەتكۈسى كەلمەپتۇ. «ئەمدى ياخشى بولدى» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ، «تاڭ ئېتىشى بىلەنلا چوقۇم خېرىدارلار مېنىڭ ئەتراپىمغا ئولىشىدۇ!»

تاڭمۇ ئېتىپتۇ، لېكىن شۇنداق بىر ئېچىنىشلىق ئىش بوپتۇكى، سۈپۈرگە بىرلا پۇلاڭشىپ بىزنىڭ بۇ تالانت ئىگى-

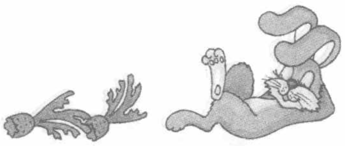

كرىلوف مەسەللىرى

مىز بىلەن ئۇنىڭ دۇكىنىنى بىراقلا سۇپۇرۇۋېتىپتۇ.

— ۋۇ ئاناڭنى ! — دەپتۇ ئۆمۈچۈك غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ، — بۇ نېمىدېگەن ئادالەتسىزلىك. بۇ جاھاننىڭ ئادەملىرى دەپ باقسۇنچۇ قېنى، كىمنىڭ توقۇغان نەرسىسى چىرايلىق، سودىگەرنىڭ گەزلىمىسىمۇ ياكى مېنىڭ تورۇممۇ؟

— بۇ گەپكە مەن جاۋاب بېرەي، — دەپتۇ ئىشچان ھەسەل ھەرىسى، — ئەلۋەتتە، سېنىڭكى چىرايلىق. بۇ بىزگە بۇرۇندىنلا مەلۇم، لېكىن سەندىن سوراپ باقاي، سەن توقۇغان تورنىڭ نېمىگە پايدىسى بار؟ يا ئۇنى كىيىم قىلىپ كىيگىلى، يا ئۇنىڭدىن ئىسسىقلىق ئالغىلى بولمىسا !

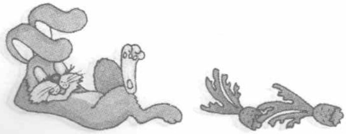

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى ئادرىسى

تۆلكە بىلەن ئېشەك

— تىنچلىقمۇ، ئالىم دوستۇم، بىرەر يەردىن كېلىۋاتامسەن نېمە؟ — دەپ سوراپتۇ تۆلكە ئېشەكتىن.

— ھەئە، بايا شىرنىڭ ئۆڭكۈرىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتىم، قارىسام شىرنىڭ ھالى ناھايىتى پەس. ئۇنىڭ بۇنداق ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى زادىلا كۆرمىگەنىكەندىمەن. بۇرۇن ئۇ بىرلا ھۆركىرىسە پۈتۈن ئورمان زىلزىلىگە كېلىپ كېتەتتى، مەنمۇ يىراق بىر يەرگە يوشۇرۇنۇۋېلىش ئۈچۈن ئالدى - كەينىمگە قارىماي قاچاتتىم. بۈگۈنكى كۈندە ئۇ قېرىپ ئاجىزلاپ، كۈچىدىن پۈتۈنلەي قاپتۇ، ئىككى - ئۈچ كۈنلۈكى قالغاندەك تۇرىدۇ، ئۆڭكۈرىدە ياغاچتەك قېتىپ ياتىدۇ. مەن ھەرگىز يالغان سۆزلەۋاتقىنىم يوق، ھازىر ئۇنىڭدىن ھېچقانداق يىرتقۇچ ھايۋان قورقمايدىكەن، ھەممىسى ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى ئۆچىنى ئېلىش ئۈچۈن كېلىۋاتىدۇ، كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسىلا پۇرسەت كەلدى دەپ، ئۆزلىرى توغرا تاپقان چارە - ئۇسۇل بىلەن ئۇنىڭدىن ھېساب ئېلىۋاتىدۇ، بەزىلىرى چىشلەپ، بەزىلىرى ئۇسۇپ دېگەندەك.

— سەنچۇ؟ — دەپتۇ تۆلكە، — شىر قاتتىق كېسەل بولۇپ قالغان بولسىمۇ، يەنىلا سەن ئۇنىڭغا ھۆرمەت كۆرسەتكەنسەن.

— مېنى بەكمۇ يارامسىز چاغلايدىغان ئوخشىمامسەن! مەن نېمىشقا قورققۇدەكمەن؟ ئۇنى تازا پۇخادىن چىققۇچە تېپىۋالدىم، ئۇنىڭغا ئېشەكنىڭ تۇيىقى قانداق بولىدىغانلىقىنى

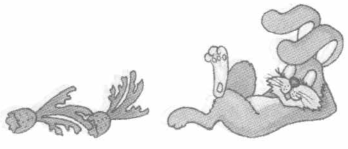

بىر بىلدۈرۈپ قويدۇم دېگىنە !

※ ※

ھوقۇقۇڭ، نام ـ ئابرۇيۇڭ بار چاغدا، پەسكەش ئادەملەر ساڭا باش كۆتۈرۈپمۇ قارىيالمايدۇ، ۋەھالەنكى تەختى ـ بەختىڭدىن ئايرىلغان چاغدا، ساڭا ئەڭ زەھەرنى سانجىيدىغانلار ھەممىدىن بۇرۇن شۇلاردۇر.

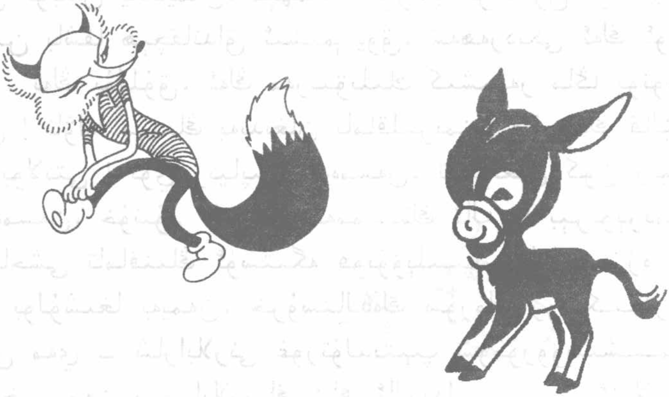

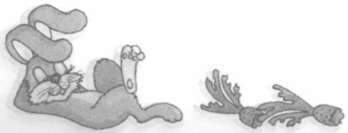

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

چىۋىن بىلەن ھەسەل ھەرىسى

بىر يىلى ئەتىيازدا، بىر چىۋىن گۈللۈكنىڭ ياقىسىدىكى چۆپلۈكتە پاناھلىنىپ يېتىپ، گۈللەر ئارىسىدا شىرنە يىغىپ يۈرگەن ھەسەل ھەرىسىنى كۆرۈپتۇ ـ دە، ئۇنىڭغا كۆيۈنگەندەك قىلىپ:

— شۇنداق بەختلىك كۈنلەردە، — دەپتۇ چىۋىن، — ئەتىگەندىن ـ كەچكىچە ئىشلەيسەن، ئىشلەپ زېرىكمىدىڭمۇ، ئورنۇڭدا مەن بولۇپ قالغان بولسام بىر سائەتكىمۇ چىدىماي تۈگەشكەن بولاتتىم. مېنىڭ تۇرمۇشۇمغا قارىغىنا، جەننەتتىكىدىن ئوبدان ياشايمەن. مېھمانغا بېرىپ ئۇسسۇل ئويناپ يۈرۈشتىن باشقا ھېچقانداق ئىشىم يوق. شەھەردىكى ئەڭ ئوبدان ئۆيلەر، ئەڭ پۇللۇق، ئەڭ مەرتىۋىلىك كىشىلەر ماڭا پۈتۈنلەي تونۇش! ناۋادا مېنىڭ يەيدىغان تاماقلىرىمنى كۆرسەڭ قالتىس ئىش بولاتتى! توي زىياپىتى دەمسەن، تۇغۇلغان كۈن زىياپىتى دەمسەن، خۇشۇم تۇتسىلا ھەممىنىڭ ئالدىدا بېرىۋېرىمەن، ئەڭ ياخشى تاماقنىڭ ئۈستىگە قونۇۋېلىپ، تازا مەززە قىلىپ، بولۇشىغا يەيمەن، خرۇستالدەك سۈزۈك رومكىلاردىن ئېسىل مەي ـ شارابلارنى غورتۇلدىتىپ شۈمۈرۈۋېلىشىممۇ بار تېخى. مەن مېھمانلارنىڭ ئەڭ ئالدىدا بېرىپ، تائاملارنىڭ ھەممىسىگە قاراپ بېقىپ، ئەڭ ئېسىلىنى تاللاپ يەيمەن. خانىم ـ قىزلارغا ئۆزۈممۇ ئامراق، سەتەڭلىرىنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرىمەن، تېخى ئۇلارنىڭ يۈزىگە، ئالمىدەك مەڭزلىرىگە ياكى ئاپئاق بويۇنلىرىغا يېپىشىپ مۈگدەپمۇ قالىمەن.

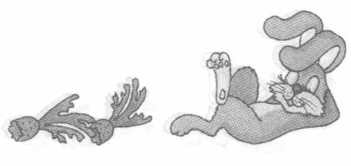

كرىلوف مەسەللىرى

— بۇ ماڭا مەلۇم، — دەپتۇ ھەسەل ھەرىسى، — سېنى بەك خۇشال قىلىدىغان ئىشلار بەلكىم مۇشۇ بولۇشى مۇمكىن. لېكىن، مەن ناھايىتى يامان بىر ئىغۋانى ئاڭلىدىم، سېنى ھېچكىم ياخشى كۆرمەيدىكەن، داستىخانغا كېلىۋالساڭ ھەممە ئادەمنىڭ غەزىپى ئۆرلەيدىكەن، شۇڭا دېرىزىدىن كىرىشىڭگىلا خەقلەر سېنى يۈز - خاتىر قىلماي قوغلاپ چىقىرىدىكەن.

— دېرىزىدىن دەمسەن؟ قوغلاپ چىقىرىدىكەن دەۋاتامسەن؟ — دەپتۇ چىۋىن ھەسرەتلىك تىنىپ قويۇپ، — ۋايجانەي، ئۇ قانچىلىك ئىش دەيسەن، ئۇ دېرىزىدىن قوغلىسا، بۇ دېرىزىدىن كىرىۋېرىمەن شۇ.

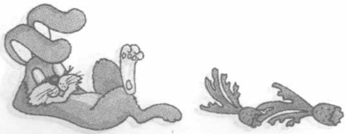

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكىر ئادرىسى

يىلان بىلەن قوزا

يىلان بىر ياغاچنىڭ ئاستىغا كىرىۋېلىپ پۈتۈن جاھانغا ئۆچمەنلىك نەزىرى بىلەن قاراپتۇ. يىلاننىڭ ئۆچمەنلىكتىن بۆلەك ئىشى بولمىغاندىكىن شۇنداق قىلىدۇ ـ دە. بۇ ئۇنىڭ تەبىئىتى.

شوخ قوزىچاقمۇ پەسكە قاراپ شۇ يولدا كېلىۋاتقانىكەن، ئۇ بۇ يەردە يىلاننىڭ بارلىقىنى بىلمەيدىكەن، ھەتتا ئۇنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىكەن. يىلان ئۆمىلەپ چىقىپ ئۇنى چېقىۋاپتۇ. بىچارە قوزىچاقنىڭ كۆزىگە سۆيۈملۈك ئاسمان قاپقاراڭغۇ بولۇپ كۆرۈنۈپتۇ، زەھەر ئۇنىڭ قېنىغا ئۆتۈپ كېتىپتۇ. ئۇ تەستە نەپەس ئېلىپ يىلاندىن:

— قايسى گۇناھىمغا مېنى بۇ كۈنگە دۇچار قىلىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ.

— كىم بىلىدۇ، — دەپتۇ يىلان ۋىشىلداپ، — بەلكىم مېنى دەسسەپ مىجىقمىنى چىقىرىۋېتىشىڭمۇ مۇمكىن؟ بېشىمغا بالا كەلمىسۇن دەپ سېنى ئۆلتۈردۈم.

قوزا:

— خاتا قىلدىڭ ! — دەپتۇ ـ دە، سۆزىنىڭ ئايىغىنى چۇشۇرەلمەي ئۆلۈپتۇ.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلى ئەسلىدىلا مۇشۇنداق قارا كېلىدۇ، ئۇلاردا مېھىر ـ مۇھەببەت ۋە دوستلۇق دېگەندىن قىلچە ئەسەر بولمايدۇ، ئۇلار پۈتۈن ئىنسانىيەتكە نەپرەتلىنىپ، ھەممىلا ئادەمنى دۈشمەن چاغلايدۇ.

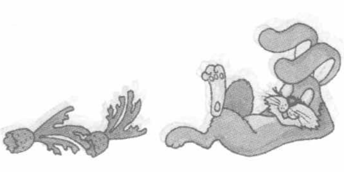

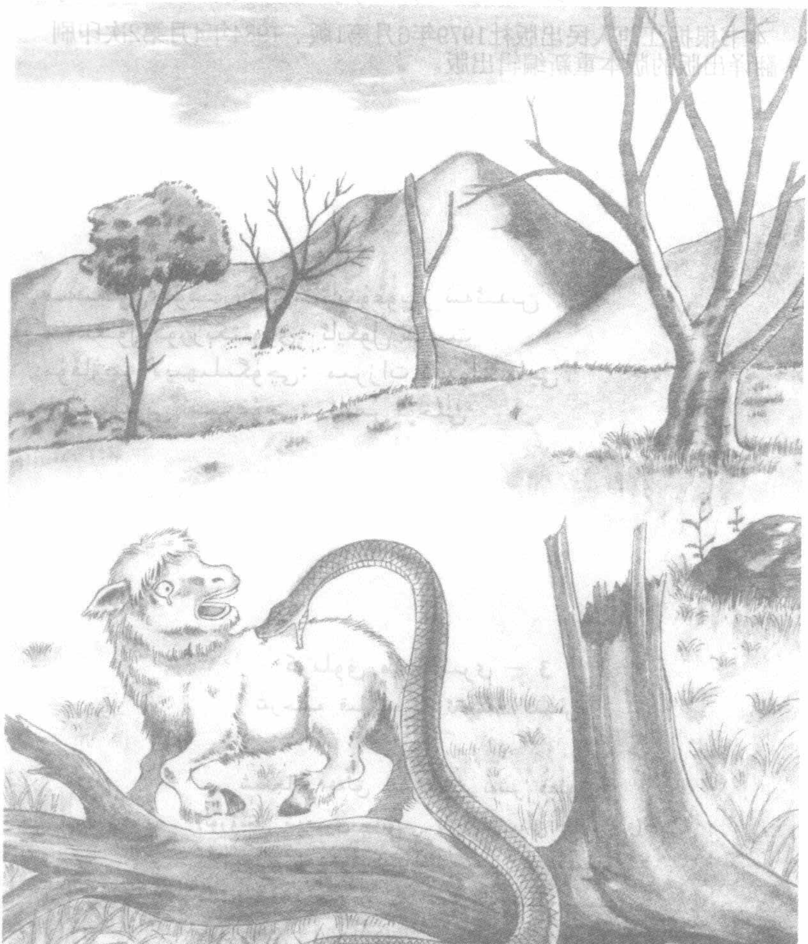

[General Information]
书名=克雷洛夫寓言 3 维吾尔文
SS号=40250860